

PIERRE BOULLE
**PLANETA
MAIMUTELOR**

101

cărți de citit
într-o viață

Pierre Boulle

Planeta maimuțelor

Traducere de Nicolae Constantinescu

Comandați cărțile Adevărul:

www.adevarulshop.ro

Telefon: 021.407.76.38 / 51;

Fax: 021.407.76.42

© 1963 Pierre Boulle

© renewed 1991 Pierre Boulle

© Editions Robert Laffont, Paris, 1963

© 2011 by Adevărul Holding, pentru prezenta traducere în limba română

Pierre Boulle: *La Planète des singes*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOULLE, PIERRE

Planeta maimuțelor / Pierre Boulle ; trad.: Nicolae Constantinescu. - București : Adevărul Holding, 2011

ISBN 978-606-539-860-3

I. Constantinescu, Nicolae (trad.))

821.133.1-311.9=135.1

Partea întâi

Capitolul 1

Jinn și Phyllis petreceau o vacanță de vis în spațiu, cât mai departe de planetele locuite.

În vremurile acelea, călătoriile interplanetare erau foarte frecvente, zborurile intersiderale nefiind o excepție. Rachetele duceau turiști în locuri uluitoare de pe Sirius sau financiari spre faimoasele burse de pe Arcturus și Aldebaran. Dar Jinn și Phyllis, un cuplu de tineri de bani gata, se făceau remarcați în cosmos prin originalitatea lor și printr-un strop de poezie. Străbăteau universul din plăcere folosind o navă cu pânze!

Nava lor era un fel de sferă, al cărei înveliș – pânza –, uimitor de fin și de ușor, se deplasa în spațiu împins de presiunea radiațiilor luminoase. Un astfel de vehicul, lăsat în voia lui în apropierea unei stele (îndeajuns de departe totuși ca să nu fie foarte intens câmpul de gravitație), se va îndrepta întotdeauna în linie dreaptă în direcția opusă acesteia; dar, pentru că sistemul lor stelar avea trei sori, relativ puțin îndepărtați unul de celălalt, ambarcațiunea primea lumină pe trei axe diferite. Jinn imaginase atunci un procedeu extrem de ingenios ca să poată pluti. Pânza era dublată pe interior de o serie de storuri negre, pe care putea să le înfășoare și să le desfășoare după dorință, ceea ce schimba rezultatul presiunilor luminoase, modificând puterea reflectoare a anumitor secțiuni. În plus, acest

înveliș elastic putea să se dilate sau să se contracte după dorința navigatorului. Astfel, când Jinn dorea să mărească viteza, mărea diametrul sferei cât mai mult cu putință. Sfera capta suflul radiațiilor pe o suprafață enormă și nava se năpustea în spațiu cu o viteză amețitoare, care îi stârnea un fel de beție prietenei sale, Phyllis; o beție care îl cuprindea și pe el și îi făcea să se arunce pătimiși unul în brațele celuilalt, cu privirea pierdută în depărtare, spre hăurile misterioase unde îi purta goana nebună. Însă, când dorea să reducă viteza, Jinn apăsa pe un buton. Pânza se restrângea până devenea o sferă mare cât să încapă amândoi, lipiți unul de altul. Acțiunea luminii devenea neglijabilă, și această bulă mică, pusă în mișcare doar de propria inerție, părea nemișcată, suspendată parcă în vid de un fir invizibil. Cei doi tineri leneveau astfel, petrecând ore îmbătătoare în acel univers redus, făcut doar pe măsura lor, pe care Jinn îl compara cu un velier rămas în pană, iar Phyllis, cu bula de aer a păianjenului de apă.

Jinn cunoștea multe alte trucuri, considerate culmea artei de astronauții care navigau cu pânze; de exemplu, acela de a utiliza, ca să vireze cu 180 de grade, umbra planetelor și pe cea a unor sateliți. O învăța tot ce știa și pe Phyllis, care devenea aproape la fel de pricepută ca el și, uneori, mai îndrăzneată. Când ea era la cârmă, i se întâmpla să facă manevre care îi duceau la marginile sistemului lor stelar, sfidând furtuna magnetică ce începea să tulbure undele luminoase și să le scuture nava ca pe o coajă de nucă. În două, trei rânduri, Jinn, trezit brusc de furtună, se supăraseră și, ca să ajungă în port cât mai repede, îi smulsese cârma și acționase de urgență racheta auxiliară, pe care o foloseau doar în situații periculoase; pentru el era o chestiune de onoare.

În ziua aceea, Jinn și Phyllis stăteau întinși unul lângă altul, în centrul balonului, fără altă grijă decât să se bucure de vacanță, lăsându-se bronzăți de razele celor trei sori.

Jinn, cu ochii închiși, se gândea doar la iubirea lui pentru Phyllis. Culcată pe-o parte, Phyllis privea imensitatea lumii și se lăsa hipnotizată, cum i se întâmpla deseori, de senzația cosmică a neantului.

Deodată, se trezi din visare, se încruntă și se ridică într-un cot. Un fulger neobișnuit traversase acel neant. Așteptă câteva secunde și percepu altă strălucire, ca o rază reflectată de un obiect lucitor. Simțul cosmosului, dobândit în cursul croazierelor, nu putea s-o înșele. De altfel, Jinn, alertat, îi dădu dreptate, și era de neconceput ca Jinn să greșească în această privință: un corp strălucind în lumină plutea în spațiu, la o distanță pe care încă nu o puteau preciza. Jinn apucă binoclul și îl îndreptă spre obiectul misterios, în timp ce Phyllis se sprijinea de umărul lui.

— E un obiect de mărime mică, zise el. Parcă ar fi din sticlă... Lasă-mă să mă uit mai bine. Se apropie. Se deplasează mai repede decât noi. S-ar zice...

Fața îi deveni brusc serioasă. Dădu drumul binoclului, pe care ea îl luă imediat.

— E o sticlă, draga mea.

— O sticlă!

Se uită și ea.

— Da, o sticlă. O văd clar. E astupată; îi văd dopul sigilat cu ceară. Înăuntru e un obiect alb... hârtie, cu siguranță un manuscris. Jinn, trebuie s-o prindem!

La asta se gândea și Jinn, care începuse deja să facă manevre complicate ca să se plaseze pe traiectoria acelui corp ciudat. Reuși destul de repede și reduse viteza sferei, ca sticla să-i prindă din urmă. În acest timp, Phyllis își îmbracă costumul spațial și ieși din pânză prin trapa dublă. Apoi, ținându-se cu mâna de o frânghie, având în cealaltă un minciog cu mâner lung, se pregăti să prindă sticla.

Întâlniseră și altădată corpuri bizare, și minciogul își dovedise deja utilitatea. Navigând cu viteză redusă, uneori complet imobili, avuseseră parte de surprize și făcuseră

descoperiri imposibile pentru cei care călătoreau cu rachetele. Phyllis prinsese deja în plasa ei rămășițe de planete pulverizate, fragmente de meteoriți provenite din adâncul universului și bucăți de sateliți lansați la începutul cuceririi spațiului. Era foarte mândră de colecția ei. Dar era pentru prima dată când întâlnea o sticlă, una care conținea un manuscris, lucru de care nu se mai îndoia. Corpul îi tremura ușor de nerăbdare, pe când se agita ca un păianjen la capătul unui fir, strigându-i în microfon iubitului ei:

— Mai încet, Jinn... Nu, puțin mai repede! Va trece pe lângă noi... La babord... La tribord... Las-o așa... Am prins-o!

Scoase un strigăt de triumf și se întoarse la bord cu inedita captură.

Era o sticlă mare, cu gâtul bine astupat. În interior se putea vedea un sul de hârtie.

— Jinn, sparge-o! Grăbește-te!, strigă Phyllis, nemai-putând de nerăbdare.

Mai calm, Jinn desprinsese metodic bucățile de ceară. Dar, după ce deschise sticla, observă că hârtia, blocată, nu putea să iasă. Cedă implorărilor prietenei sale și sparse sticla cu o lovitură de ciocan. Hârtia se desfăcu singură. Erau multe foi subțiri, acoperite cu un scris mărunț. Textul era scris în limbajul Pământului, pe care Jinn îl cunoștea la perfecție, deoarece îl învățase în timpul studiilor sale pe această planetă.

Ceva îl oprea totuși să citească acel document ajuns în mâna lor într-un mod atât de ciudat, dar cedă stăruințelor prietenei sale. Phyllis nu știa limba pământenilor și avea nevoie de ajutorul lui.

— Jinn, te implor!

Tânărul reduse volumul sferei astfel încât să plutească lin în spațiu, se asigură că niciun obstacol nu se ivea în calea lor, apoi se întinse lângă iubita lui și începu să citească manuscrisul.

Capitolul 2

Încredințez acest manuscris spațiului nu ca să primesc ajutor, ci ca să ajut, poate, la alungarea înfricoșătorului flagel care amenință rasa umană. Dumnezeu să aibă milă de noi!...

— Rasa *umană*?, întrebă Phyllis, uimită.

— Așa scrie, confirmă Jinn. Nu mă întrerupe de la început.

Și continuă să citească:

„Eu, Ulysse Mérou, sunt din nou cu familia în nava cosmică. Vom putea să supraviețuim câțiva ani. Cultivăm la bord legume, fructe și creștem păsări. Nu ducem lipsă de nimic. Poate vom găsi într-o zi o planetă ospitalieră. E o dorință pe care abia am curajul s-o exprim. Dar iată, relatată cu exactitate, povestea aventurii mele.“

În anul 2500 m-am îmbarcat în nava cosmică, împreună cu doi camarazi, cu intenția de a ajunge în acea regiune din spațiu unde domnește suverană steaua supergigantică Bételgeuse. Era un plan ambițios, cel mai amplu conceput vreodată pe Pământ. Bételgeuse, Alpha Orionis, cum o numeau astronomii noștri, e situată la aproximativ 300 de ani-lumină de planeta noastră. Ea este remarcabilă în mai multe privințe. Întâi, prin mărime: diametrul ei este

mai mare de 3-400 de ori decât cel al soarelui nostru, ceea ce înseamnă că, dacă centrul ei ar putea să coincidă cu cel al astrului nostru, acest monstru s-ar întinde până la orbita lui Marte. Apoi, prin strălucire: este o stea de primă mărime, cea mai strălucitoare din constelația Orion, vizibilă de pe Pământ cu ochiul liber, deși se află atât de departe. Prin natura radiației: emite lumini roșii și portocalii cu un efect de o mare splendoare. În sfârșit, e un astru cu o strălucire variabilă: luminozitatea lui variază în timp, acest lucru fiind cauzat de modificările diametrului. Bételgeuse e o stea pâlpâitoare.

De ce, după explorarea sistemului solar, ale cărui planete sunt toate nelocuite, acest astru atât de îndepărtat a fost ales ținta primului zbor intersideral? Hotărârea a fost impusă de un savant, profesorul Antelle. Principal organizator al acestei călătorii, căreia i-a consacrat averea enormă, șef al expediției noastre, profesorul concepute el însuși nava cosmică și îi supraveghease construcția. Mi-a explicat motivul acestei alegeri în timpul călătoriei.

— Dragul meu Ulysse, ca să ajungi la Bételgeuse nu e mai greu și durează doar cu puțin mai mult decât drumul spre o stea mult mai apropiată, de exemplu, Proxima Centauri, mi-a spus el.

Atunci, am crezut de cuviință că trebuie să protestez și să-mi etalez cunoștințele astronomice proaspăt dobândite.

— Doar cu puțin mai lung! Totuși, steaua Proxima Centauri e situată doar la patru ani-lumină, în timp ce Bételgeuse...

— Este la trei sute, știu. Totuși, nu vom avea nevoie de mai mult de doi ani ca să ajungem la ea, în schimb, ca să ajungem în regiunea stelei Proxima din constelația Centaurului, timpul necesar ar fi fost doar cu puțin mai scurt. Crezi altfel pentru că ești obișnuit cu aceste călătorii interplanetare, adevărate sărituri de purice, pentru care

o accelerație puternică este admisibilă la plecare, deoarece durează numai câteva minute, viteza de croazieră ce trebuie atinsă fiind ridicol de mică și infimă față de a noastră... Cred că e momentul să-ți dau câteva explicații despre funcționarea navei noastre. Grație rachetelor perfecționate, pe care am avut onoarea să le pun la punct, această navă se poate deplasa în univers cu cea mai mare viteză imaginabilă pentru un corp respectiv, adică cu viteza luminii minus *epsilon*.

— Minus *epsilon*?

— Vreau să spun că nava noastră poate să se apropie de viteza luminii până la o diferență infinitezimală, de ordinul unei miliardimi, dacă vrei.

— Bun, am spus. Înțeleg asta.

— Dar ar trebui să mai știi că, atunci când ne deplasăm cu această viteză, timpul nostru diferă sensibil de timpul de pe Pământ, diferența fiind cu atât mai mare cu cât mergem mai repede. Chiar în acest moment, de la începutul discuției noastre, s-au scurs câteva minute, dar ele corespund unei durate de câteva luni pe planeta noastră. Am putea spune că timpul aproape că nu mai trece pentru noi, fără să observăm vreo schimbare oarecare. Câteva secunde pentru mine și pentru tine, câteva bătăi ale inimii noastre vor coincide cu o durată terestră de câțiva ani.

— Înțeleg și asta. De aceea și putem spera să ajungem la destinație înainte de a muri. Atunci, de ce o călătorie de doi ani? De ce nu câteva zile sau câteva ore?

— Aici vreau să ajung. Pur și simplu deoarece, dacă vrem să atingem această viteză, la care timpul aproape că nu se mai scurge, cu o accelerație acceptabilă pentru organismul nostru, avem nevoie de aproape un an. Alt an ne va fi necesar ca să ne încetinim deplasarea. Înțelegi acum planul de zbor? Douăsprezece luni de accelerație; douăsprezece luni de decelerație; între ele, doar câteva ore, în care vom face cea mai mare parte a traseului. Și înțelegi

totodată de ce nu durează deloc mai mult să călătorești spre Bételgeuse decât spre Proxima Centauri. În ultimul caz, am fi avut nevoie tot de un an de accelerație; încă un an pentru decelerație și poate câteva minute, în loc de câteva ore între ele. Diferența e neînsemnată. Pentru că îmbătrânesc și nu voi avea probabil niciodată forța să fac o altă călătorie, am preferat să aleg de la început un punct îndepărtat, cu speranța că voi găsi acolo o lume foarte diferită de a noastră.

Cu acest gen de discuții ne petreceam timpul liber la bord, putând totodată să apreciez mai mult cunoștințele uimitoare ale profesorului Antelle. Nu exista domeniu neexplorat de el și eram foarte fericit că aveam un astfel de șef într-o expediție atât de riscantă. După cum prevăzuse, călătoria a durat aproximativ doi ani din timpul nostru, în care pe Pământ trebuie să se fi scurs trei secole și jumătate. Acesta era singurul inconvenient al alegerii unei ținte atât de îndepărtate: dacă ne-am fi întors vreodată, am fi găsit planeta îmbătrânită cu șapte-opt sute de ani. Dar nu ne păsa de asta. Bănuiam chiar că perspectiva de a scăpa de oamenii din generația lui era o atracție în plus pentru profesor. Mărturisea deseori că aceștia îl plictiseau...

— Oamenii, mereu oamenii, remarcă Phyllis.

— Oamenii, confirmă Jinn. Așa e scris.

Nu am avut niciun incident grav în timpul zborului. Plecasem de pe Lună. Pământul și planetele dispăruseră foarte repede. Am văzut soarele micșorându-se până când a devenit ca o portocală pe cer, o prună, apoi un punct strălucitor fără dimensiuni, o simplă stea pe care doar știința profesorului o putea descoperi printre miliardele de stele din galaxie.

Așadar, am trăit fără soare, dar n-am suferit din pricina asta, nava fiind echipată cu surse luminoase echivalente. Nici nu ne-am plictisit. Discuțiile cu profesorul erau pasionante și, în acești doi ani, am învățat mai multe decât

în toți anii pe care-i trăisem până atunci. De asemenea, am învățat tot ce era util să știu pentru conducerea navei. Era destul de ușor: nu trebuia decât să dai instrucțiuni aparatelor electronice, care efectuau toate calculele și comandau direct manevrele.

Grădina ne oferea clipe de destindere. Ea ocupa un loc important la bord. Profesorul Antelle, care era interesat, printre altele, de botanică și de agricultură, dorise să profite de călătorie ca să verifice unele dintre teoriile sale în privința creșterii plantelor în spațiu. Un compartiment cubic cu o latură de aproape zece metri servea drept teren. Grație unor etajere putea fi folosit tot volumul. Pământul era regenerat cu îngrășămintă chimice și, la numai două luni de la plecare, am avut bucuria să vedem crescând tot felul de legume, care ne furnizau din abundență o hrană sănătoasă. Nici frumosul nu fusese uitat: o secțiune fusese rezervată florilor, pe care profesorul le îngrijea cu multă dragoste. Acest om original luase cu el și câteva păsări, niște fluturi și chiar o maimuță, un mic cimpanzeu pe nume Hector, care ne distra cu giumbușlucurile lui.

E sigur că savantul Antelle, fără să fie mizantrop, nu era deloc interesat de oameni. Declara deseori că nu aștepta mare lucru de la ei și probabil așa se explică...

— *Mizantrop?*, făcu Phyllis, uimită. *Oameni?*

— Dacă mă întrerupi tot timpul, nu mai terminăm, îi atrase atenția Jinn. Fă ca mine: încearcă să înțelegi.

...Așa se explică de ce a adunat în navă – destul de mare ca să poată adăposti câteva familii – numeroase specii vegetale, câteva animale, limitând la trei numărul pasagerilor: el, Arthur Levain, discipolul lui, un tânăr fizician de mare viitor, și eu însumi, Ulysse Mérou, jurnalist puțin cunoscut, care îl întâlnise pe profesor întâmplător, cu ocazia unui interviu. Îmi propusese să mă ia cu el după ce constatase că nu aveam familie și jucam acceptabil șah. Era o ocazie excepțională pentru un jurnalist tânăr. Chiar

dacă reportajul avea să fie publicat abia după opt sute de ani, sau poate tocmai din acest motiv, ar avea o valoare unică. Acceptasem cu entuziasm.

Așadar, călătoria s-a derulat fără niciopiedică. Singurul neajuns a fost forța mare de gravitație în anul de accelerație și în cel de frânare. Am fost nevoiți să ne obișnuim să ne simțim corpul cântărind aproximativ încă o dată și jumătate față de cât avea pe Pământ, fenomen oarecum obositor la început, dar pe care nu l-am mai băgat în seamă în scurt timp. Între cele două perioade am trecut printr-o absență totală de gravitație, cu toate ciudățeniile cunoscute ale acestui fenomen; dar asta a durat doar câteva ore și n-am suferit deloc.

Și, într-o zi, după lunga noastră călătorie, am zărit cu emoție steaua Bételgeuse apărând pe cer cu o nouă înfățișare.

Capitolul 3

Txaltarea oferită de un astfel de spectacol nu poate fi descrisă: o stea care ieri era un punct strălucitor printre puzderia de puncte anonime de pe firmament s-a desprins treptat de pe fundalul negru, ivindu-se în spațiu cu o dimensiune, arătându-se întâi ca o nucă sclipitoare, apoi dilatându-se și definindu-și tot mai mult culoarea, ca să devină asemenea unei portocale, în sfârșit, integrându-se în cosmos cu diametrul aparent al astrului zilei, familiar nouă. Un nou soare se născuse pentru noi, un soare roșiatic precum al nostru când apunea, căruia îi simțeam deja atracția și căldura.

Viteza noastră era atunci foarte mică. Ne-am apropiat și mai mult de Bételgeuse, până când diametrul ei a apărut depășindu-l de departe pe cel al tuturor corpurilor cerești contemplate până atunci, ceea ce a produs asupra noastră o impresie fabuloasă. Antelle le-a dat câteva indicații roboților și am început să gravităm în jurul acelei stele supergigantice. Atunci, savantul și-a scos instrumentele astronomice și și-a început observațiile.

Nu i-a trebuit mult timp să descopere existența a patru planete, cărora le-a determinat rapid dimensiunile și distanțele față de astrul central. Una dintre ele, a doua de la Bételgeuse, se mișca pe o traiectorie vecină cu a

noastră. Volumul ei era aproape cât cel al Pământului, avea o atmosferă care conținea oxigen și azot și se rotea în jurul stelei Bételgeuse la o distanță de treizeci de ori mai mare decât distanța de la Pământ la Soare, primind o energie radiantă comparabilă cu aceea captată de planeta noastră, grație mărimii stelei supergigantice și ținând cont de temperatura ei relativ joasă.

Am luat hotărârea să fie primul nostru obiectiv al cercetărilor. După ce mecanismele automate au primit noi instrucțiuni, nava noastră a fost rapid plasată pe orbită în jurul ei. Apoi, cu motoarele oprite, am observat în voie acea lume nouă. Telescopul ne-a permis să vedem mări și continente.

Nava se preta destul de puțin unei aterizări, deși acest lucru fusese prevăzut. Dispuneam de trei module cu rachete, mult mai mici, pe care le numeam șalupe. Am urcat într-una dintre ele, luând cu noi câteva aparate de măsură și pe Hector, cimpanzeul, care avea și el un costum spațial cu care era obișnuit. Am lăsat nava să graviteze pur și simplu în jurul planetei. Era mai în siguranță acolo decât un pachet ancorat într-un port și știam că nu se va abate cătuși de puțin de pe orbită.

Abordarea unei astfel de planete era o manevră ușoară cu șalupa noastră. Îndată ce a intrat în straturile dense ale atmosferei, profesorul Antelle a prelevat eșantioane din aerul exterior și le-a analizat. A descoperit că aerul avea aceeași compoziție ca pe Pământ, la o altitudine comparabilă. Nu am avut deloc timp să mă gândesc la coincidența miraculoasă, deoarece solul se apropia cu repeziciune; ajunsesem la vreo cincizeci de kilometri. Computerele efectuând toate operațiile, nu aveam altceva de făcut decât să-mi lipesc fața de hublou și să privesc, cu inima înflăcărată de exaltarea descoperirii, venind spre mine acea lume necunoscută.

Planeta semăna în mod ciudat cu Pământul. Această impresie devenea tot mai fermă cu fiecare secundă.

Acum distingeam cu ochiul liber conturul continentelor. Atmosfera era limpede, ușor colorată de o nuanță de verde-pal, bătând uneori în portocaliu, semănând oarecum cu cerul nostru din Provence, la scăpătatul soarelui. Oceanul era albastru-deschis, tot cu nuanțe verzi. Conturul coastelor era foarte diferit de tot ce văzusem la noi, deși privirea mea febrilă, sugestionată de atâtea analogii, se încăpățâna nebunește să descopere și acolo similitudini. Dar asemănarea se oprea aici. Nimic, în privința geografiei, nu amintea de vechiul sau de noul nostru continent.

Nimic? Haida-de! Esențialul, totuși! Planeta era locuită. Am survolat un oraș; un oraș destul de mare, de unde porneau drumuri mărginite de copaci și pe care circulau autovehicule. Am avut timp să disting arhitectura generală: străzi largi, case albe, cu laturi lungi, drepte.

Dar am aterizat foarte departe de acolo. Am ajuns mai întâi deasupra unor câmpuri cultivate, apoi a unei păduri dese, cu nuanțe roșcate, care amintea de jungla noastră ecuatorială. Ne aflam acum la o altitudine foarte mică. Am zărit o poiană de dimensiuni destul de mari, pe vârful unui platou, în timp ce relieful din jur era destul de neregulat. Șeful nostru a hotărât să ne aventurăm în afara șalupei și a dat ultimele instrucțiuni aparatelor. Un sistem de retro-rachete a intrat atunci în acțiune. Am rămas imobilizați câteva clipe deasupra luminii, ca un pescăruș enorm pândind un pește.

Apoi, la doi ani după ce părăsisem Pământul, am coborât foarte lin și ne-am așezat în centrul platoului, pe o iarbă verde care amintea de cea a pajiștilor noastre normande.

Capitolul 4

După ce am luat contact cu solul, am rămas un moment destul de lung nemișcați și tăcuți. Poate că această atitudine va părea surprinzătoare, dar simțeam nevoia să ne reculegem și să ne concentrăm energia. Luam parte la o aventură de o mie de ori mai uimitoare decât cea a primilor navigatori tereștri și ne pregăteam mintea să înfrunte ciudățeniile care au hrănit imaginația câtorva generații de poeți în privința expedițiilor transsiderale.

Minunea, în cazul nostru, era că aterizasem lin pe iarba unei planete care avea, ca și a noastră, oceane, munți, păduri, câmpuri cultivate, orașe și, cu siguranță, locuitori. Totuși, probabil că ne aflam destul de departe de ținuturile civilizate, dat fiind porțiunea de junglă survolată înainte de a atinge solul.

În sfârșit, ne-am trezit din vis. Am îmbrăcat costumele de protecție și am deschis cu grijă un hublou al șalupei. Aerul era nemișcat. Presiunea internă și cea externă se echilibrău. Pădurea înconjura luminișul ca zidurile unei fortărețe. Niciun zgomot, nicio mișcare nu o tulburău. Temperatura era ridicată, dar suportabilă: în jur de 25 de grade Celsius.

Am ieșit din șalupă, însoțiți de Hector. Profesorul Antelle a vrut întâi să facă o analiză exactă a atmosferei.

Rezultatul a fost încurajator: aerul avea aceeași compoziție ca acela de pe Pământ, cu excepția câtorva diferențe în privința proporției gazelor rare. Probabil că era perfect respirabil. Totuși, din prudență, l-am încercat întâi pe cimpanzeul nostru. Debarasată de costum, maimuța păru foarte fericită și deloc incomodată. Părea exaltată că era liberă, pe sol. După câteva topăieli, a luat-o la fugă spre pădure, a sărit într-un copac și și-a continuat salturile printre crengi. Curând, s-a îndepărtat și a dispărut, în ciuda gesturilor și chemărilor noastre.

Atunci ne-am scos și noi costumele și am putut să vorbim. Am fost impresionați de sunetul vocii și ne-am aventurat cu timiditate să facem câțiva pași, fără să ne îndepărtăm de șalupă.

Nu încăpea nicio îndoială că ne aflam pe o soră geamănă a planetei noastre Pământ. Exista viață. Regnul vegetal se dovedea a fi deosebit de viguros. Unii copaci probabil că depășeau înălțimea de patruzeci de metri. Regnul animal ni s-a înfățișat și el curând sub forma unor păsări mari și negre, planând în aer ca niște vulturi, și a altora mai mici, destul de asemănătoare cu papagalii, care se urmăreau piuind. Ființe înzestrate cu rațiune – încă nu îndrăzneam să spunem oameni – modelaseră fața planetei. Totuși, pădurea din jurul nostru părea nelocuită. Asta nu era deloc surprinzător: dacă am fi nimerit din întâmplare în vreun colț al junglei asiatice, am fi avut aceeași impresie de singurătate.

Înainte oricărei inițiative, ni s-a părut necesar să dăm un nume planetei. Am numit-o *Soror*, din pricina asemănării sale cu Pământul.

Hotărând să facem neîntârziat o primă recunoaștere, am intrat în pădure, mergând pe un fel de cărare naturală. Eu și Arthur Levain eram echipați cu carabine. Profesorul disprețuia armele. Ne simțeam ușori și mergeam sprinteni nu fiindcă aici gravitația ar fi fost mai scăzută decât pe

Pământ — și în această privință analogia era totală —, ci contrastul cu gravitația puternică a navei ne îmbia să sărim ca niște iezi.

Înaintam în șir indian, strigându-l uneori pe Hector, dar zadarnic, când, deodată, tânărul Levain, care mergea în față, s-a oprit și ne-a făcut semn să ascultăm. La o oarecare distanță se auzea un susur de apă. Am pornit în acea direcție și zgomotul a devenit mai clar. Era o cascadă. Descoperind-o, am fost toți trei impresionați de frumusețea locului pe care ne-o oferea Soror. Un curs de apă limpede ca torențele noastre de munte șerpuia, se lătea pe o platformă și cădea la picioarele noastre de la o înălțime de câțiva metri într-un fel de lac, o piscină naturală mărginită de pietre amestecate cu nisip, a cărei suprafață reflecta incandescența revărsată de Bételgeuse la zenit.

Apa era atât de tentantă, încât eu și Levain am avut aceeași dorință. Se făcuse foarte cald. Ne-am scos hainele, gata să ne aruncăm în lac. Dar profesorul Antelle ne-a explicat că trebuie să te porți cu mai multă prudență când ești pentru prima oară într-un loc. Poate că acel lichid nu era apă și putea foarte bine să fie periculos. S-a apropiat de mal, s-a lăsat pe vine, a examinat-o, apoi a atins-o cu degetul. În cele din urmă, a luat puțină în căușul palmei, a mirosit-o și și-a umezit vârful limbii.

— Nu poate fi decât apă, mormăi el.

S-a aplecat din nou, a vârât mâna în lac și l-am văzut încremenind brusc. A scos o exclamație și a întins un deget spre urma pe care o descoperise pe nisip. Acolo, sub razele fierbinți ale astrului Bételgeuse, care invada cerul deasupra capetelor noastre ca un balon roșu enorm, foarte vizibil, perfect conturată pe o bandă îngustă de nisip umed, apărea urma unui picior de om.

Capitolul 5

Furma unui picior de femeie, a spus Arthur Levain. Această remarcă atât de categorică, făcută cu o voce gâtuită de emoție, nu m-a surprins în niciun fel. Ea exprima propriile mele impresii. Finețea, eleganța, frumusețea deosebită a urmei mă tulburaseră profund. Era neîndoielnic o urmă umană. Ar fi putut fi lăsată de piciorul unui adolescent sau al unui bărbat de talie mică, dar părea mult mai probabil să fie urma unui picior de femeie, ceea ce îmi doream din tot sufletul.

— Prin urmare, Soror e locuită de ființe umane, a spus profesorul Antelle.

În vocea lui se simțea o oarecare dezamăgire, lucru care mi l-a făcut în acel moment mai puțin simpatic. A dat din umeri cu un gest familiar lui și a început să inspecteze, împreună cu noi, nisipul din jurul lacului. Am descoperit și alte urme, lăsate în mod vădit de aceeași creatură. Levain, care se depărtase de apă, ne-a semnalat una pe nisipul uscat. Însă urma era umedă încă.

— A fost aici acum cinci minute!, a izbucnit tânărul.

— Se scâldea, ne-a auzit venind și a fugit.

Era de la sine înțeles că nu putea fi vorba decât despre o femeie. Am rămas tăcuți, cu ochii ținți la pădure, dar nu am auzit nici măcar zgomotul unei crengi rupte.

— Avem destul timp, a spus profesorul Antelle, dând din umeri. Dar, dacă o ființă omenească se scâldea aici, putem s-o facem și noi fără niciun pericol.

Și, fără alte mofturi, sobrul savant și-a scoș și el hainele și și-a cufundat trupul costeliv în lac. După lunga noastră călătorie, plăcerea acestei băi, într-o apă răcoroasă, aproape că ne făcea să uităm de descoperirea noastră recentă. Numai Arthur Levain părea gânditor și distrat. Când tocmai voiam să-l ironizez pentru aerul melancolic, am zărit femeia exact deasupra noastră, cocoțată pe platforma stâncoasă de unde cădea cascada.

Nu voi uita niciodată impresia pe care mi-a făcut-o apariția ei. Mi s-a tăiat răsuflarea în fața frumuseții de vis a acelei creaturi de pe Soror, care ni se înfățișa stropită de spuma apei și luminată de razele sângerei revărsate de Bételgeuse. Era o femeie, mai curând o tânără, dacă nu cumva o zeiță. Își afirma cu îndrăzneală feminitatea în fața soarelui monstruos, complet goală, fără altă pozoabă decât părul destul de lung, care îi cădea pe umeri. Desigur, de doi ani, eram lipsiți de termen de comparație, dar niciunul dintre noi nu era înclinat să se lase înșelat de miraje. Era evident că femeia care stătea nemișcată pe platformă, ca o statuie pe un pedestal, avea corpul cel mai desăvârșit care s-ar fi putut concepe pe Pământ. Eu și Levain am uitat să mai respirăm, sfârșiți de admirație, și cred că și profesorul Antelle era tulburat.

În picioare, aplecată în față, cu pieptul întins spre noi, cu brațele ușor ridicate spre spate, în atitudinea unui plonjor care își ia elan, ne observa și probabil că era la fel de surprinsă ca și noi. După ce am contemplat-o mult timp, eram atât de tulburat, încât n-am văzut amănunte; întreaga-i ființă mă hipnotiza. Abia după câteva minute mi-am dat seama că era de rasă albă, că avea pielea mai curând aurie decât bronzată, că era înaltă, dar nu excesiv,

și zveltă. Apoi am întrezărit ca într-un vis un chip de o puritate deosebită. În sfârșit, i-am privit ochii.

Atunci, simțul meu de observație s-a trezit, am devenit mult mai atent și am tresărit, pentru că în privirea ei distingeam un element nou pentru mine. Am descoperit aspectul insolit, misterios, la care ne așteptăm cu toții într-o lume atât de îndepărtată de a noastră. Dar nu eram în stare să analizez și nici chiar să definesc natura acestei ciudățenii. Simțeam doar o diferență esențială față de indivizii din specia noastră. Nu ținea de culoarea ochilor, de un cenușiu destul de puțin obișnuit la noi, dar nu excepțional. Anomalia consta în ceea ce emanau: un fel de gol, o absență a expresiei care îmi amintea de un biet nebun cunoscut de mine pe vremuri. Dar nu! Nu era asta, nu putea să fie nebunie!

Când și-a dat seama că era ea însăși observată cu mare curiozitate, mai exact, când privirea mea a întâlnit-o pe a ei, a părut să aibă un șoc și a întors imediat capul, cu un gest mecanic, la fel de rapid precum un animal speriat. Nu din pudoarea de a fi fost astfel surprinsă. Eram convins că ar fi fost absurd s-o crezi în stare de un astfel de sentiment. Privirea ei pur și simplu n-o plăcea sau nu putea s-o suporte pe a mea. Și acum, ne pândea din profil, cu coada ochiului.

— V-am spus, e femeie, a murmurat tânărul Levain.

Vorbise cu o voce sugrumată de emoție, aproape șoptită, dar tânăra l-a auzit și sunetul vocii a produs asupra ei un efect ciudat. S-a dat brusc înapoi, atât de iute, încât am comparat din nou acea mișcare cu reflexul unui animal înspăimântat, șovăind înainte de a o lua la fugă. Totuși, s-a oprit după ce a făcut doi pași în spate, stâncile ascunzându-i atunci cea mai mare parte a corpului. Nu-i mai distingeam decât partea de sus a feței și un ochi care încă ne urmărea mișcările.

Nu îndrăzneam să facem niciun gest, chinuiți de teama că o s-o ia la fugă. Atitudinea noastră a liniștit-o. După un

moment, a înaintat din nou până la marginea platformei. Dar, hotărât lucru, tânărul Levain era mult prea surescitat ca să-și țină gura.

— N-am mai văzut vreodată..., a început el.

Apoi s-a oprit, dându-și seama că a fost imprudent. Ea se dăduse din nou înapoi, în același fel, de parcă vocea omenească ar fi înspăimântat-o.

Profesorul Antelle ne-a făcut semn să nu mai vorbim și a început să se bălăcească în apă, prefăcându-se că nu-i mai acordă atenție. Am adoptat și noi aceeași tactică, și s-a dovedit foarte bună. Nu numai că s-a apropiat din nou, dar, în curând, a manifestat un interes vizibil față de mișcările noastre, un interes care se exprima într-un mod destul de insolit, stârnindu-ne și mai mult curiozitatea. Ați văzut vreodată pe plajă un câine tânăr temător, al cărui stăpân se scaldă? E tare dornic să i se alăture, dar nu îndrăznește. Face trei pași într-o direcție, alți trei pași în sens invers, se îndepărtează, revine, scutură capul, se foiește. Exact la fel se comporta și tânăra de pe Soror.

Și, deodată, am auzit-o. Dar sunetele pe care le scotea sporeau și mai mult impresia de animalitate pe care ne-o transmitea atitudinea ei. Se afla în acel moment chiar la marginea dâmbului, de parcă ar fi fost gata să se arunce în lac. Iși întrerupsese pentru moment acel dans și deschisese gura. Stăteam puțin deoparte și o puteam observa fără să fiu remarcat. Credeam că va vorbi, că va striga. Așteptam o chemare. Eram pregătit pentru limbajul cel mai barbar, dar nu pentru acele sunete ciudate care au ieșit din gâtul ei; din gât, deoarece nici gura și nici limba nu participau la acel fel de mieunat sau de scâncet strident, care părea să exprime, încă o dată, veselia frenetică a unui animal. În grădinile noastre zoologice, tinerii cimpanzei se joacă și se îmbrâncesc scoțând țipete asemănătoare.

Și pentru că, stupefiați, ne străduiam să continuăm să înotăm fără să o băgăm în seamă, tânăra a părut să ia o

hotărâre. S-a lăsat pe vine pe stâncă, s-a sprijinit în mâini și a început să coboare spre noi. Avea o agilitate deosebită. Corpul ei auriu se deplasa cu rapiditate de-a lungul peretelui, înfățișându-ni-se împroșcat de apă și lumină, ca o viziune feerică, prin șuvoiul transparent al cascadei. În câteva clipe, agățându-se de ieșinduri imperceptibile ale stâncii, a ajuns la nivelul lacului, în genunchi, pe o piatră netedă. Ne-a observat alte câteva secunde, apoi a intrat în apă și a înotat spre noi.

Am priceput că voia să se joace și, fără să ne fi înțeles, am continuat cu ardoare zbenguielile care îi câștigaseră încrederea, evitând mișcările care ar fi putut s-o sperie. După foarte puțin timp, se contura un joc căruia ea îi stabilise fără să vrea regulile, joc cu adevărat ciudat: fugeam unul de altul și ne urmăream alternativ, schimbam brusc direcția când simțeam că vom fi atinși și ne apropiam foarte mult, fără să intrăm vreodată în contact. Era ceva pueril. Dar ce n-am fi făcut ca s-o îmblânzim pe frumoasa necunoscută! Am remarcat că profesorul Antelle participa la această hârjoneală cu o plăcere sinceră.

Joaca noastră dura deja de mult timp și începusem să obosim. Am fost frapat de o expresie paradoxală a fizionomiei acelei tinere: seriozitatea. Era cu noi, amuzamentul pe care îl inspira îi făcea în mod evident plăcere, dar zâmbetul nu-i luminase niciun moment fața. Asta îmi pricinua de câțva timp o stânjenală confuză, a cărei cauză am descoperit-o cu ușurare: tânăra nu râdea, nu zâmbea, ci doar emitea, din când în când, unul dintre acele țipete guturale care probabil că îi exprimau satisfacția. Am vrut să încerc o experiență. Când se apropia de mine, despicând apa așa cum înoată câinii, cu părul despletit plutind în spatele ei precum coada unei comete, m-am uitat în ochii ei și, înainte de a fi avut timp să-și ferească privirea, i-am adresat un zâmbet plin de toată amabilitatea și tandrețea de care eram în stare.

Rezultatul a fost surprinzător. S-a oprit din înotat, s-a ridicat în picioare în apa care îi venea până la brâu și și-a întins mâinile în față, crispate într-un gest de apărare. Apoi mi-a întors spatele și a fugit spre mal. După ce a ieșit din apă, a șovăit, s-a întors pe jumătate, trăgând cu ochiul la mine așa cum făcuse pe platformă, cu aerul derutat al unui animal care tocmai a văzut un spectacol alarmant. Poate că și-ar fi recăpătat încrederea, pentru că zâmbetul îmi încremenise pe buze și reîncepusem să înot cu un aer nevinovat, dar un nou incident i-a stârnit iar neliniștea. Am auzit un zgomot în pădure și deodată s-a ivit, coborând din cracă în cracă, prietenul nostru Hector, care, când a atins solul, a pornit spre noi țopăind, foarte vesel că ne găsisse. Am fost impresionat când am văzut expresia animalică, amestec de spaimă și amenințare, care a apărut pe chipul tinerei când a zărit maimuța. S-a ghemuit, lipindu-se de stânci de parcă ar fi vrut să intre în ele, cu toți mușchii încordați, spatele arcuit și mâinile crispate ca niște gheare. Totul pentru un cimpanzeu mic și drăguț care se pregătea să se bucure de regăsirea noastră!

Tânăra a sărit în momentul în care cimpanzeul a trecut pe lângă ea, fără s-o observe. Corpul ei s-a destins ca un arc. L-a apucat și a început să-l strângă de gât, în timp ce îl imobiliza strâns cu coapsele. Agresiunea a fost atât de rapidă, încât nu am avut timp să intervenim. Maimuța abia dacă s-a zbatut. A înțepenit după câteva secunde și a căzut moartă când i-a dat drumul. Acea creatură radioasă – pe care în elanul romantic al inimii mele o botezasem „Nova“, neputând să-i compar apariția decât cu aceea a unui astru strălucitor – sugrumase pur și simplu un animal prietenos și inofensiv.

După ce ne-am revenit din stupoare, ne-am repezit spre ea, dar era mult prea târziu ca să-l salvăm pe Hector. Tânăra și-a întors capul spre noi de parcă ar fi vrut să ne înfrunte, cu brațele întinse iarăși înainte, cu buzele

răsfrânte, într-o atitudine amenințătoare ce ne-a ținut locului. Apoi a scos un ultim țipăt strident, care putea fi interpretat ca un cântec de triumf sau ca un răcnet de furie, și a fugit în pădure. În câteva secunde, corpul ei auriu a dispărut în desiş, lăsându-ne năuciți în mijlocul junglei peste care se aşternuse din nou liniştea.

Capitolul 6

 femeie sălbatică!, am spus. Să aparțină oare unei rase înapoiate, așa cum găsim în Noua Caledonie sau în pădurile noastre din Africa?

Vorbisem fără convingere. Arthur Levain m-a întrebat, aproape violent, dacă remarcasem vreodată o astfel de ținută și finețe a formelor la popoarele primitive. Avea de o sută de ori dreptate și n-am știut ce să răspund. Profesorul Antelle, care părea să mediteze profund, ascultase totuși ce spusesem.

— Cele mai primitive popoare de la noi au un limbaj, a spus el în cele din urmă. Femeia asta nu vorbește.

Am cercetat împrejurimile lacului, fără să găsim vreo urmă a necunoscutei. Atunci am pornit înapoi spre șalupa lăsată în luminiș. Profesorul se gândea să plecăm din nou în spațiu și să încercăm o altă aterizare, într-o regiune mai civilizată. Dar Levain a propus să mai așteptăm acolo cel puțin douăzeci și patru de ore, încercând să stabilim alte contacte cu locuitorii din acea junglă. Am susținut această sugestie, care până la urmă a fost adoptată. Nu îndrăzneam să recunoaștem că speranța de a o revedea pe necunoscută ne ținea legați de acele locuri.

Restul zilei a trecut fără niciun incident; dar, spre seară, după ce am admirat uimitorul apus al Bételgeusei,

dilatată la orizont dincolo de orice închipuire umană, am avut impresia că ceva se schimba în jurul nostru. Jungla prindea viață, răsunând de trosnete și foșnete furișe, și ne simțeam pândiți prin frunziș de ochi ascunși. Totuși, am petrecut o noapte liniștită, baricadați în șalupă, făcând de gardă cu rândul. În zori am avut aceeași senzație și mi s-a părut că aud mici țipete ascuțite, așa cum scosese Nova cu o zi înainte. Dar nu s-a arătat niciuna dintre creaturile care, în mintea noastră înfierbântată, populau pădurea.

Am hotărât atunci să ne întoarcem la cascadă și am fost obsedați tot drumul de impresia enervantă că cineva se ținea după noi și că eram observați de ființe care nu îndrăzneau să se arate. Totuși, cu o zi înainte, Nova venise la noi.

— Poate că sunt speriați de hainele noastre, a spus deodată Arthur Levain.

În mintea mea s-a făcut atunci lumină.

Mi-am amintit foarte clar că Nova, când fugea, după ce ne sugrumase maimuța, ajunsese în fața grămezii formate de hainele noastre. Și sărise brusc într-o parte să le evite, ca un cal speriat.

— Vom vedea.

Și, după ce ne-am dezbrăcat, am plonjat și am reînceput să ne jucăm ca în ajun, indiferenți în aparență la tot ceea ce se petrecea în jurul nostru.

Stratagama a avut același succes. După câteva minute am zărit-o pe tânără pe platforma stâncoasă, fără s-o fi auzit venind. Dar nu era singură. Lângă ea stătea un bărbat aidoma nouă, asemănător bărbaților de pe Pământ, și el gol-puşcă, matur, având unele trăsături care le aminteau pe cele ale zeiței noastre, astfel încât mi-am imaginat cu ușurință că era tatăl ei. Bărbatul ne privea, ca și ea, uluit și extrem de tulburat.

Dar erau și alții. I-am descoperit treptat, pe când ne străduiam să ne păstrăm aparenta indiferență. Au ieșit

pe furiș din pădure și au format, treptat, un cerc continuu în jurul lacului. Toți erau specimene umane robuste și frumoase, bărbați și femei cu pielea aurie, agitându-se acum, părând cuprinși de o mare surescitare și scoțând uneori strigăte scurte.

Eram încercuiți și destul de îngrijorați, amintindu-ne incidentul cu cimpanzeul. Dar atitudinea lor nu era amenințătoare; păreau doar interesați de mișcările noastre.

Și s-a întâmplat din nou. Curând, Nova – pe care o consideram deja o veche cunoștință – s-a lăsat să alunece în apă, iar ceilalți au imitat-o treptat, mai mult sau mai puțin șovăielnici. Toți s-au apropiat și am început să ne urmărim, cum făcusem cu o zi înainte, ca niște focuri, numai că acum se aflau în jurul nostru vreo douăzeci dintre acele creaturi ciudate, bălăcindu-se, scuturându-se, toți cu o expresie serioasă pe față, contrastând flagrant cu zbunguielile copilărești.

După un sfert de oră de joacă, am început să mă satur. Oare abordasem universul stelei Bételgeuse ca să ne comportăm ca niște copii? Aproape că-mi era rușine de mine și constatam cu întristare că savantul Antelle dădea semne că jocul îl încânta. Dar ce altceva am fi putut să facem? E greu să-ți imaginezi dificultatea de a intra în contact cu ființe care nu știu să vorbească și să zâmbască. Totuși, m-am străduit. Am schițat gesturi care voiau să însemne ceva. Mi-am împreunat mâinile într-o atitudine cât se poate de prietenoasă, înclinându-mă în același timp, așa cum fac chinezii. Le-am trimis bezele. Niciuna dintre aceste manifestări nu le-a stârnit vreo reacție. Nicio lumină de înțelegere nu s-a ivit în ochii lor.

În timpul călătoriei, când discutasem despre eventualele întâlniri cu alte ființe, ne închipuisem creaturi diferite, monstruoase, cu un aspect fizic foarte diferit de al nostru, dar presupuneam implicit că aveau *minte*. Pe planeta Soror, realitatea părea complet opusă: descoperisem

locuitori asemănători cu noi din punct de vedere fizic, dar care păreau total lipsiți de rațiune. Aceasta era semnificația privirii care mă tulburase la Nova și pe care o găseam la toți ceilalți: lipsa de gândire logică, de suflet.

Erau interesați doar de joc. Și trebuia să fie și un joc foarte prostesc! Având ideea să introducem o aparentă coerență, dar ceva ușor pentru ei, ne-am prins toți trei de mână și, în apă până la brâu, am schițat o horă, ridicând și lăsând brațele în cadență, cum ar fi făcut niște copii destul de mici. Asta nu a părut să-i impresioneze în niciun fel. Cei mai mulți s-au îndepărtat de noi; unii au început să ne privească fără să înțeleagă ce facem într-un mod atât de vădit, încât am rămas noi înșine uimiți.

Și iată că intensitatea tulburării noastre a provocat drama. Eram atât de descumpăniți de postura în care ne aflam — trei oameni în toată firea, unul chiar o celebritate mondială, ținându-ne de mâini și dansând o horă copilărească sub privirea ironică a frumoasei Bételgeuse —, încât nu ne-am putut abține. Constrângerea pe care ne-o impusesem de un sfert de oră fusese atât de mare, încât aveam nevoie de o destindere. Am izbucnit într-un hohot de râs nebun, care a ținut câteva secunde, fără să ne putem stăpâni. Explozia de ilaritate a trezit, în sfârșit, un ecou în rândul acelor oameni, dar nu cel pe care îl doream. Un fel de furtună a agitat apa. Au luat-o la fugă în toate direcțiile, într-o stare de panică ce ni s-ar fi părut ridicolă în alte împrejurări. După câteva momente am rămas singuri în apă. În cele din urmă s-au adunat pe mal, la celălalt capăt al lacului, într-un grup agitat, scoțând micile lor strigăte furioase și întinzând brațele spre noi cu mânie. Mimica era atât de amenințătoare, încât ne-am speriat. Eu și Levain ne-am apropiat de arme; dar înțeleptul Antelle ne-a cerut, pe șoptite, să nu ne folosim de ele și nici măcar să nu le luăm în mână, atât timp cât nu se apropiau.

Ne-am îmbrăcat în grabă, fără să-i scăpăm din ochi. Dar, imediat ce ne-am pus pantalonii și cămășile, agitația lor a crescut până la frenezie. Ai fi zis că nu puteau suporta să vadă oameni îmbrăcați. Unii au luat-o la fugă; alții au venit spre noi, cu brațele întinse în față și mâinile crispate. Am ridicat carabina. Atunci, în mod paradoxal pentru niște ființe atât de înguste la minte, parcă înțelegând semnificația acestui gest, ne-au întors spatele și s-au pierdut printre copaci.

Ne-am grăbit să ne întoarcem la șalupă. Pe drum aveam impresia că erau în permanență prezenți, deși nu-i vedeam, și că ne însoțeau în tăcere retragerea.

Capitolul 7

Atacul a început brusc, atunci când ajunsesem în apropierea luminișului, încât nu ne-am putut apăra. Tâșnind din desiș ca niște căprioare, bărbații de pe Soror au sărit asupra noastră mai înainte să fi putut ridica armele.

Ciudățenia acestei agresiuni consta în faptul că nu era îndreptată exact contra persoanelor noastre. Am avut imediat această intuiție, care s-a confirmat curând. Nu m-am simțit niciun moment în primejdie de moarte, cum fusese Hector. Nu aveau nimic cu viața noastră, ci cu hainele și cu toate accesoriile pe care le purtam. Am fost imobilizați într-o clipă. O învălmășeală de mâini ne smulgea armele, munițiile și sacii ca să-i arunce departe, în timp ce altele se îndârjeau să ne scoată hainele și să le sfâșie. Când am înțeles ce le stârnea furia, i-am lăsat să facă ce voiau și, chiar dacă am fost puțin zgâriat, nu m-am ales cu nicio rană serioasă. Antelle și Levain au făcut la fel și ne-am pomenit curând în pielea goală în mijlocul unui grup de bărbați și de femei care, vizibil liniștiți că ne vedeau astfel, au reînceput să se joace în jurul nostru, dar totuși destul de aproape de noi ca să nu ne lase să fugim.

Acum erau vreo sută în vecinătatea luminișului. Cei care nu se aflau foarte aproape de noi s-au năpustit asupra

șalupei cu o furie comparabilă cu aceea care îi făcuse să ne facă bucăți hainele. În pofida disperării resimțite când i-am văzut distrugând prețiosul nostru vehicul, m-am gândit la comportarea lor și mi s-a părut că pot să desprind un principiu esențial: acele ființe erau înfuriate de *obiecte*. Tot ce era *fabricat* le stârneau mânia și spaima. Când apucau un instrument oarecare, îl țineau în mână doar atât cât să-l spargă, să-l rupă sau să-l îndoie. Apoi îl aruncau imediat departe de ei, ca și cum ar fi fost un fier înroșit în foc, chiar dacă îl luau iar ca să-l distrugă definitiv. Mă duceau cu gândul la o pisică bătându-se cu un șobolan mare pe jumătate mort, dar încă periculos, la o mangustă care a prins un șarpe. Observasem deja, ca un fapt ciudat, că ne atacaseră fără nicio armă, fără să folosească nici măcar o bătă.

Am asistat, neputincioși, la devastarea șalupei. Ușa cedase repede sub izbiturile lor. S-au năpustit apoi înăuntru și au distrus tot ce se putea distruge, îndeosebi cele mai prețioase instrumente de bord, cărora le-au împrăștiat rămășițele. Această devastare a durat o vreme. Apoi, după ce a rămas intact doar învelișul metalic, s-au întors spre grupul nostru. Am fost îmbrânciți, smuciți într-o parte și în alta și, în cele din urmă, duși în adâncul junglei.

Situația noastră devenea din ce în ce mai alarmantă. Dezarmați, fără haine, obligați să mergem desculți într-un ritm prea alert pentru noi, nu puteam nici să schimbăm impresii, nici măcar să ne plângem. Orice încercare de conversație provoca reacții atât de amenințătoare, încât ne-am resemnat să păstrăm tăcerea. Și totuși, acele creaturi erau oameni ca noi. Îmbrăcați și pieptănați, n-ar fi atras deloc atenția în lumea noastră. Femeile lor erau toate frumoase, fără ca vreuna să poată rivaliza cu splendida Nova.

Tânăra ne urmărea îndeaproape. De câteva ori, fiind hărțuit de cei care mă păzeau, am întors capul spre ea,

implorând un semn de compasiune, pe care am avut impresia că îl zăresc pe fața ei. Dar cred că era doar o iluzie pricinuită de dorința mea. Îndată ce îi întâlneam privirea, încerca s-o evite, fără ca ochii ei să exprime altceva decât derută.

Acest calvar a durat câteva ore. Eram doborât de oboseală, cu picioarele pline de sânge și corpul zgâriat de măracini, printre care bărbații de pe Soror se strecurau fără să pătească nimic, precum șerpuii. Tovarășii mei nu arătau nici ei mai bine, iar Antelle se poticnea la fiecare pas. În sfârșit, am ajuns în locul ce părea ținta acestei curse. Copacii erau aici mai rari, iar tufișurile făcuseră loc unei ierbi pitice. Ne-au dat drumul și, fără să se mai ocupe de noi, toți au reînceput să se joace, urmărindu-se printre copaci, ceea ce părea principala ocupație a existenței lor. Ne-am prăbușit în iarbă, năuciți de oboseală, profitând de acest răgaz ca să ne sfătuim în șoaptă.

A fost nevoie de toată înțelepciunea șefului nostru ca să nu ne lăsăm cuprinși de o mare disperare. Se însera. Am fi putut să evadăm, profitând de neatenția generală... Dar unde ne-am fi dus? Chiar dacă am fi reușit să facem cale întoarsă, nu mai aveam nicio șansă să folosim șalupa. Ni s-a părut mai înțelept să rămânem pe loc și să încercăm să le îmbunăm pe acele ființe surprinzătoare. Pe de altă parte, eram chinuiți de foame.

Ne-am ridicat și am făcut câțiva pași timizi. Și-au continuat jocurile absurde fără să le pese de noi. Numai Nova părea să nu ne fi uitat. A început să ne urmărească de la distanță, întorcând mereu capul în altă parte când ne uitam la ea. După ce am rătăcit la întâmplare, am descoperit că ne aflam într-un fel de tabără, unde adăposturile nu erau nici măcar colibe, ci un fel de cuiburi, cum construiesc maimuțele mari din pădurile noastre africane: câteva ramuri împletite, fără nicio legătură, așezate pe pământ

sau încastrate în crăcanele crengilor mari de jos. Unele dintre aceste cuiburi erau ocupate. Bărbați și femei – nu văd cum le-aș putea spune altfel – erau cuibăriți acolo, uneori în cupluri, ațipiți, ghemuiți unii într-alții ca niște câini înfrigurați. Alte adăposturi, mai mari, serveau unor familii întregi și am zărit mai mulți copii adormiți, care mi s-au părut cu toții frumoși și sănătoși.

Asta nu aducea însă nicio soluție problemei alimentare. În sfârșit, am zărit la poalele unui copac o familie care se pregătea să mănânce; dar „bucatele” lor nu aveau deloc darul să ne tenteze. Rupeau în bucăți, fără vreun instrument, un animal destul de mare care semăna cu un cerb. Cu unghiile și cu dinții smulgeau bucăți de carne crudă, pe care o mâncau, după ce desprindeau de pe ea doar fâșiile de piele. În împrejurimi nu era nici urmă de vatră. Acest festin ne provoca greața și, de altfel, după ce ne-am apropiat la câțiva pași, am înțeles că nu eram în niciun fel invitați și noi să luăm parte la el. Mai mult, mârâielile lor ne-au făcut să ne îndepărtăm în grabă.

Nova ne-a venit în ajutor. A făcut-o pentru că înțelesese în cele din urmă că ne era foame? Chiar putea să *înțeleagă* ceva? Sau era și ea înfometată? În orice caz, s-a apropiat de un copac înalt, a prins trunchiul între coapse, s-a ridicat astfel până la crengi și a dispărut în frunziș. După câteva clipe am văzut căzând din copac o mulțime de fructe care semănau cu bananele. Apoi a coborât, a luat de jos două-trei și a început să le mănânce, uitându-se la noi. După câteva ezitări, am prins curaj și am făcut și noi la fel. Fructele erau destul de bune și am reușit să ne potolim foamea, în timp ce ea ne privea fără să protesteze. După ce am băut apă dintr-un pârâu, am hotărât să petrecem noaptea acolo.

Ne-am ales fiecare un colț de iarbă unde să ne construim un cuib asemănător celorlalte din tabără. Nova s-a arătat interesată de ceea ce făceam, și chiar s-a apropiat de mine să mă ajute să rup o creangă îndărătnică.

Am fost impresionat de acest gest, care i-a pricinuit tânărului Levain o ciudă atât de mare, încât s-a culcat imediat, afundându-se între frunze și întorcându-ne spatele. Profesorul Antelle dormea deja, frânt de oboseală.

Am lucrat la culcușul meu fără să mă grăbesc, supravegheat de Nova, care se depărtase puțin. Când m-am culcat și eu, tânăra a rămas un lung moment nemișcată, parcă nehotărâtă; apoi s-a apropiat cu pași mici și șovăitori. N-am făcut niciun gest, de teamă să n-o înspăimânt. S-a culcat lângă mine. N-am mișcat nici atunci. Până la urmă, s-a ghemuit în mine și nimic nu ne-a mai deosebit de celelalte cupluri care ocupau cuiburile aceluia trib ciudat. Dar, deși această tânără era de o mare frumusețe, nu o consideram atunci o femeie. Nova se comporta ca un animal domesticit care căuta afecțiunea stăpânului. Am apreciat căldura trupului ei, fără să-mi treacă prin minte vreo dorință erotică. Am reușit să adorm în această poziție ciudată, pe jumătate mort de oboseală, lipit de o creatură extraordinar de frumoasă și incredibil de inconștientă, după ce abia dacă am aruncat o privire spre un satelit al planetei Soror, mai mic decât Luna noastră, care răspândea asupra junglei o lumină gălbuie.

Capitolul 8

Eerul se lumina printre copaci când m-am trezit. Nova dormea încă. Am privit-o în tăcere și am oftat, amintindu-mi de cruzimea ei față de bietul Hector. Probabil că ea fusese vinovată de ce ni s-a întâmplat, semnalându-le prezența noastră celor din tribul ei. Dar cum ai fi putut să-i porți pică văzându-i corpul atât de armonios?

Tânăra s-a mișcat brusc și a ridicat capul. O lucire de spaimă a apărut o clipă în ochii ei și i-am simțit mușchii încordându-se. Totuși, văzând că nu fac nicio mișcare, expresia feței i s-a împlânzit treptat. Își amintea; a reușit pentru prima dată să-mi susțină un moment privirea. Am considerat asta o victorie personală și, uitând de felul în care se comportase în ajun în fața acestei manifestări terestre, i-am zâmbit din nou.

De data asta, reacția ei a fost mult mai puțin violentă. A tresărit, din nou încordată, ca și cum ar fi vrut să-și ia elan, dar a rămas nemișcată. Încurajat, mi-am accentuat zâmbetul. S-a încordat iar, dar a sfârșit prin a se calma, chipul ei exprimând curând doar o mare uimire. Reușisem s-o împlânzesc? Mi-am făcut curaj și am pus o mână pe umărul ei. S-a înfiorat, dar tot nu s-a mișcat. Eram încântat

la culme de acest succes; am fost și mai mult când am avut impresia că încerca să mă imite.

Era adevărat. *Încerca* să zâmbească. Am ghicit că se căznea din greu să-și contracteze mușchii feței delicate. A făcut astfel câteva tentative, reușind doar să schițeze un fel de grimasă dureroasă. Era ceva emoționant în această strădanie exagerată a unei ființe omenеști pentru a exprima un sentiment obișnuit, rezultatul fiind unul atât de jalnic. M-am simțit brusc foarte tulburat, cuprins de milă ca față de un copil infirm. Am apăsat-o cu mâna pe umăr. Mi-am apropiat fața de a ei. I-am atins ușor buzele. Mi-a răspuns la acest gest frecându-și nasul de al meu, apoi trecându-și limba peste obrazul meu.

Eram dezorientat și nehotărât. Totuși, am imitat-o cu stângăcie. La urma urmelor, eram un vizitator străin și eu trebuia să adopt obiceiurile din marele sistem al astrului Bételgeuse. Mi s-a părut mulțumită. În acel moment al tentativelor noastre de apropiere – eu neștiind foarte bine cum să continui, temându-mă să nu fac vreo greșeală cu apucăturile mele de pe Pământ – am tresărit din pricina unui vacarm înspăimântător.

Împreună cu tovarășii mei, de care uitasem în mod egoist, am sărit în picioare, în timp ce zorii mijeau. Nova făcuse un salt și mai rapid și era pradă celei mai profunde panici. De altfel, am înțeles imediat că acel vacarm nu era o surpriză neplăcută numai pentru noi, ci și pentru locuitorii din pădure, pentru că toți, părăsindu-și bârlogul, au rupt-o la fugă care încotro, bezmetici. Nu mai era vorba de un joc, ca în ajun; țipetele lor exprimau o adevărată teroare.

Zarva asta mare, rupând brusc tăcerea pădurii, putea să-ți înghețe sângele în vene, dar, în plus, intuiam că oamenii junglei știau ce se întâmpla și că spaima lor se datora apropierii unui anumit pericol.

Era o hărmălaie ciudată, un amestec de bufnituri precipitate, înăbușite, ca răpăitul de tobă, alte sunete mai discordante semănând cu un zăngănit de tingiri, dar și strigăte. Aceste strigăte ne-au impresionat cel mai mult, deoarece, deși nu aparțineau niciunei limbi cunoscute nouă, erau incontestabil *omenești*.

Zorii luminau în pădure o scenă bizară: bărbați, femei, copii alergau în toate direcțiile, trecând unii pe lângă alții, îmbrâncindu-se, unii chiar urcând în copaci să se refugieze. Totuși, curând, câțiva dintre cei mai în vârstă se opriră să tragă cu urechea. Zgomotul se apropia destul de lent. Venea dinspre regiunea unde pădurea era mai deasă și părea să provină de la o linie continuă destul de lungă. Am înțeles, gândindu-mă la gălăgia pe care o fac hăitașii la unele dintre marile noastre partide de vânatoare.

Mi s-a părut că bătrânii tribului au luat o hotărâre. Au scos o serie de chelălăieli, care erau probabil semnale sau ordine, și au rupt-o la fugă în direcția opusă zgomotului. Toți ceilalți i-au urmat și i-am văzut alergând pe lângă noi ca o turmă de cerbi scoși din ascunzătoare. Nova și-a luat elan, dar a ezitat brusc și s-a întors spre noi, îndeosebi spre mine, după cum mi s-a părut. A scos un geamăt tânguitor, un fel de invitație s-o urmăm, apoi a făcut un salt și a dispărut.

Zgomotul devenea tot mai puternic și mi se părea că aud trosnind măracinii sub niște pași grei. Recunosc că mi-am pierdut calmul. Înțelepciunea mă sfătuia totuși să rămân locului și să-i înfrunt pe noii sosiți, care scoteau strigăte omenești tot mai clare. Dar, după tot ce pățisem cu o zi înainte, vacarmul acela îmi zdruncina nervii. Teroarea care îi cuprinsese pe Nova și pe ceilalți mi se transmisese în mod firesc. N-am mai gândit; nici măcar nu m-am mai consultat cu tovarășii mei; am sărit în tufișuri și am luat-o și eu la sănătoasa pe urmele tinerei.

Am străbătut câteva sute de metri, fără să reușesc s-o prind din urmă, și am observat atunci că numai Levain mă urmase, vârsta împiedicându-l probabil pe profesorul Antelle să alerge la fel ca noi. Tânărul gâfâia lângă mine. Ne-am uitat unul la altul, rușinați de comportarea noastră, dar, când să-i propun să ne întoarcem sau, cel puțin, să ne așteptăm șeful, alte zgomote ne-au făcut să tresărim.

Am recunoscut imediat focurile de armă; jungla răsună de împușcături: una, două, trei, apoi multe altele, la intervale regulate, uneori izolate, alteori două detunături consecutive amintind în mod ciudat de focul dublu al vânătorilor. Cineva trăgea în fața noastră, pe drumul pe unde apucaseră fugarii. În timp ce ezitam, linia dinspre care venea primul vacarm, linia de hăitași, s-a apropiat, s-a apropiat mult de noi, stârnind iar derută în mintea noastră. Nu știu de ce, dar împușcăturile mi s-au părut mai puțin de temut, mai familiare decât larma infernală. Din instinct, am luat-o la fugă înainte, având totuși grijă să mă ascund în tufișuri și să fac cât mai puțin zgomot. Levain a venit după mine.

Am ajuns astfel în zona de unde porneau detunăturile. Am încetinit alergarea și m-am apropiat și mai mult, aproape târându-mă. Urmărit de tovarășul meu, am urcat un fel de dâmb și m-am oprit în vârf, gâfâind. În fața mea erau doar câțiva copaci și o perdea de mărăcini. Am întins gâtul înainte, cu mare grijă, la nivelul solului. Și am rămas câteva clipe năuc ca și cum aș fi fost lovit în moalele capului, doborât de un spectacol care depășea biata rațiune omenească.

Capitolul 9

În tabloul din fața ochilor mei am observat câteva elemente stranii, unele oribile, dar atenția mi-a fost mai întâi reținută doar de un singur personaj care stătea nemișcat la treizeci de pași de locul unde mă aflam și privea în direcția mea.

Am fost gata să scot un strigăt de surprindere. Da, în pofda terorii, în pofda poziției mele tragice – eram prins între hăițași și trăgători –, stupefacția a înăbușit orice alt sentiment când am văzut acea creatură la pândă, așteptând trecerea vânatului. Ființa aceea era o maimuță, o gorilă mare! Degeaba mi-am tot repetat că îmi pierdeam mințile, nu încăpea nici cea mai mică îndoială în privința speciei. Dar întâlnirea unei gorile pe planeta Soror nu constituia ciudățenia esențială a evenimentului. Pentru mine, aceasta consta în faptul că maimuța era corect îmbrăcată, ca un bărbat de la noi, și, mai ales, că purta hainele într-un mod foarte degajat. Această *naturaleté* m-a impresionat în primul rând. Imediat ce am zărit animalul, mi s-a părut evident că nu era deloc *deghizat*. Starea în care îl vedeam era normală, la fel de normală pentru el ca nuditatea pentru Nova și semenii ei.

Era îmbrăcat ca mine și ca voi, adică așa cum am fi fost îmbrăcați dacă am fi participat la vânătorile cu hăițași

organizate pentru ambasadori sau pentru alte personaje importante, la marile noastre partide de vânatoare oficiale. Haina de culoare maro părea făcută de cel mai bun croitor parizian și lăsa să se vadă o cămașă în carouri mari, așa cum poartă sportivii noștri. Pantalonii scurți, ușor bufanți deasupra pulpei piciorului, se prelungeau cu o pereche de jambiere. Dar asemănarea se oprea aici; în loc de încălțări, purta mănuși mari negre.

Vă spun că era o gorilă! Din gulerul cămășii ieșea capul hidos terminat în formă de căpățână de zahăr, acoperit de păr negru, cu nasul turtit și maxilarele proeminente. Stătea în picioare puțin aplecat în față, în postura vânătorului la pândă, strângând o pușcă în mâinile-i lungi. Se afla în fața mea, de cealaltă parte a acelui drum lat, amenajat în pădure perpendicular pe direcția din care veneau hăitașii.

Deodată, a tresărit. Percepuse, ca și mine, un zgomot ușor în tufișuri, puțin în dreapta mea. A întors capul, ridicând pușca în același timp, gata să tragă. Din vârful dâmbului am zărit urmele prelungi din mărăciniș lăsate de unul dintre fugari, care alerga orbește drept înainte. Am fost gata să strig ca să-l avertizez, deoarece intenția maimuței era mai mult decât evidentă. Dar nu am avut nici timpul, nici forța necesară; omul se ivise deja ca o căprioară în câmp deschis. Împușcătura a răsunat pe când ajungea în mijlocul acestui poligon de tragere. A făcut un salt, s-a prăbușit și, după câteva convulsii, a rămas nemișcat. Dar am observat agonia victimei puțin mai târziu, atenția fiindu-mi din nou atrasă de gorilă. Urmărisem felul în care i se schimbase fizionomia din clipa în care fusese alertată de zgomot și remarcasem câteva nuanțe surprinzătoare: întâi, cruzimea vânătorului care își pândește prada și plăcerea febrilă pe care i-o provoacă acest exercițiu; dar, mai presus de toate, caracterul *uman* al expresiei. Acesta era motivul esențial al uimirii mele:

în ochii animalului strălucea scânteia spirituală pe care o căutasem zadarnic la oamenii de pe Soror.

Groaza pe care mi-o inspira situația mi-a înăbușit stupoarea. Detunătura m-a făcut să-mi îndrept din nou privirea spre victimă și am fost martorul înspăimântat al ultimelor sale zvâcniri. Am observat atunci cu groază că drumul care tăia pădurea era presărat cu corpuri omenești. Nu aveam cum să mă înșel în privința sensului acestei scene. Am zărit o altă gorilă, asemănătoare cu prima, la o sută de pași de mine. Asistam la o vânătoare cu hăitași – ba chiar participam la ea! –, o vânătoare năucitoare, unde vânătorii, postați la intervale egale, erau maimuțe, iar vânatul hăituit era format din bărbați și femei ca mine, bărbați și femei ale căror cadavre goale, împușcate, îndoite în poziții ridicole, însângerau solul.

Mi-am luat ochii de la acea oroare insuportabilă. Preferam să văd grotescul și m-am uitat din nou la gorila care bara drumul. Făcuse un pas într-o parte, lăsând să se vadă o altă maimuță ce stătea în spatele ei, ca un servitor lângă stăpânul lui. Era un cimpanzeu, un cimpanzeu de talie mică, un cimpanzeu tânăr, așa mi s-a părut, dar un cimpanzeu, jur, îmbrăcat mai puțin pretențios decât gorila cu pantaloni și cămașă, care își juca rolul cu promptitudine în organizarea meticuloasă pe care începeam s-o descopăr. Vânătorul i-a întins pușca. Tânărul cimpanzeu i-a dat alta, pe care o ținea în mână. Apoi, cu gesturi precise, folosind cartușele de la o centură purtată la brâu, pe care razele aruncate de Bételgeuse o făceau să lucească, mica maimuță a reîncărcat arma. Apoi, fiecare a trecut la postul ei.

Toate aceste impresii m-au tulburat profund câteva clipe. Aș fi vrut să reflectez, să analizez mulțimea descoperirilor, dar nu aveam timp. Lângă mine, înghețat de groază, Arthur Levain nu era în stare să-mi fie de niciun ajutor. Pericolul creștea cu fiecare secundă. Hăitașii se apropiau în spatele nostru. Larma lor devenea asurzitoare. Eram

goniți ca niște animale sălbatice, precum acele creaturi nefericite pe care le vedeam încă trecând pe lângă noi. Populația taberei era probabil mult mai mare decât bănuisem, deoarece mulți oameni se iveau pe drum doar ca să-și găsească o moarte cumplită. Totuși, nu toți. Străduindu-mă să-mi recapăt puțin sângele rece, am observat din vârful dâmbului comportamentul fugarilor. Unii, complet cuprinși de panică, se repezeau strivind tufișurile cu zgomot mare, alertând astfel maimuțele, care îi doborau fără excepție. Dar alții dădeau dovadă de mai mult discernământ, ca niște mistreți bătrâni, hăituiți de mai multe ori, care au învățat multe vicleșuguri. Aceștia se apropiau tiptil, se opreau la lizieră, observau prin frunziș vânătorul cel mai apropiat și așteptau momentul în care atenția îi era atrasă în altă parte. Atunci, cu un salt, traversau în mare viteză drumul ucigaș. Câțiva reușiseră în acest fel să ajungă nevătămați în desișul din cealaltă parte, în care dispăruseră.

Poate că asta era o șansă de salvare. I-am făcut semn lui Levain să mă imite și m-am strecurat fără zgomot până la ultimul desiș dinaintea drumului. Acolo am avut o ezitare curioasă. Eu, un om, chiar trebuia să recurg la astfel de vicleșuguri ca să înșel o maimuță? Oare singura conduită demnă de condiția mea nu era să mă ridic, să mă apropiu de animal și să-i administrez câteva lovituri de băț? Zgomotul hăitașilor devenea tot mai puternic în spatele meu, pulverizându-mi această intenție nebunească.

Vânătoarea se termina într-un vacarm infernal. Hăitașii se aflau în spatele nostru. Am întrezărit unul apărând din frunziș. Era o gorilă enormă, care lovea la întâmplare cu o bâtă, urlând cât îl țineau plămânii. El mi-a făcut o impresie și mai cumplită decât vânătorul cu pușca. Levain a început să clănțâne din dinți și să tremure tot, în timp ce priveam din nou în față, așteptând un moment propice. Nefericitul meu tovarăș mi-a salvat fără să vrea viața prin imprudența lui. Își pierduse complet judecata. S-a

ridicat, a luat-o la fugă la întâmplare și a nimerit pe drum direct în linia de tragere a vânătorului. Nu a ajuns mai departe. Împușcătura a părut să-l frângă în două și s-a prăbușit, sporind numărul cadavrelor. N-am pierdut timp să-l plâng – ce mai puteam să fac pentru el? Pândeam cu înfrigurare momentul în care gorila avea să-i întindă pușca servitorului. Când a făcut acest gest, am țâșnit și am traversat drumul. L-am văzut, ca prin vis, grăbindu-se să apuce arma, dar eram deja la adăpost când a vrut să tragă. Am auzit o exclamație care semăna cu o înjurătură, dar nu am pierdut timp să meditez la această nouă bizarerie.

Îl înșelasem. Am simțit o bucurie ciudată, care a fost un adevărat balsam pentru umilința mea. Am continuat să alerg din toate puterile, îndepărtându-mă cât puteam de repede de masacru. Nu mai auzeam strigătele hăitașilor. Eram salvat. Salvat! Subestimasem perfidia maimuțelor de pe planeta Soror. După nici o sută de metri am nimerit, ca un fraier, peste un obstacol ascuns sub frunziș. Era o plasă cu ochiuri mari, întinsă deasupra solului și prevăzută cu buzunare largi, în care m-am înfundat adânc. Nu eram singurul prizonier. Plasa bara o secțiune mare a pădurii și o mulțime de fugari, care scăpaseră de pușcă, se lăsaseră prinși în ea la fel ca mine. La stânga și la dreapta mea, zvâcniri însoțite de scâncete furioase dovedeau eforturile lor de a se elibera.

O furie nebună a pus stăpânire pe mine când m-am simțit captiv, o furie mai puternică decât teroarea, anulându-mi orice judecată. Am făcut exact invers decât mă sfătuia rațiunea, adică m-am zbatut într-un mod complet dezordonat, ceea ce a avut drept rezultat strângerea ochiurilor în jurul corpului. În cele din urmă, m-am simțit atât de strâns imobilizat, încât am tăcut mâlc, la cheremul maimuțelor pe care le auzeam apropiindu-se.

Capitolul 10

 teroare de moarte a pus stăpânire pe mine când le-am văzut trupa apropiindu-se. După ce fusesem martorul cruzimii lor, îmi ziceam că ne vor masacra pe toți.

Vânătorii, toți gorile, mergeau în frunte. Am remarcat că își abandonaseră armele, ceea ce mi-a mai dat puțină speranță. În spatele lor veneau servitorii și hăițașii, printre care se afla un număr aproape egal de gorile și de cimpanzei. Vânătorii păreau stăpânii, și purtările lor erau cele ale unor aristocrați. Nu păreau animați de intenții rele și vorbeau între ei foarte binedispuși!

Adevărul e că sunt atât de obișnuit astăzi cu paradoxurile acestei planete, încât am scris frazele de mai sus fără să mă gândesc la absurditatea lor. Și totuși, acesta este adevărul! Gorilele aveau ținută de aristocrați. Vorbeau între ele cu veselie, într-un limbaj articulat, și fizionomia lor exprima clipă de clipă sentimentele umane a căror urmă o căutasem zadarnic la Nova. Vai! Ce se întâmplase cu Nova? M-am înfiorat gândindu-mă la drumul plin de cadavre. Înțelegeam acum emoția de care fusese cuprinsă când îl văzuse pe cimpanzeul nostru. Între cele două rase exista probabil o ură îndârjită. Dovadă, atitudinea oamenilor prizonieri la apropierea maimuțelor. Se agitau

frenetic, loveau cu mâinile și cu picioarele, scrâșneau din dinți, cu spume la gură, și mușcau cu furie sforile plasei.

Fără să ia în seamă această agitație, gorilele vânători – m-am surprins numindu-le seniori – le dădeau ordine valeților. Căruțe mari, destul de joase, a căror platformă era formată dintr-o cușcă, au fost aduse pe un drum aflat de cealaltă parte a plasei. Am fost închiși în cuști, câte zece în fiecare căruță, operație care a durat destul de mult, pentru că prizonierii se zbăteau cu disperare. Două gorile, cu mâinile acoperite cu mănuși din piele pentru a evita mușcăturile, îi apucau unul câte unul, îi scoteau din capcană și îi aruncau în cușcă, a cărei ușă era repede zăvorâtă, în timp ce unul dintre seniori conducea operațiunea, sprijinindu-se într-un baston.

Când mi-a venit rândul, am vrut să atrag atenția vorbind. Dar nici n-am deschis bine gura că unul dintre executanți, socotind asta o amenințare, mi-a tras cu mănușa peste față. Am fost obligat să tac și m-au aruncat ca pe un balot într-o cușcă cu alți bărbați și femei, care erau prea agitați ca să-mi acorde vreo atenție.

După ce am fost toți vârați în cuști, un servitor a verificat lacătele și s-a dus să-i raporteze stăpânului său. Acesta a făcut un gest cu mâna și în pădure s-a auzit duduital motoarelor. Căruțele s-au pus în mișcare, fiecare trasă de un fel de vehicul condus de o maimuță. Îl vedeam foarte bine pe șoferul vehiculului din spatele nostru. Era un cimpanzeu. Purta o salopetă și părea binedispus. Ne adresa uneori exclamații ironice și, când vehiculul reducea viteza, puteam să-l aud fredonând o melodie cu un ritm destul de melancolic, doar deloc lipsită de armonie.

Această primă etapă a fost atât de scurtă, încât nu am avut timp să-mi limpezesc mintea. După ce am mers așa un sfert de oră, pe un drum prost, convoiul s-a oprit pe o platformă mare, în fața unei case din piatră. Ajunsesem

la marginea pădurii; dincolo de ea, distingeam o câmpie, ogoare ce păreau cultivate cu cereale.

Casa, cu acoperișul din țiglă roșie, obloane verzi și inscripții scrise pe un panou la intrare, părea un han. Am înțeles repede că era un loc de întâlnire pentru vânători. Femelele veniseră să-și aștepte acolo seniorii, care soseau cu vehiculele personale, după ce străbătuseră un alt drum decât cel pe care venisem noi. Doamnele gorile stăteau în cerc în fotolii și flecăreau la umbra unor copaci mari ce semănau cu palmierii. Una dintre ele bea din când în când dintr-un pahar cu un pai.

După ce căruțele au fost rânduite una după alta, femelele s-au apropiat, curioase să vadă rezultatul partidei de vânătoare și, întâi, exemplarele împușcate, pe care câteva gorile, protejate de un șorț lung, le scoteau din două camioane mari și le expuneau la umbra copacilor.

Era gloriosul tablou de vânătoare. Maimuțele procedau metodic și în această privință. Plasau cadavrele pline de sânge cu fața în sus, unul lângă altul, aliniate parcă la ață. Apoi în timp ce femelele scoteau mici strigăte admirative, se străduiau să prezinte vânatul într-un mod atrăgător. Întindeau brațele pe lângă corp, desfăceau mâinile, cu palma în sus; întindeau picioarele, îndoiau articulațiile, astfel încât acele trupuri să nu mai aibă aspect de cadavru, corectând poziția unui membru îndoit în mod dizgrațios sau diminuând contracția unui gât. Apoi, netezeau cu grijă părul, îndeosebi al femeilor, așa cum unii vânători netezesc blana sau penele animalului pe care l-au doborât.

Mă tem că nu voi putea face pe cineva să înțeleagă cât de grotesc și de diabolic era pentru mine acel tablou. Am insistat oare asupra fizicului complet, absolut *simian* al acelor maimuțe, lăsând deoparte expresia privirii? Am spus că acele femele, îmbrăcate și ele sport, dar cu multă eleganță, se înghesuiau să descopere cele mai frumoase exemplare și le arătau cu degetul felicitându-și

seniorii-gorile? Am spus că una dintre ele, scoțând dintr-o geantă o foarfecă mică, s-a aplecat asupra unui cadavru, a tăiat câteva şuvițe dintr-un păr negru, a făcut o buclă după deget, apoi, imitată curând de toate celelalte, a fixat-o la pălăriuță cu un ac?

Expunerea tabloului se terminase: trei rânduri de cadavre aranjate cu grijă, alternativ bărbați și femei, acestea din urmă îndreptând un șir de sâni aurii spre astrul monstruos care incendia cerul. Mi-am ferit ochii, cuprins de oroare. Atunci am zărit un nou personaj, care se apropia purtând o cutie dreptunghiulară pe un trepied. Era un cimpanzeu. Mi-am dat imediat seama că era un fotograf, care trebuia să immortalizeze amintirea acelor isprăvi cinegetice pentru posteritatea simiană. Ședința a durat mai bine de un sfert de oră, gorilele vrând să fie la început fotografiate individual în atitudini avantajoase, unele așezându-și piciorul, cu un aer triumfător, pe una dintre victimele lor, apoi în grup compact, fiecare trecându-și brațul pe după gâtul vecinului. Apoi a venit rândul femelelor, care s-au pozat în atitudini grațioase în fața acelei mulțimi de cadavre, având pălăriile împodobite cu buclele de păr la vedere.

Scena conținea o oroare care depășea rezistența unui creier normal. Totuși, am reușit un timp să-mi înfrânez sângele care îmi clocotea în vene. Dar, când am zărit cadavrul pe care una dintre acele femele se așezase ca să obțină o poză mai spectaculoasă, când am recunoscut pe fața aceluicadavru, întins lângă celelalte, trăsăturile juvenile, aproape copilărești, ale ghinionistului meu tovarăș, Arthur Levain, mi-a fost imposibil să mă abțin. Și toată tensiunea mea a explodat într-un mod absurd, în armonie cu latura grotescă a acelei expuneri macabre. M-am lăsat cuprins de o ilaritate absurdă: am izbucnit în râs.

Nu mă gândisem la tovarășii mei de cușcă. Nu mai puteam să gândesc! Tumultul dezlănțuit de râsul meu mi-a

amintit de vecinătatea lor, la fel de periculoasă pentru mine precum cea a maimuțelor. Brațe amenințătoare s-au întins spre mine. Am înțeles pericolul și mi-am înăbușit hohotele ascunzându-mi capul între brațe. Totuși, nu știu dacă nu cumva aș fi fost sugrumat sau făcut bucăți dacă una dintre maimuțe, alertată de scandal, nu ar fi restabilit ordinea lovindu-ne cu sulița. De altfel, curând, un alt incident a atras atenția generală. Un clopoțel a răsunat în han, anunțând ora mesei. Gorilele s-au îndreptat spre casă în grupuri mici, discutând vesele, în timp ce fotografii își aranja instrumentele după ce pozase și cuștile.

În acest timp, noi, oamenii, n-am fost uitați. Nu știam ce soartă ne hărăzeau maimuțele, dar aveau de gând să aibă grijă de noi. Înainte de a intra în han, unul dintre seniori i-a dat instrucțiuni unei gorile, care părea un fel de șef de echipă. Aceasta s-a întors la noi, și-a adunat subalternii și, curând, servitorii ne-au adus de mâncare în ligheane și de băut în găleți. Mâncarea era un fel de păsat. Nu-mi era foame, dar eram hotărât să mănânc ca să-mi păstrez forțele intacte. M-am apropiat de unul dintre recipiente, în jurul căruia câțiva prizonieri se lăsaseră deja pe vine. Am făcut ca ei și am întins o mână timidă. S-au uitat la mine cu un aer furios, dar, hrana fiind din abundență, mi-au dat voie și mie. Era un terci gros, pe bază de cereale, care nu avea gust rău. Am luat cu mâna de câteva ori și am înghițit, fără să mi se pară ceva deplasat.

De altfel, masa noastră a devenit mai interesantă grație gardienilor. După încheierea partidei de vânatoare, acești hăitași, care mă înfricoșaseră atât de mult, nu se arătau răi atât timp cât eram cuminiți. Se plimbau prin fața cuștilor și ne aruncau din când în când câteva fructe, distrându-se mult de îmbrânceanala pe care o provoca mărimumia lor. Când o fetiță a apucat un fruct din zbor, vecinul ei s-a repezit să i-l smulgă. Maimuța a ridicat atunci sulița, a trecut-o printre bare și l-a împins pe bărbat cu brutalitate,

apoi a pus un al doilea fruct chiar în mâna copilului. Am aflat astfel că acele creaturi știau ce este mila.

După terminarea mesei, șeful de echipă și ajutoarele sale au schimbat componența convoiului, transferând unii prizonieri dintr-o cușcă în alta. Păreau să facă un fel de triere, dar nu înțelegeam criteriile. În cele din urmă, după ce am fost plasat într-un grup de bărbați și de femei foarte arătoși, m-am străduit să mă conving că era vorba despre cele mai remarcabile exemplare, simțind o consolare amară la gândul că maimuțele, de la prima privire, mă consideraseră demn să fac parte dintr-o elită.

Am avut surpriza și imensa bucurie s-o recunosc pe Nova printre noii mei tovarăși. Scăpase de la masacru și îi mulțumeam pentru asta cerului Bételgeusei. Cu gândul mai mult la ea, examinaseam îndelung victimele, tremurând clipă de clipă că o voi descoperi și, pierzându-mi din nou capul, m-am repezit spre ea, deschizându-mi brațele. Era curată nebunie; gestul meu a terorizat-o. Oare uitase noaptea noastră de intimitate? Un fizic atât de minunat nu era animat de suflet? M-am simțit descurajat văzând-o cum se încorda la apropierea mea, cu mâinile crispate vrând parcă să mă sugrume, ceea ce ar fi și făcut, probabil, dacă aș fi insistat.

Totuși, văzând că m-am oprit brusc, s-a calmat destul de repede. S-a întins într-un colț al cuștii și am imitat-o, oftând. Toți ceilalți prizonieri făcuseră la fel. Păreau acum obosiți, abătuți și resemnați în privința sortii lor.

Afară, maimuțele pregăteau plecarea convoiului. O prelată a fost întinsă deasupra cuștii noastre și ridicată până la jumătatea pereților, lăsând să intre lumina zilei. Au răsunat ordine; motoarele s-au pus în mișcare.

M-am pomenit dus cu viteză spre o destinație necunoscută, îngrijorat la gândul necazurilor care mă așteptau pe planeta Soror.

Capitolul 11

Eram la pământ. Evenimentele din aceste două zile îmi vlăguiseră corpul și mă tulburaseră atât de profund, încât nu fusesem în stare până atunci să deplâng moartea tovarășilor mei și chiar să-mi închipui în mod concret tot ce implica pentru mine deteriorarea șalupei. Am întâmpinat cu ușurare amurgul, apoi izolarea în întunericul aproape total care a urmat, căci s-a înserat foarte repede și am mers așa întreaga noapte. Mă străduiam să găsesc un sens evenimentelor al căror martor fusesem. Aveam nevoie de această strădanie intelectuală ca să scap de disperarea care mă pândea, să-mi demonstrez că eram om, adică un om de pe Pământ, o creatură care raționa, obișnuită să găsească o explicație logică capriciilor în aparență miraculoase ale naturii, nu un animal hăituit de maimuțe evolute.

Mi-am revăzut în minte toate observațiile, înregistrate deseori fără voia mea. Toate erau dominate de o impresie generală: acele maimuțe, masculi și femele, gorile și cimpanzei, nu erau în niciun fel *ridicole*. Am mai spus că nu mi se păruseră niciun moment animale deghizate, ca maimuțele dresate care apar în circurile de la noi. Pe Pământ, o pălărie așezată pe capul unei maimuțe e un spectacol hilar pentru unii, pentru mine, penibil. Dar aici

era cu totul altfel. Pălăria și capul erau în armonie, iar gesturile lor erau cât se poate de naturale. Femela care bea dintr-un pahar cu paiul avea aerul unei doamne. Mi-am amintit că l-am văzut pe unul dintre vânători scoțând din buzunar o pipă, umplând-o meticulos și aprinzând-o. Ei bine, mișcările lui erau atât de obișnuite, încât acest gest nu-mi șocase în niciun fel instinctul! Avusesem nevoie să reflectez ca să ajung la concluzia acestui paradox. Am meditat îndelung în această privință și, poate pentru prima dată de la capturarea mea, am deplâns dispariția profesorului Antelle. Înțelepciunea și știința lui ar fi putut probabil să găsească o explicație acestor paradoxuri. Ce se întâmplase cu el? Eram sigur că nu era prezent în tabloul exemplarelor doborâte. Se afla printre prizonieri? Posibil; nu-i văzusem pe toți. Nu îndrăzneam să sper că reușise să-și păstreze libertatea.

Cu resursele mele slabe am încercat să formulez o ipoteză care, în realitate, nu mă mulțumea cine știe ce. Poate că locuitorii acestei planete, ființele civilizate ale căror orașe le zărisem, reușiseră să dreseze maimuțe astfel încât să obțină un comportament mai mult sau mai puțin rațional; desigur, după o selecție răbdătoare și eforturi făcute timp de câteva generații! La urma urmelor, pe Pământ, unii cimpanzei reușeau să facă lucruri uimitoare. Chiar faptul că aveau un limbaj poate că nu era chiar atât de extravagant pe cât crezusem. Îmi aminteam acum o discuție cu un specialist pe acest subiect. Îmi spusese că savanți serioși își petreceau o parte din existență încercând să facă primatele să vorbească. Ei pretindeau că nimic în conformația acestor animale nu se împotriva acestui lucru. Până atunci, toate eforturile lor fuseseră zadarnice, dar perseverau, susținând că singurul obstacol consta în faptul că maimuțele *nu voiau* să vorbească. Să fi vrut ele, într-o zi, pe planeta Soror? Asta le permitea acelor locuitori ipotetici să le folosească pentru

unele munci mai puțin calificate, ca această vânătoare, în cursul căreia fusesem capturat.

Mă agățam cu îndârjire de această explicație, refuzând cu oroare să-mi imaginez alta, mai simplă, deoarece mi se părea indispensabil pentru salvarea mea să existe pe această planetă adevărate creaturi conștiente, adică oameni, oameni ca mine, cu care să mă pot înțelege.

Oameni! Oare din ce rasă făceau parte ființele pe care maimuțele le împușcau sau le capturau? Triburi înapoiate mintal? Dacă așa stăteau lucrurile, ce plini de cruzime erau stăpânii acelei planete, tolerând sau poate ordonând acele masacre!

Mi-am întrerupt gândurile din pricina unei forme care se apropia de mine târându-se. Era Nova. În jurul meu, toți prizonierii se culcaseră în grupuri pe podea. După câteva ezitări s-a ghemuit lângă mine, așa cum făcuse cu o zi înainte. Am încercat încă o dată, zadarnic, să descopăr în privirea ei lumina care ar fi dat gestului ei valoarea unei atracții afective. Dar a întors capul în altă parte și a închis curând ochii. Totuși, m-am simțit alinat de simpla ei prezență și am reușit să adorm lipit de ea, încercând să nu mă gândesc la ziua următoare.

Capitolul 12

Am reușit să dorm până când s-a luminat, printr-un reflex de apărare contrar veleităților unor gânduri prea descurajante. Somnul meu a avut însă parte de coșmaruri zbuciumate, în care corpul frumoasei Nova îmi apărea sub forma unui șarpe monstruos încolăcit în jurul meu. Dimineța am deschis ochii. Ea se trezise deja. Se depărtase puțin de mine și mă observa cu privirea ei veșnic uimită.

Vehiculul nostru a redus viteza și am remarcat că intram într-un oraș. Prizonierii se sculasera și stăteau pe vine lângă gratii, privind pe sub prelată un spectacol care părea să le trezească emoția din ajun. I-am imitat; mi-am lipit fața de gratii și am privit pentru prima dată un oraș civilizat de pe planeta Soror.

Mergeam pe o stradă destul de lată, mărginită de trotuare. Mă uitam cu neliniște la trecători: erau maimuțe! Am văzut un comerciant, un fel de băcan, care tocmai ridicase oblonul prăvăliei și întorcea capul curios să ne vadă trecând: era o maimuță. Voiam să disting între pasagerii și șoferii vehiculelor care ne depășeau: erau îmbrăcați după moda de la noi și erau maimuțe.

Speranța mea de a descoperi o rasă umană civilizată devenea himerică și am trăit sfârșitul traseului cuprins de o descurajare posomorâtă. Vehiculul nostru își micșoră și

mai mult viteza. Am remarcat atunci că, în timpul nopții, convoiul se redusese, fiind format acum numai din două vehicule, celelalte luând probabil altă direcție. După ce am intrat pe o poartă mare, ne-am oprit într-o curte. Imediat am fost încercuiți de maimuțe, care s-au străduit să domolească agitația crescândă a prizonierilor cu câteva lovituri de sulită.

Curtea era înconjurată de clădiri cu mai multe etaje, cu șiruri de ferestre identice. Ansamblul mi s-a părut a fi un spital, iar impresia mi-a fost confirmată de apariția unor noi personaje care veneau în întâmpinarea gardienilor. Toți purtau halate albe și bonete, ca infirmierii: erau maimuțe.

Toți erau maimuțe, gorile și cimpanzei. I-au ajutat pe gardienii noștri să descarce căruțele. Am fost scoși din cușcă unul câte unul, vârați fiecare într-un sac mare și duși în interiorul clădirii. N-am opus rezistență și m-am lăsat transportat de două gorile mari îmbrăcate în alb. Preț de câteva minute am avut impresia că eram dus pe culoare lungi și urcam scări. În sfârșit, m-au trântit fără menajamente pe jos, apoi sacul s-a deschis și am fost împins în altă cușcă, fixă de data asta, cu podeaua acoperită cu un strat de paie, unde eram singur. Una dintre gorile a zăvorât ușa cu grijă.

Sala unde mă aflam conținea un număr mare de cuști asemănătoare cu a mea, dispuse pe două rânduri și deschizându-se spre un culoar lung. Cele mai multe dintre ele erau ocupate, unele cu tovarășii mei de razie, aduși deja acolo, altele cu bărbați și femei care erau probabil prizonieri de mult timp. Îi recunoșteai ușor după o anumită înfățișare resemnată. Se uitau la nou-veniți cu o privire deziluzionată, abia ascultând dacă vreunul dintre aceștia scotea gemete tânguitoare. Am mai remarcat că cei noi erau plasați, ca și mine, singuri într-o celulă, pe când ceilalți erau, în general, în cupluri. Scoțând nasul printre gratii, am zărit o cușcă mai mare, la capătul culoarului, în care se aflau mulți copii. Contrar adulților, aceștia păreau

foarte surescitați de sosirea lotului nostru. Gesticulau, se îmbrânceau și se prefăceau că zgâlțâie gratiile, scoțând strigăte ascuțite, ca niște tinere maimuțe certărețe.

Cele două gorile și-au făcut din nou apariția, purtând alt sac. Din el a ieșit prietena mea Nova, și am avut din nou consolarea de a o vedea plasată în cușca situată exact în fața mea. Nova a protestat în felul ei aparte, încercând să zgârie și să muște. Când gorilele au închis ușa, s-a repezit la gratii, vrând să le zgâlțâie, scrâșnind din dinți și țipând de ți se rupea inima. După un minut, m-a zărit și a tăcut, s-a oprit locului și a înălțat puțin gâtul, așa cum ar fi făcut un animal surprins. Am schițat un zâmbet prudent și i-am făcut un mic gest cu mâna, pe care ea a încercat să-l imite cu stângăcie, ceea ce mi-a umplut inima de bucurie.

Atenția mi-a fost atrasă de întoarcerea celor două gorile în halate albe. Probabil că descărcarea se încheiase, deoarece nu mai aduceau alt prizonier, ci împingeau un căruț plin cu mâncare și găleți cu apă, pe care le împărțeau prizonierilor, ceea ce a adus calmul în rândul lor.

Curând a venit și rândul meu. În timp ce una dintre gorile făcea de pază, cealaltă a intrat în cușca mea și mi-a așezat dinainte o oală de pământ plină cu terci, câteva fructe și o găleată. Hotărâsem să fac tot posibilul să stabilesc un contact cu acele maimuțe, care păreau singurele ființe civilizate și raționale de pe planetă. Cel care îmi aducea de mâncare nu avea un aer răutăcios. Remarcându-mi calmul, chiar m-a bătut cu palma pe umăr cu un gest familiar. L-am privit în ochi, apoi, ducând mâna la piept, m-am înclinat solemn. Când am ridicat capul, am citit pe chipul lui o mare surprindere. Atunci i-am zâmbit, punând tot sufletul în această manifestare. Era gata să iasă; s-a oprit uluit și a scos o exclamație. În sfârșit, reușisem să mă fac remarcat. Vrând să-mi întăresc succesul arătându-mi toate capacitățile, am rostit destul de prosteste prima frază care mi-a trecut prin minte.

— Ce mai faci? Sunt un om de pe Pământ. Am făcut o călătorie lungă.

Sensul nu avea nicio importanță. Era de-ajuns să vorbesc ca să-i dezvălui adevărata mea natură. Și, cu siguranță, îmi atinsesem scopul. Niciodată un chip de maimuță nu a arătat mai stupefiat. A rămas cu răsuflarea tăiată și gura deschisă, ca și însoțitoarea ei. Apoi au început amândouă să vorbească repede, pe șoptite, dar rezultatul nu a fost cel scontat de mine. După ce s-a uitat atentă la mine, cu un aer bănuitor, gorila s-a tras repede înapoi și a ieșit din cușcă, pe care a încuiat-o cu și mai multă grijă decât înainte. Cele două maimuțe s-au uitat apoi o clipă una la alta, apoi au izbucnit într-un răs zgomotos. Probabil că reprezentam un fenomen cu adevărat unic, pentru că se amuzau copios pe socoteala mea. Aveau lacrimi în ochi și una dintre gorile s-a văzut nevoită să pună jos oala ca să-și scoată batista.

Dezamăgirea mea a fost atât de mare, încât am fost cuprins brusc de o furie înspăimântătoare. Am început și eu să zgâlțâi barele, să-mi arăt dinții și să le potopesc cu injurii în toate limbile pe care le cunoșteam. După ce mi-am epuizat repertoriul de invective, am continuat să urlu sunete nedesluite, ceea ce i-a făcut pe gardieni doar să dea din umeri. Totuși, reușisem să atrag atenția asupra mea. La plecare, au întors de câteva ori capul să mă observe. Cum, între timp, obosit, mă calmasem, l-am văzut pe unul dintre cei doi scoțând un carnet din buzunar și notând ceva, după ce privise cu atenție semnul de pe tăblița fixată în partea de sus a cuștii mele: probabil un număr.

Au plecat. Agitați un moment de manifestarea mea, ceilalți prizonieri își continuau acum masa. Nu mai aveam altceva de făcut decât să mănânc și să mă odihnesc, așteptând o ocazie favorabilă ca să-mi dezvălui obârșia nobilă. Am mâncat terciul de cereale și câteva fructe suculente. În fața mea, Nova se oprea uneori din mâncat ca să-mi arunce priviri furișe.

Capitolul 13

Ae-au lăsat în pace restul zilei. Seara, după ce ne-au servit altă masă, gorilele s-au retras stingând luminile. Am dormit puțin în noaptea aceea, nu din cauza lipsei de confort din cușcă – stratul de paie era gros și forma un culcuș acceptabil –, ci pentru că îmi imaginam la nesfârșit planuri să intru în contact cu maimuțele. Am hotărât să nu mă mai las cuprins de furie, dar să caut cu o răbdare neobosită toate ocaziile să-mi arăt judecata. Cei doi gardieni cu care avusesem de-a face erau probabil subalterni cu mintea îngustă, incapabili să-mi interpreteze inițiativele, dar trebuiau să existe alte maimuțe mai cultivate.

A doua zi dimineață, am băgat de seamă că speranța mea nu fusese zadarnică. Eram treaz de o oră. Cei mai mulți dintre tovarășii mei de suferință se plimbau fără încetare prin cușcă, așa cum fac unele animale captive. Când am observat că făceam ca ele, fără să-mi dau seama, mi-a fost ciudă și m-am forțat să mă așez în fața ușii de fier, luând o atitudine cât mai umană și gânditoare. Atunci s-a deschis ușa culoarului și am văzut intrând un nou personaj, însoțit de cei doi gardieni. Era un cimpanzeu femelă și am înțeles că ocupa un post important acolo, după felul în care gorilele o lăsau să meargă în fața lor.

Gardienii îi făcuseră probabil un raport despre mine, deoarece, încă de la intrare, femela i-a pus o întrebare unuia dintre ei, iar gorila a întins degetul în direcția mea. După care, nou-venita s-a îndreptat direct spre cușca mea.

Am observat-o cu atenție în timp ce se apropia. Purta și ea un halat alb, cu o croială mai elegantă decât a gorilelor, legat la brâu cu o centură, iar mânecile scurte scoteau la iveală două brațe lungi și agile. Cel mai mult m-a frapat la ea privirea, remarcabil de vioaie și de inteligentă. Am considerat că era un semn bun pentru viitoarele noastre relații. Mi s-a părut foarte tânără, în pofida ridurilor proprii conformației simiene, care îi încadrau botul alb. În mână ținea o servietă din piele. S-a oprit în fața cuștii mele și a început să mă examineze, în timp ce scotea un caiet din servietă.

— Bună ziua, doamnă, am zis, înclinându-mă.

Vorbisem cu vocea mea cea mai blândă. Fața femelei a exprimat o surprindere intensă, dar și-a păstrat seriozitatea, impunând chiar tăcerea, cu un gest autoritar, gorilelor care reîncepeau să rânjească.

— Doamnă sau domnișoară, regret că vă sunt prezentat în astfel de condiții și în această ținută, am continuat, încurajat. Credeți-mă că nu obișnuiesc să...

Ziceam tot felul de prostii, căutând doar cuvinte în armonie cu tonul civilizat pe care hotărâsem să nu-l părăsesc. Când am tăcut, încheindu-mi discursul cu cel mai amabil zâmbet, uimirea ei s-a transformat în stupoare. A clipit de mai multe ori și ridurile frunții s-au încrețit. Căuta în mod vădit, cu încordare, soluția unei probleme dificile. Mi-a zâmbit și ea și am intuit că începea să bănuiască o parte de adevăr.

În timpul acestei scene, oamenii din cuști ne observau fără să manifeste, de data asta, arțagul pe care sunetul vocii mele îl provocase în rândul lor. Dădeau semne de curiozitate. Unul după altul și-au încetat turele febrile

și și-au lipit fețele de bare, ca să ne vadă mai bine. Doar Nova părea furioasă și se agita întruna.

Femela cimpanzeu a scos un stilou din buzunar și a scris câteva rânduri în caiet. Apoi, ridicând capul și întâlnindu-mi iar privirea temătoare, a zâmbit din nou. Asta m-a încurajat să fac un alt avans amical. Am întins brațul spre ea printre gratii, cu mâna deschisă. Gorilele nu tresărit și au vrut să se așeze între noi. Dar femela, al cărei reflex a fost totuși, la început, să facă un pas înapoi, s-a răzgândit, i-a oprit cu un cuvânt și, privindu-mă în ochi, a întins și ea brațu-i păros, puțin tremurător, spre mine. Nu m-am mișcat. S-a apropiat mai mult și și-a așezat mâna cu degete foarte lungi peste încheietura mâinii mele. Am simțit cum contactul o înfiora. M-am străduit să nu fac nicio mișcare care s-o poată speria. M-a bătut ușor pe mână, mi-a mângâiat brațul, apoi s-a întors spre ajutoarele ei cu un aer triumfător.

Vibram de speranță, din ce în ce mai convins că începea să-mi recunoască obârșia nobilă. Când i s-a adresat poruncitor uneia dintre gorile, am avut ră tăcirea să sper că îmi vor deschide cușca și îmi vor prezenta scuze. Din păcate, era cu totul altceva! Gardianul s-a scotocit în buzunar și a scos un mic obiect alb, pe care l-a întins șefei sale. Aceasta mi l-a pus în palmă chiar ea, adresându-mi un zâmbet fermecător. Era o bucă țică de zahăr!

O bucă țică de zahăr! Am rămas paf. M-am simțit dintr-odată atât de descurajat în fața acestei recompense umilitoare, încât am fost gata să i-o arunc în față. Mi-am amintit însă la timp de înțeleptele mele hotărâri și m-am silit să rămân calm. Am luat zahărul, m-am înclinat și l-am ronțăit cu un aer cât se poate de inteligent.

Acesta a fost primul meu contact cu Zira. Așa o chema pe femela aceea, după cum aveam să aflu curând. Era șefa serviciului unde fusesem adus. În pofida decepției finale, comportarea ei îmi dădea multă speranță și intuiam că voi

reuși să comunic cu ea. Femela a avut o discuție lungă cu gardienii și am avut impresia că le dădea instrucțiuni în privința mea. Apoi și-a continuat vizita, inspectându-i pe ceilalți ocupanți ai cuștilor.

Îi examina cu atenție pe fiecare dintre nou-veniți și lua câteva note, mai scurte decât în cazul meu. N-a riscat să-l atingă pe vreunul dintre ei. Dacă ar fi făcut-o, cred că aş fi fost gelos. Începeam să simt orgoliul de a fi exemplarul excepțional, singurul care merită un tratament privilegiat. Când am văzut-o oprindu-se în fața copiilor și aruncându-le și lor bucăți de zahăr, am simțit o mare ciudă; o ciudă cel puțin la fel de mare ca aceea a frumoasei Nova care, după ce îi arătase dinții femelei, se culcase, de furie, în fundul cuștii și stătea acum cu spatele la mine.

Capitolul 14

Adoua zi a trecut ca și prima. Maimuțele s-au ocupat de noi doar ca să ne aducă mâncare. Eram din ce în ce mai nedumerit în privința instituției în care ne aflam. Dar ziua următoare a început pentru noi cu o serie de *teste*, a căror amintire mă umilește azi, dar atunci mi-au alungat gândurile negre.

Primul mi s-a părut destul de neobișnuit. Unul dintre gardieni s-a apropiat de mine, în timp ce colegul lui își făcea treaba în fața altei cuști. Gorila mea ținea o mână ascunsă la spate; în cealaltă, avea un fluier. M-a privit ca să-mi atragă atenția, a dus fluierul la gură și a scos o succesiune de sunete ascuțite timp de un minut. Apoi a scos la iveală cealaltă mână, arătându-mi cu ostentație una dintre acele banane cărora le apreciasem savoarea și erau dorite de toți oamenii. A ținut fructul în fața mea, observându-mă tot timpul.

Am întins brațul, dar nu puteam să ajung la banană și gorila nu se apropia. Gardianul părea dezamăgit și aș fi zis că dorea un alt gest. După un moment a renunțat, a ascuns din nou fructul și a reînceput să fluiera. Eram nervos, intrigat de aceste maimuțăreli, fiind gata să-mi pierd răbdarea când mi-a arătat-o din nou, tot fără să o pot atinge. Am reușit totuși să rămân calm, încercând să

ghicesc ce aștepta de la mine, deoarece avea aerul din ce în ce mai surprins, ca în fața unui comportament anormal. A repetat mișcarea de cinci-șase ori, apoi, descurajat, a trecut la un alt prizonier.

Am avut un sentiment clar de frustrare când am constatat că acesta primea banana de la prima încercare, la fel întâmplându-se și cu următorul. O urmăream cu atenție pe cealaltă gorilă, care făcea aceeași experiență pe rândul din față. Când a ajuns la Nova, i-am urmărit toate reacțiile. Gardianul a fluierat, apoi a scos la iveală fructul ca și colegul lui. Tânăra s-a agitat imediat, mișcând maxilarele și...

În mintea mea s-a făcut brusc lumină. Nova, radioasa Nova, începuse să saliveze abundant la vederea acelei bunătați ca un câine căruia îi oferi o bucatică de zahăr. Asta aștepta gorila, numai atât în ziua aceea. I-a dat fructul râvnit și a trecut la altă cușcă.

Vă spun că înțelesesem și eram destul de mândru de asta! Făcusem pe vremuri studii de biologie și lucrările lui Pavlov nu aveau secrete pentru mine. Aici erau experimentate pe oameni reflexele pe care savantul le studiasse pe câini. Iar eu, atât de prostănac cu câteva minute în urmă, acum, cu judecata și cultura mea, nu numai că sesizam spiritul acestui test, ci le prevedeam pe cele care aveau să urmeze. Timp de câteva zile, maimuțele vor repeta acest test: fluierat, apoi oferirea unui aliment preferat, acesta provocând salivarea subiectului. După o anumită perioadă, sunetul fluierului va fi de-ajuns ca să producă același efect. Oamenii vor dobândi reflexe condiționate, cum se zice în limbaj științific.

Mă tot felicitam în sinea mea pentru perspicacitate și nu am avut liniște până când nu am arătat ce știu. Când gorila a trecut din nou prin fața mea, după ce vizitase celelalte cuști, am căutat prin toate mijloacele să-i atrag atenția. Am bătut în gratii; i-am arătat cu gesturi mari

gura, astfel că a catadicsit să repete experiența. Atunci, de la primul fluierat, și mai înainte de a fi scos fructul, am început să salivez, să salivez cu furie, să salivez cu frenezie, să salivez, eu, Ulysse Mérou, ca și cum viața mea ar fi depins de asta, pentru că încercam o plăcere foarte mare să-i dovedesc inteligența mea.

În realitate, gardianul a părut foarte descumpănit, și-a chemat colegul și a discutat îndelung cu el, ca în ajun. Puteam să urmăresc raționamentul simplist al acelor ființe grosolane: uite un om care nu avea niciun reflex cu câteva minute în urmă și care, brusc, a dobândit reflexe condiționate, pentru care, la ceilalți, era nevoie de timp și de o răbdare considerabilă! Îmi era milă de slăbiciunea intelectului lor, care îi împiedica să atribuie acestui progres brusc singura cauză posibilă: conștiința. Eram sigur că Zira ar fi fost mult mai subtilă.

Totuși, înțelepciunea și excesul meu de zel au avut un rezultat diferit de cel scontat de mine. S-au îndepărtat, fără să-mi dea fructul, pe care l-a mâncat unul dintre ei. Nu mai era nevoie să mă recompenseze, din moment ce scopul urmărit fusese atins și fără el!

Au revenit a doua zi cu alte accesorii. Unul avea un clopoțel; celălalt împingea un cărucior pe care era așezat un aparat care semăna într-un tot cu un magnetou. De data asta, lămurit în privința genului de experiențe la care trebuia să fim supuși, am înțeles felul în care voiau să folosească aceste instrumente chiar înainte să le fi pus în funcțiune.

Au început cu vecinul frumoasei Nova, un vlăjgan cu o privire tâmpă, care se apropiase de gratii și se ținea de bare cu amândouă mâinile, așa cum făceam toți când treceau temnicerii. Una dintre gorile a început să agite clopoțelul, care scotea un sunet grav, în timp ce a doua brânșă un cablu al magnetoului la o cușcă. După ce clopoțelul a

sunat o vreme, celălalt gardian a început să învârtască manivela aparatului. Omul a făcut un salt înapoi, scoțând strigăte tânguitoare.

Au repetat de câteva ori experiența pe același individ, îndemnat să revină să se lipească de fier prin oferirea unui fruct. Știam că voiau să-l facă să sară înapoi îndată ce auzea sunetul clopoțelului și înaintea descărcării electrice (alt reflex condiționat), dar nu au reușit în ziua aceea, creierul omului nefiind îndeajuns de dezvoltat ca să-i permită să stabilească o legătură între cauză și efect.

Eu îi așteptam, rânjind în sinea mea, nerăbdător să-i fac să simtă diferența dintre instinct și inteligență. La primul sunet al clopoțelului am dat brusc drumul barelor și m-am retras spre mijlocul cuștii. În același timp, m-am uitat la ei zâmbind ironic. Gorilele s-au încruntat. Nu mai râdeau deloc de comportamentul meu și, pentru prima dată, păreau să își dea seama că îmi băteam joc de ele. Intenționau totuși să repete experiența, dar, chiar atunci, atenția le-a fost atrasă de sosirea unor noi vizitatori.

Capitolul 15

Pe culoar veneau trei personaje: Zira, femela cimpanzeu, și alte două maimuțe, dintre care una părea să fie în mod vădit o înaltă autoritate.

Era un urangutan; primul din această specie pe care îl vedeam pe planeta Soror. Era mai scund decât gorilele și destul de adus de spate. Avea brațele relativ lungi, astfel încât mergea deseori sprijinindu-se în mâini, ceea ce maimuțele celelalte făceau doar rareori. Capul tras între umeri era împodobit cu un păr lung, arămiu. Avea fața incremenită într-o expresie de meditație pedantă; acesta mi s-a părut un mahăr bătrân, venerabil și solemn. Și costumul era diferit de al celorlalți: o redingotă lungă și neagră, cu o stea roșie la rever, și pantaloni cu dungi albe și negre, totul destul de învechit.

Îl urma o femelă cimpanzeu de talie mică, cu o servietă grea. După atitudine, probabil că era secretara lui. Cred că nimeni nu se mai miră văzând cum semnalez întruna atitudinii și expresii semnificative la aceste maimuțe. Jur că orice ființă rațională, văzând acel cuplu, ar fi tras aceeași concluzie ca mine, și anume că erau un savant experimentat însoțit de secretara lui. Sosirea lor mi-a oferit ocazia să constat încă o dată simțul ierarhiei pe care păreau să-l aibă maimuțele. Se vedea bine respectul

arătat de Zira marelui șef. Cele două gorile, îndată ce i-au zărit, au venit în întâmpinarea lor și i s-au închinat cu o plecăciune adâncă. Urangutanul le-a făcut cu mâna un mic semn binevoitor.

S-au îndreptat toți trei spre cușca mea. Oare nu eram exemplarul cel mai interesant din lot? Am întâmpinat autoritatea cu zâmbetul meu cel mai prietenos și vorbindu-i pe un ton emfatic:

— Dragă urangutanule, sunt fericit să mă aflu în sfârșit în prezența unei creaturi care emană înțelepciune și inteligență!, i-am zis. Sunt sigur că noi doi ne vom înțelege.

Dragul bătrân a tresărit violent la sunetul vocii mele. Și-a scărpinat îndelung urechea, în timp ce privirea lui bănuitoare inspecta cușca, de parcă ar fi adulmecat o înșelătorie. Zira a luat atunci cuvântul, cu caietul în mână, recitind notele luate despre mine. Insista, dar se vedea bine că urangutanul refuza să se lase convins. A rostit două-trei judecăți pompoase, a dat de câteva ori din umeri, din cap, apoi și-a pus mâinile la spate și a pornit să se plimbe pe culoar, trecând iar și iar prin fața cuștii mele și aruncându-mi priviri nu prea binevoitoare. Celelalte maimuțe așteptau hotărârile sale într-o tăcere respectuoasă.

Un respect cel puțin aparent și care mi s-a părut nu prea real, când am surprins un semn furiș al unei gorile către cealaltă, al cărui sens era cât se poate de clar: își luau șeful peste picior. Aceasta, adăugându-se ciudei pe care o simțeam din pricina atitudinii lui față de mine, mi-a inspirat ideea să-i joc o mică scenă numai bună să-l convingă de inteligența mea. Am început să mă plimb prin cușcă de colo-colo, imitându-l, cocoșat, cu mâinile la spate, cu sprâncenele încruntate și cu un aer de adâncă meditație.

Gorilele s-au sufocat de râs și nici Zira nu a putut să stea serioasă. Iar secretara s-a văzut nevoită să-și vâre botul în servietă ca să-și ascundă râsul. M-am felicitat pentru

demonstrația mea, până în momentul în care am observat că era periculoasă. Remarcându-mi mimica, urangutanul m-a arătat foarte supărat și a rostit cu voce tăioasă câteva cuvinte severe, care au restabilit imediat ordinea. Atunci m-a oprit în fața mea și a început să-și dicteze observațiile secretarei.

Dictarea urangutanului s-a prelungit mult timp, înmormotindu-și frazele cu gesturi pompoase. Începusem să mă satur de infatuarea lui și am hotărât să-i ofer o nouă dovadă a capacităților mele. Am întins brațul spre el și am rostit cât am putut de bine:

— Mi Zaius.

Remarcasem că toți subalternii care i se adresau începeau cu aceste cuvinte. Am aflat mai târziu că Zaius era numele mahărului, iar „mi“, un titlu onorific.

Maimuțele au fost stupefiate. Nu mai aveau deloc chef să râdă, îndeosebi Zira, care mi s-a părut extrem de tulburată, mai ales când am adăugat, îndreptând degetul spre ea: „Zira“. Era un nume pe care îl reținusem și nu putea fi decât al ei. Zaius a fost cuprins imediat de o mare nervozitate și a început din nou să se plimbe pe culoar, dând iar din cap cu un aer incredul.

După ce s-a calmat, a dat ordin să fiu supus în fața lui testelor pe care mi le impuneau de două zile. Am răspuns cu ușurință. Am salivat la primul șuierat, am sărit înapoi la sunetul clopoțelului. M-a pus să repet de zece ori această ultimă experiență, dictându-i secretarei comentarii interminabile.

La sfârșit, am avut o inspirație. În momentul în care gorila agita clopoțelul, am desprins cleștele care stabilea contactul electric cu gratiile și am aruncat cablul în exterior. Atunci n-am mai dat drumul barelor și am rămas pe loc, în timp ce gardianul celălalt, care nu observase ce făcusem, se străduia să învâртеască manivela magnetoului devenit inofensiv.

Eram foarte mândru de această inițiativă, care trebuia să fie o dovadă de înțelepciune imposibil de tăgăduit pentru orice creatură rațională. Într-adevăr, atitudinea pe care o avea Zira mi-a dovedit că cel puțin ea era puternic tulburată. Mă privea cu o intensitate ciudată și botul alb îi devenise rozaliu, ceea ce, am aflat mai târziu, era un semn de emoție la cimpanzei. Dar îmi era imposibil să-l conving pe urangutan. Maimuța aceea afurisită a început iar să dea din umeri într-un mod foarte dezagreabil și să scuture din cap energic când Zira i se adresă. Era un savant metodic; nu părea să creadă că tot ce zboară se mănâncă! Le-a dat alte instrucțiuni gorilelor și am fost supus altui test, care era o combinație a celorlalte două.

Îl cunoșteam și pe acesta. Îl văzusem practicat pe câini în unele laboratoare. Se urmărea tulburarea subiectului, introducerea confuziei mentale în creierul lui combinând două reflexe. Una dintre gorile suflă de câteva ori în fluier, cel care promitea recompensa, iar cealaltă agita clopoțelul, care anunța o pedeapsă. Mi-am amintit concluziile unui mare savant biolog referitoare la o experiență asemănătoare: era posibil, spunea el, înșelând astfel un animal, să-i provoci tulburări emoționale care amintesc într-un mod remarcabil de nevroza la om, uneori chiar să-l duci la nebunie repetând destul de des aceste manevre.

M-am ferit să cad în capcană. Dar, întinzând în mod fățiș urechea spre fluier, apoi spre clopoțel, m-am așezat la egală distanță de amândouă, cu bărbia în mână, în atitudinea tradițională a gânditorului. Zira nu s-a putut abține să nu bată din palme. Zaius și-a scos batista din buzunar și și-a șters fruntea.

Transpira, dar nimic nu-i putea zdruncina scepticismul prostesc. Am văzut bine asta după expresia feței, după vehemența discuției pe care a avut-o cu Zira. A dictat alte note secretarei, i-a dat instrucțiuni detaliate subalternei

sale, care le-a ascultat cu un aer nu foarte mulțumit, apoi a plecat, după ce mi-a aruncat o ultimă privire ursuză.

Zira le vorbea gorilelor și am înțeles repede că le dădea ordin să mă lase în pace, cel puțin restul zilei, pentru că nu plecat cu toate accesoriile. Rămasă singură, a revenit la cușca mea și m-a examinat din nou, în tăcere, preț de un minut. Apoi, spontan, mi-a întins laba cu un gest prietenos. Am prins-o cu emoție, șoptindu-i încetișor numele. Roșeața care i-a colorat botul mi-a dezvăluit că era profund mișcată.

Capitolul 16

Zaius a revenit după câteva zile și vizita lui a fost semnalul unei schimbări profunde a rânduielilor sălii. Dar trebuie să povestesc mai întâi cum, în acest răstimp, am ieșit din nou în evidență în ochii maimuțelor.

A doua zi după inspecția urangutanului, asupra noastră s-a abătut o avalanșă de noi teste; primul, cu ocazia mesei. În loc să așeze alimentele în cuști, cum făceau în mod obișnuit, Zoram și Zanam, cele două gorile cărora le aflasem în cele din urmă numele, le-au ridicat în tavan în coșuri, cu ajutorul unui sistem de scripeți cu care erau echipate cuștile. În același timp au așezat, în fiecare celulă, patru cuburi de lemn cu un volum destul de mare. Apoi ne-au dat înapoi, observându-ne. Îți era milă să vezi mutrele abătute ale tovarășilor mei de captivitate. Au încercat să sară, dar niciunul n-a putut să ajungă la coș. Unii au urcat pe gratii, dar, ajunși în vârf, zadarnic au întins brațele, nu puteau să apuce alimentele, care se aflau departe de pereți. Îmi era rușine de prostia acelor oameni. Nu știu dacă mai e nevoie să menționez, dar eu găsisem imediat soluția problemei. Era de-ajuns să așezi unul peste altul cele patru cuburi, să te urci pe ele și să iei coșul. Ceea ce am și făcut cu un aer detașat, care îmi ascundea mândria. Nu era ceva genial, dar am fost singurul care și-a arătat astfel

subtilitatea. Admirația vizibilă a lui Zoram și Zanam mi-a mers drept la inimă.

Am început să mănânc, fără să-mi ascund disprețul față de ceilalți prizonieri, care nu erau în stare să-mi urmeze exemplul, după ce văzuseră foarte bine cum mă urcasem pe cuburi. Nici Nova nu a putut să mă imite în ziua aceea, chiar dacă i-am arătat de mai multe ori cum procedasem. Totuși, a încercat – era cu siguranță una dintre cele mai inteligente din lot. A încercat să pună un cub peste altul, l-a așezat în dezechilibru, s-a speriat de căderea lui și s-a refugiat într-un colț. Această tânără, cu o agilitate și o suplețe remarcabile, ale cărei gesturi erau armonioase, se arăta, ca și ceilalți, de o stângăcie uimitoare când era vorba să mânuiască obiecte. Totuși, după câteva zile, a învățat manevra.

În dimineața aceea mi-a fost milă de ea și i-am aruncat printre gratii două dintre cele mai frumoase fructe. Zira, care tocmai intrase, m-a mângâiat pentru acest gest. Mi-am arcuit spinarea ca o pisică sub mâna ei păroasă, spre marea neplăcere a frumoasei Nova, care, înfuriată de aceste demonstrații, a început curând să se agite și să geamă.

M-am remarcat în multe alte teste, dar, mai ales, ascultând cu atenție, am reușit să rețin câteva cuvinte simple din limbajul simian și să le înțeleg sensul. Mă străduiam să le pronunț când Zira trecea prin fața cuștii și părea din ce în ce mai stupefiată. Aici ajunsesem când a avut loc noua inspecție a lui Zaius.

Era și acum însoțit de secretară, dar și de alt urangutan, solemn și decorat ca și el, care îi vorbea de la egal la egal. Am presupus că era un coleg: apelase la cunoștințele lui pentru cazul tulburător pe care îl reprezentam. Au început o lungă discuție, în fața cuștii mele, împreună cu Zira, care li se alăturase. Femela cimpanzeu a vorbit mult timp și cu vehemență. Știam că îmi pleda cauza, scoțând

în evidență inteligența excepțională, care nu-mi mai putea fi contestată. Intervenția ei n-a făcut decât să provoace zâmbetul neîncrezător al celor doi savanți.

Am fost din nou îndemnat să mă supun în fața lor la testele la care mă arătasem atât de îndemânat. Ultimul consta în a deschide o cutie închisă cu nouă sisteme diferite (zăvor, știft, cheie, cârlig etc.) Pe Pământ, Kinnaman, mi se pare, a inventat un aparat asemănător pentru evaluarea discernământului maimuțelor, și această problemă era cea mai complicată pe care unele reușiseră s-o rezolve. Probabil că la fel era și aici pentru oameni. M-am descurcat, spre onoarea mea, după câteva tatonări.

Zira mi-a întins chiar ea cutia și am înțeles după aerul ei implorator că dorea cu ardoare să mă vadă făcând o demonstrație strălucită, ca și cum propria ei reputație ar fi depins de această probă. M-am străduit s-o mulțumesc și le-am dat de cap celor nouă mecanisme cât ai clipi, fără vreo ezitare. Dar nu m-am limitat la asta. Am scos fructul din interiorul cutiei și i l-am oferit galant femelei cimpanzeu. Zira l-a acceptat, roșind. Apoi mi-am etalat toate cunoștințele și am pronunțat cele câteva cuvinte învățate, arătând cu degetul obiectele respective.

De data asta mi se părea imposibil să mai poată avea îndoieli în privința adevăratei mele condiții. Din păcate, încă nu cunoșteam orbirea urangutanilor! Au schimbat din nou acel zâmbet sceptic care mă înfuria, au făcut-o pe Zira să tacă și au reînceput să discute între ei. Mă ascultaseră ca și cum aș fi fost papagal. Intuiam că erau de acord să-mi atribuie talentele unui fel de instinct și unui simț ascuțit al imitației. Adoptaseră probabil regula științifică pe care un savant de la noi o rezuma astfel:

In no case may we interpret an action as the outcome of the exercise of a higher psychological faculty if it can be

interpreted as the outcome of one which stands lower in the psychological scale.¹

Acesta era sensul evident al limbajului lor științific și începeam să spumeg de furie. Poate că aş fi izbucnit cu vehemență, dacă n-aş fi surprins privirea pe care mi-a aruncat-o Zira. Părea clar că nu era de acord cu ei și se simțea rușinată auzindu-i rostind acele vorbe în fața mea.

După ce colegul lui a plecat, având grijă mai întâi să-și spună părerea categorică despre mine, Zaius a ordonat alte exerciții. A făcut turul sălii, examinându-i în detaliu pe captivi și dându-i noi instrucțiuni femelei cimpanzeu, care le nota pe rând. Mimica ei părea să prezică noi schimbări în ocuparea cuștilor. Nu mi-a trebuit mult să le ghicesc planul și să înțeleg sensul comparațiilor vădite pe care le făceau între unele caracteristici ale unui anumit bărbat și cele ale unei anumite femei.

Nu mă înșelasem. Gorilele executau acum ordinele marelui șef, după ce le fuseseră transmise de Zira. Am fost repartizați pe cupluri. Oare ce încercări diabolice prevestea această împerechere? Ce particularități ale rasei umane voiau să studieze acele maimuțe, cu furia experimentării pe care o aveau? Cunoștințele mele în materie de laboratoare biologice îmi sugeraseră răspunsul: pentru un savant care și-a stabilit instinctul și reflexele drept câmp de cercetare, instinctul sexual prezenta un interes primordial.

Asta era! Acei demoni voiau să studieze pe noi, pe mine, care mă aflam în turma aceea prin extravaganța destinului, practicile amoroase ale oamenilor, metodele

---

¹ „Nu trebuie în niciun caz să interpretăm un act ca fiind consecința exercitării unei înalte capacități psihice, dacă acest act poate fi interpretat ca fiind dictat de o capacitate situată sub aceasta pe scara psihologică.” (C.L. Morgan)

de apropiere ale masculului de femelă, felul în care se acuplează în captivitate, ca să le compare poate cu observații anterioare asupra acelorași oameni în libertate. Poate doreau să facă și experiențe de selecție?

După ce le-am descoperit intențiile, m-am simțit umilit așa cum nu mai fusesem niciodată și am jurat că mai bine mor decât să mă pretez la aceste manevre degradante. Totuși, rușinea mea s-a redus într-o proporție considerabilă, sunt obligat să recunosc, deși hotărârea mi-a rămas fermă, când am văzut femeia pe care știința mi-o alesese drept parteneră. Era Nova. Aproape că am fost înclinat să-i iert prostia și orbirea bătrânului fanfaron și nu am protestat în niciun fel când Zoram și Zanam, apucându-mă zdravăn, m-au aruncat la picioarele nimfei torentului.

Capitolul 17

Au voi povesti în detaliu scenele care s-au derulat în cuști în săptămânile următoare. După cum ghicisem, maimuțele își puseseră în minte să studieze comportamentul amoros al oamenilor și o făceau metodic, așa cum obișnuiau, notând cele mai mici amănunte, străduindu-se să provoace apropiările, intervenind uneori cu muițele ca să domolească un subiect recalcitrant.

Începusem și eu să fac câteva observații, gândindu-mă să dau culoare reportajului pe care aveam de gând să-l public la întoarcerea pe Pământ; dar am renunțat repede, pentru că n-am găsit nimic picant de notat; poate doar modul ciudat în care bărbatul îi făcea curte femeii înainte de a se apropia de ea. Se deda unei parade întru totul asemănătoare cu cele pe care le execută unele păsări; un fel de dans lent, ezitant, format din pași înainte, înapoi și în lateral. Se mișca astfel într-un cerc care avea să se micșoreze, un cerc al cărui centru era ocupat de femeie, iar aceasta se mulțumea să se rotească în jurul ei fără să se deplaseze. Am asistat cu interes la câteva dintre aceste demonstrații, al căror ritual esențial era întotdeauna același, detaliile putând să varieze. Cât privește acuplările cu care se încheiau preliminarile, deși am fost puțin năucit la început pentru că asistam la ele, am reușit foarte repede

să nu le acord mai multă atenție decât ceilalți prizonieri. Singurul element surprinzător în aceste exhibiții era gravitatea științifică cu care maimuțele trăgeau cu ochiul la ele, fără să negligeze să le noteze derularea în carnet.

Dar, observând că nu mă dedam acestor zbânțuieli – jurasem și nimic nu m-ar fi putut incita să mă dau astfel în spectacol –, gorilele și-au pus în cap să mă constrângă prin forță și au început să mă altoiască cu sulita, pe mine, Ulysse Mérou, pe mine, un om creat după chipul divinității! M-am împotrivit energic. Acele brute nu voiau însă să audă nimic și nu știu ce s-ar fi întâmplat cu mine dacă n-ar fi venit Zira, căreia i-au raportat reaua mea voință.

Ea s-a gândit îndelung, apoi s-a apropiat de mine, privindu-mă cu frumoșii ei ochi inteligenți, și a început să mă bată ușor pe ceafă, spunându-mi ceva ce mi-am imaginat că suna cam așa:

— Biet om, părea să spună ea. Ce ciudat ești! Nu s-a mai văzut niciodată unul dintre ai tăi comportându-se astfel. Uită-te la ceilalți din jurul tău. Fă ce ți se cere și vei fi răsplătit.

A scos o bucătică de zahăr din buzunar și mi-a întins-o. Eram disperat. Așadar, și ea mă considera un animal, poate puțin mai inteligent decât celelalte. Am scuturat din cap cu un aer furios și m-am dus să mă culc la celălalt capăt al cuștii, departe de Nova, care se uita la mine fără să înțeleagă.

Totul s-ar fi terminat probabil așa, dacă bătrânul Zaius nu și-ar fi făcut apariția chiar în acel moment, mai arogant ca niciodată. Venise să vadă rezultatele experiențelor și a întrebat mai întâi despre mine, după cum îi era obiceiul. Zira a fost obligată să-i aducă la cunoștință caracterul meu recalcitrant. Urangutanul a părut foarte nemulțumit, s-a plimbat preț de un minut cu mâinile la spate, apoi a dat ordine autoritare. Zoram și Zanam au deschis cușca, mi-au luat-o pe Nova și au adus în locul ei o femeie trecută de

prima tinerețe. Acel pedant caraghios de Zaius, pentru care nu conta decât metoda științifică, hotărâse să încerce aceeași experiență cu un subiect diferit.

Dar ăsta nu era lucrul cel mai rău și nici măcar nu mă mai gândeam la soarta mea tristă. O urmăream cu o privire alarmată pe prietena mea Nova. Am văzut cu oroare cum era închisă în cușca din față, aruncată pradă unui bărbat cu umeri lați, un fel de colos cu pieptul păros, care s-a apucat imediat să danseze în cerc în jurul ei, începând cu o ardoare frenetică parada ciudată de amor pe care am descris-o.

Când am observat manevra acelei brute, am uitat de hotărârile mele înțelepte. Mi-am pierdut capul și m-am comportat încă o dată ca un smintit. Într-adevăr, eram literalmente înnebunit de furie. Am urlat, am țipat așa cum făceau oamenii de pe Soror. Mi-am manifestat furia ca ei, năpustindu-mă peste gratii, mușcându-le, făcând spume la gură, scrâșnind din dinți, pe scurt, comportându-mă în modul cel mai animalic.

Dar lucrul cel mai surprinzător al acestei stări a fost rezultatul neașteptat. Văzându-mă cum mă comport, Zaius a zâmbit. Era primul semn de bunăvoință pe care mi-l acorda. Recunoscuse în sfârșit comportamentul oamenilor și se afla pe un teren familiar. Teza lui triumfa. Ba chiar era într-o dispoziție atât de bună, încât a consimțit, la o remarcă făcută de Zira, să revină asupra ordinelor și să-mi dea o ultimă șansă. Mi-au luat-o pe urâtanie și mi-au înapoiat-o pe Nova înainte ca bruta să se fi atins de ea. Apoi, maimuțele s-au dat înapoi și au început să tragă cu ochiul la mine de la distanță.

Ce să mai spun? Aceste emoții îmi distruseseră împotrivirea. Simțeam că n-aș fi putut să suport s-o văd pe nimfa torentului dată pe mâna altui bărbat. Am acceptat cu resemnare, în mod laș, victoria urangutanului, care râdea acum de vicleșugul lui. Am schițat un pas de dans timid.

Da! Eu, unul dintre regii creației, am început să mă învârtesc în cerc în jurul frumoasei mele! Eu, culmea unei evoluții milenare, în fața tuturor acelor maimuțe care mă observau cu nesăț, în fața unui bătrân urangutan care dicta note secretarei sale, în fața unui cimpanzeu femelă care zâmbea cu un aer îngăduitor, în fața a două gorile rânjitoare, eu, un om, invocând scuza împrejurărilor cosmice excepționale, foarte convins în acel moment că pe planete și în cer există mai multe lucruri decât a visat vreodată filosofia umană, eu, Ulysse Mérou, am început, asemenea păunilor, dansul amorului în jurul minunatei Nova!

Partea a doua

Capitolul 1

Acum, trebuie să mărturisesc că m-am adaptat cu o ușurință remarcabilă la condițiile de viață din cușca mea. Din punct de vedere material, trăiam într-o fericire perfectă: ziua, maimuțele erau foarte atente cu mine; noaptea, împărțeam culcușul cu una dintre cele mai frumoase femei din cosmos. Ba încă m-am acomodat atât de bine cu situația mea, încât, timp de mai bine de o lună, fără să simt cât este de extravagantă și degradantă, nu am făcut nicio tentativă serioasă să-i pun capăt. Abia dacă am mai învățat câteva cuvinte noi din limba simiană. Nu mi-am continuat eforturile să comunic cu Zira, astfel încât aceasta, dacă a avut un moment intuiția naturii mele spirituale, probabil că s-a lăsat convinsă de Zaius și mă considera un om de pe planeta ei, adică un animal; poate un animal inteligent, dar în niciun caz înzestrat cu rațiune.

Superioritatea față de ceilalți prizonieri, pe care nu am mai împins-o până acolo încât să-i înspăimânt pe gardieni, făcea din mine un subiect strălucit al acelei instituții. Aceasta, mărturisesc spre rușinea mea, îmi satisfăcea ambiția prezentă și chiar mă făcea foarte mândru. Zoram și Zanam mă tratau cu prietenie, făcându-le plăcere să mă vadă zâmbind, râzând și pronunțând câteva cuvinte. După ce au epuizat cu mine toate testele clasice, s-au

străduit să inventeze altele, mai subtile, și ne bucuram împreună când reușeam să găsim soluția problemei. Nu uitau niciodată să-mi aducă ceva dulce, din care păstram întotdeauna și pentru Nova. Eram un cuplu privilegiat. Socoteam cu îngâmfare că partenera mea își dădea seama de tot ce datora talentelor mele și am petrecut o parte din timp fudulindu-mă în fața ei.

Totuși, într-o zi, după câteva săptămâni, am simțit un fel de greață. Să fi fost de vină ochii partenerei mele, care mi se păruseră, în noaptea aceea, deosebit de inexpressivi? Să fi fost bucățița de zahăr cu care mă răsplătea Zira și care căpătase brusc un gust amar? Fapt e că am roșit de resemnarea mea lașă. Ce ar fi gândit despre mine profesorul Antelle, dacă cumva ar fi trăit și m-ar fi descoperit în starea de acum? Gândul ăsta mi-a devenit repede insuportabil și am decis imediat să mă comport ca un om civilizat.

Pe când îi mângâiam brațul drept mulțumire, i-am luat Zirei carnetul și stiloul. N-am acordat atenție reproșurilor ei blânde și, așezându-mă pe paie, am început să desenez silueta partenerei mele Nova. Sunt un desenator destul de bun și, modelul inspirându-mă, am reușit să fac o schiță convenabilă, pe care i-am dat-o femeiei cimpanzeu.

Asta i-a provocat imediat tulburarea și îndoielile față de mine. Botul i s-a înroșit și a început să mă privească tremurând puțin. Văzând-o cât era de uluită, i-am luat înapoi carnetul cu fermitate, pe care mi l-a cedat fără să mai protesteze. Cum de nu folosisem de la început acest mijloc simplu? Făcând apel la cunoștințele din școală, am desenat figura geometrică ce ilustrează teorema lui Pitagora. N-am ales întâmplător această teoremă. Mi-am amintit că citisem în tinerețe un roman științifico-fantastic, unde un astfel de procedeu era folosit de un savant bătrân ca să intre în contact cu inteligențele dintr-o altă lume. Chiar discutasem despre asta, în cursul călătoriei, cu profesorul Antelle, care încuviințase metoda. Ba chiar

adăugase, îmi amintesc foarte bine, că regulile lui Euclid, fiind complet false, probabil că erau universale.

În orice caz, efectul asupra Zirei a fost extraordinar. Botul ei a devenit purpuriu și a scos o exclamație puternică. Nu și-a revenit decât după ce s-au apropiat Zoram și Zanam, intrigati de atitudinea ei. Atunci a avut o reacție care mi s-a părut ciudată, după ce mi-a aruncat o privire pe furiș: a ascuns cu grijă desenul pe care îl făcusem. Li s-a adresat gorilelor, care au părăsit sala, și am înțeles că le îndepărtase sub un pretext oarecare. Apoi s-a întors spre mine și m-a prins de mână, apăsarea degetelor ei având o cu totul altă semnificație decât atunci când mă mângâia ca pe un animal tânăr, după o demonstrație reușită. Mi-a întins apoi carnetul cu un aer implorator.

Acum, ea se arăta foarte dornică să stabilească un contact. I-am mulțumit lui Pitagora și-am pășit mai departe pe calea geometriei. Pe o pagină a carnetului am desenat cum mă pricepeam mai bine cele trei curbe conice, cu axele și centrul lor: o elipsă, o parabolă și o hiperbolă. Apoi, pe pagina din față, am trasat un con de rotație. Amintesc aici că intersecția unui astfel de corp cu un plan formează una dintre cele trei conice, al cărei tip este în funcție de unghiul de intersectare. Am făcut figura în cazul elipsei și, revenind la primul meu desen, am indicat cu degetul femelei cimpanzeu, căreia nu-i venea să creadă, curba corespunzătoare.

Mi-a smuls carnetul din mâini, a trasat și ea alt con, intersectat de un plan la un unghi diferit, și mi-a arătat hiperbola cu degetul ei lung. M-am simțit profund tulburat de o emoție atât de intensă, încât mi s-au umplut ochii de lacrimi și i-am strâns convulsiv mâinile. Nova a țipat de furie din fundul cuștii. Instinctul nu o înșela în privința sensului acestor efuziuni. Între mine și Zira se stabilise o comuniune spirituală prin intermediul geometriei. Simțeam o satisfacție aproape sexuală și îmi dădeam seama că și ea era profund tulburată.

Și-a tras mâinile cu un gest brusc și a ieșit în fugă din sală. Nu a lipsit mult, dar, în acest răstimp, am rămas cufundat într-un vis, fără să îndrăznesc să mă uit la Nova, care se învârtea în jurul meu mărâind. Aveam față de ea aproape un sentiment de vinovăție.

Când s-a întors, Zira avea în mână o foaie mare de hârtie, fixată pe o planșetă de desen. M-am gândit câteva secunde și am hotărât să dau o lovitură decisivă. Într-un colț al foi am reprezentat sistemul Bételgeuse, așa cum îl descoperisem la sosirea noastră, cu astrul central gigantic și cele patru planete ale sale. Am marcat Soror în poziția ei exactă, cu micul satelit, apoi i l-am arătat cu degetul, după care mi-am îndreptat indexul spre ea, cu insistență. Zira mi-a făcut semn că a înțeles perfect.

Atunci, într-un alt colț al foi, am desenat vechiul meu sistem solar, cu principalele planete. Am indicat Pământul și am întors degetul spre propriul meu piept.

De data asta, Zira nu a înțeles de la început. A arătat și ea Pământul, apoi a îndreptat degetul spre cer. Am făcut un semn afirmativ. Era stupefiată și vedeam cum făcea un efort considerabil. Am ajutat-o cum am putut mai bine, trasând o linie punctată de la Pământ până la Soror și reprezentând nava noastră, la o scară diferită, pe traiectorie. Asta a făcut-o să se lumineze la față. Acum eram convins că adevărata mea natură și origine erau cunoscute. A vrut să se apropie din nou de mine, dar, în acel moment, la capătul culoarului a apărut Zaius, venit în inspecția lui periodică. Am citit în privirea ei spaima. A împăturit repede foaia de hârtie, a pus în buzunar carnetul și, înainte ca urangutanul să se fi apropiat, a dus degetul la buze cu un gest implorator. Îmi cerea să nu mă dau de gol lui Zaius. I-am dat ascultare, fără să înțeleg motivul acestor mistere și, sigur că aveam în ea un aliat, mi-am luat atitudinea de animal inteligent.

Capitolul 2

Din acea zi, ajutat de Zira, am făcut progrese rapide în cunoașterea lumii și a limbajului simian. Reușea să fie singură cu mine aproape în fiecare zi, sub pretextul unor teste aparte, și m-a instruit, învățându-mă limba ei și învățând-o în același timp pe a mea cu o rapiditate care m-a uluit. În mai puțin de două luni am reușit să purtăm o discuție despre subiecte foarte diverse. Am înțeles treptat spiritul planetei Soror și vreau să descriu acum trăsăturile acestei civilizații ciudate.

Îndată ce am putut să stau de vorbă cu Zira, am orientat discuția spre subiectul principal al curiozității mele. Maimuțele erau singurele ființe care gândeau, regii creației pe planetă?

— Ce-ți imaginezi?, a replicat ea. Maimuța este, bineînțeles, singura creatură rațională, singura care are un suflet și un corp în același timp. Chiar și cei mai materialști dintre savanții noștri recunosc esența supranaturală a sufletului simian.

Astfel de fraze mă făceau întotdeauna să tresar fără nă vreau.

— Atunci, Zira, ce sunt oamenii?

Vorbeam în franceză, deoarece, după cum am spus, ea mă învățat mult mai repede limba mea decât eu pe a ei, iar

tutuirea a fost instinctivă. La început au existat unele dificultăți de interpretare, deoarece cuvintele „maimuță” și „om” nu evocau aceleași creaturi; dar acest inconvenient a fost repede depășit. De fiecare dată când pronunța „maimuță”, traduceam „ființă superioară”, culme a evoluției. Când vorbea despre oameni, știam că se referea la creaturi animalice, înzestrate cu un anumit simț al imitației, prezentând unele analogii anatomice cu maimuțele, dar având un psihism embrionar și fiind lipsite de conștiință.

— Abia acum un secol am făcut progrese remarcabile în privința cunoașterii originilor noastre, a spus ea pe un ton doctoral. Pe vremuri, credeam că speciile erau de neschimbat, create cu caracterele actuale de o divinitate atotputernică. Dar un șir de mari gânditori, toți cimpanzei, ne-au schimbat total ideile în această privință. Știm că ele au avut probabil toate un strămoș comun.

— Maimuța s-ar trage din om?

— Asta au crezut unii, dar nu e chiar așa. Maimuțele și oamenii sunt ramuri diferite, care au evoluat, de la un anumit punct, în direcții divergente; unii s-au ridicat treptat până la conștiință, ceilalți au stagnat în animalitatea lor. De altfel, mulți urangutani se încăpățânează încă să nege această evidență.

— Ai pomenit, Zira..., de un șir de mari gânditori, toți cimpanzei?

Relatez aceste discuții așa cum au avut loc, sărind de la una la alta, dorința mea puternică de a afla antrenându-o pe Zira în lungi și numeroase digresiuni.

— Aproape toate marile descoperiri au fost făcute de cimpanzei, a afirmat ea cu vehemență.

— Oare există caste în rândul maimuțelor?

— Există trei familii distincte, ai observat asta, fiecare având propriul caracter: cimpanzeii, gorilele și urangutanii. Barierele de rasă, care existau pe vremuri, au fost abolite și certurile pe care le stârneau s-au domolit, grație

mai ales campaniilor duse de cimpanzei. Astăzi nu mai există, în principiu, diferențe între noi.

— Dar cele mai multe dintre marile descoperiri au fost făcute de cimpanzei, am insistat eu.

— Asta e realitatea.

— Și gorilele?

— Sunt mâncători de carne, a răspuns ea cu dispreț. Au fost pe vremuri seniori și mulți au rămas cu gustul puterii. Le place să organizeze și să conducă. Le plac la nebunie vânătoarea și viața în aer liber. Cei mai săraci își vând forța de muncă.

— Iar urangutanii?

Zira m-a privit un moment, apoi a izbucnit în râs.

— Ei constituie știința oficială, a răspuns ea. Ai constatat-o deja și vei avea și alte ocazii ca să te convingi. Învăță enorm de multe lucruri din cărți. Toți sunt decorați. Unii sunt considerați eminenți într-o anumită specialitate, care cere multă memorie. În rest...

A făcut un gest disprețuitor. Nu am insistat asupra acestui subiect, având de gând să revin mai târziu. Am abordat noțiuni mai generale. La cererea mea a desenat arborele genealogic al maimuței, așa cum fusese reconstituit de cei mai buni specialiști. El semăna mult cu schemele care reprezintă la noi procesul evolutiv. Dintr-un trunchi, care se pierdea la bază în necunoscut, se desprindeau succesiv diferite ramuri: vegetale, organisme unicelulare, apoi celenterate, echinoderme; mai sus, se ajungea la pești, la reptile și, în sfârșit, la mamifere. Arborele genealogic se prelungea cu o clasă analogă antropoidelor noastre. Acolo se desprindea o nouă ramură, cea a oamenilor. Apoi se oprea brusc, în timp ce tija centrală continua să se înalțe, dând naștere unor specii diferite de maimuțe preistorice cu nume barbare, ca să ajungă în final la *simius sapiens*, care forma cele trei puncte extrem de evaluate: cimpanzeul, gorila și urangutanul. Era foarte clar.

— Creierul maimuței s-a dezvoltat, complicat și organizat, în timp ce al omului n-a suferit nicio transformare, a conchis Zira.

— Și de ce creierul simian s-a dezvoltat astfel, Zira?

Limba fusese, cu siguranță, un factor esențial. Dar de ce maimuțele vorbeau și oamenii nu? Părerile savanților erau diferite în această privință. Unii vedeau aici o misterioasă intervenție divină. Alții susțineau că rațiunea unei maimuțe ținea înaintea de orice de faptul că avea patru mâini agile.

— Având numai două mâini, cu degete scurte și neîndemânatică, probabil că omul a fost handicapat de la naștere, incapabil să progreseze și să dobândească o cunoaștere precisă a universului, a spus Zira. Din această cauză, n-a putut niciodată să se folosească de o unealtă cu îndemânare... O! E posibil să fi încercat, cu stângăcie, pe vremuri! Au fost descoperite vestigii ciudate. Multe cercetări se fac chiar în acest moment în această privință. Dacă te interesează problema, ți-l voi aduce într-o zi pe Cornelius. E mult mai în măsură decât mine să susțină o astfel de discuție.

— Cornelius?

— Logodnicul meu, a precizat Zira, roșind. Foarte învățat, un adevărat savant.

— Un cimpanzeu?

— Bineînțeles! Da, și eu sunt de această părere, a conchis ea. Faptul că avem patru mâini este unul dintre factorii cei mai importanți ai evoluției noastre spirituale. Asta ne-a servit întâi să ne urcăm în copaci, să concepem astfel cele trei dimensiuni ale spațiului, în timp ce omul, ținut la sol de o malformație fizică, a rămas în dimensiunea plană. Înclinația spre unelte ne-a venit apoi pentru că aveam posibilitatea să ne folosim de ele cu îndemânare. Au urmat realizările și astfel ne-am ridicat până am ajuns la înțelepciune.

Pe Pământ auzisem deseori invocarea unor argumente exact opuse pentru a explica superioritatea omului. Totuși, după ce m-am gândit, raționamentul înfățișat de Zira nu mi s-a părut nici mai mult, dar nici mai puțin convingător decât al nostru.

Aș fi dorit mult să continuăm această discuție, să-i pun o mulțime de întrebări, dar am fost întrerupți de Zoram și Zanam, care aduceau masa de seară. Zira mi-a urat pe furie noapte bună și a plecat.

Am rămas în cușca mea, numai cu Nova. După ce am terminat de mâncat, gorilele au plecat, stingând luminile, cu excepția celei de la intrare, care dădea o lumină foarte slabă. M-am uitat la Nova, meditănd la ce aflasem în cursul zilei. Era clar că nu o suferea pe Zira și că avea ciudă pe aceste discuții. La început, chiar protestase în felul ei și încercase să se așeze între mine și femela cimpanzeu, sărind prin cușcă, aruncând cu paie în capul intrusei. Am fost nevoit s-o liniștesc cu forța. După ce primise câteva palme zdrene peste fundul ei delicat, se potolise în cele din urmă. Recursesem la aceste gesturi brutale aproape fără să mă gândesc, pe urmă îmi păruse rău, dar ea nu părea să fie supărată.

Efortul intelectual pe care îl făcusem ca să asimilez teoriile evoluționiste simiene mă deprimase. M-am bucurat când am văzut-o pe Nova apropiindu-se de mine în penumbră și cerând în felul ei mângâierile jumătate omenesti, jumătate animalice, cărora le înțelesesem treptat codul, un cod ciudat, ale cărui detalii aveau prea puțină importanță, format din compromisuri și concesiile făcute uzanțelor lumii civilizate și obiceiurilor acelei omeniri insolite care popula planeta Soror.

Capitolul 3

Fra o zi mare pentru mine. Cedând rugăminților mele, Zira acceptase să mă scoată din Institutul de Înalte Studii Biologice – acesta era numele instituției – și mă fac cu ea un tur al orașului.

Se hotărâse după foarte multe ezitări. Mi-a trebuit destul timp s-o conving definitiv de originea mea. Dacă admitea evidența când era cu mine, după aceea, începea din nou să se îndoiască. Mă puneam în locul ei. Nu putea să fie decât profund șocată de descrierea făcută de mine oamenilor și mai ales maimuțelor de pe Pământul nostru. Mi-a mărturisit mai târziu că preferase mult timp să mă considere mai curând vrăjitor sau șaman decât să-mi admită afirmațiile. Totuși, în urma precizărilor și dovezilor care se acumulau, ajunsese să aibă deplină încredere în mine și chiar să facă planuri ca să mă ajute să-mi recapăt libertatea, ceea ce nu era deloc ușor, după cum mi-a explicat în aceeași zi. Până atunci, a venit să mă ia la o plimbare pe la începutul după-amiezii.

Mi-am simțit inima bătându-mi cu putere la gândul că voi ieși în aer liber. Entuziasmul mi-a mai scăzut când am băgat de seamă că avea să mă ducă în lesă. Gorilele m-au scos din cușcă, închizându-i ușa în nas frumoasei Nova, și mi-au pus la gât o zgardă din piele, de care era

fixat un lanț solid. Zira a apucat celălalt capăt și m-a tras după ea, în timp ce un țipăt lamentabil al partenerei mele m-a făcut să mi se strângă inima. Dar, când am arătat puțină milă față de ea, făcându-i un gest amical, femela cimpanzeu a părut nemulțumită și m-a tras de lanț fără menajamente. De când se convinsese că aveam minte de maimuță, intimitatea mea cu acea tânără o indispunea și o șoca.

Dar proasta dispoziție i-a dispărut după ce am rămas singuri pe un culoar pustiu și întunecos.

— Presupun că oamenii de pe Pământul tău n-au obiceiul să fie ținuți așa în lesă și să fie duși de o maimuță?, m-a întrebat ea, râzând.

Am asigurat-o că nu exista acest obicei. S-a scuzat, explicându-mi că, deși unii oameni domesticiți puteau fi plimbați pe străzi fără să provoace scandal, era mai firesc să fiu legat. Mai târziu, dacă mă voi arăta docil, nu era imposibil să mă poată scoate fără zgardă.

Și, uitând în parte adevărata mea condiție, cum încă i se întâmpla deseori, mi-a făcut o mulțime de recomandări ce m-au umilit profund.

— Să nu cumva să întorci capul după trecători arătându-le dinții sau să zgârii vreun copil care s-ar apropia fără teamă să te mângâie. N-am vrut să-ți pun și botniță, dar... S-a oprit și a izbucnit în râs.

— Iartă-mă! Iartă-mă!, a exclamat ea. Uit mereu că mintea ta e ca a unei maimuțe.

Și m-a bătut ușor cu palma ca s-o iert. Veselia ei mi-a alungat îmbufnarea. Îmi plăcea s-o aud râzând. Neputința pe care o avea Nova să-și manifeste astfel bucuria mă făcea uneori să oftez. Am râs și eu împreună cu femela cimpanzeu. În penumbra vestibulului, aproape că nu-i distingeam trăsăturile, doar puțin vârful alb al botului. Îmbrăcase pentru această ocazie un taior elegant și o pălărieuță, care îi ascundea urechile. Am uitat un moment de

condiția ei simiană și am prins-o de braț. Mi-a considerat gestul natural și nu s-a opus. Am făcut astfel câțiva pași, lipiți unul de altul. La capătul culoarului luminat de o fereastră laterală, și-a retras brusc brațul și m-a respins. Redevenind serioasă, a tras de lanț.

— Nu trebuie să mai faci asta, mi-a spus ea, puțin tulburată. Mai întâi, sunt logodită și...

— Ești logodită!

Incoerența acestei remarci referitoare la familiaritatea mea ne-a apărut evidentă amândurora. Și-a revenit din emoție, roșind puțin.

— Vreau să spun că nimeni nu trebuie să bănuiască încă adevărul despre tine. Te asigur că e în interesul tău.

M-am resemnat și m-am lăsat tras fără împotrivire. Am ieșit. Portarul institutului, o gorilă mare îmbrăcată în uniformă, a salutat-o pe Zira și ne-a lăsat să trecem, observându-mă cu o privire curioasă. Pe trotuar m-am clătinat puțin, amețit de mișcare și orbit de strălucirea moarelor lor, după mai bine de trei luni de întemnițare. Am tras cu putere în piept aerul călduț; în același timp, roșeam că mă simțeam gol. Mă obișnuisem cu asta în cușcă, dar aici mă consideram grotesc și indecent, sub privirile trecătorilor-maimuțe, care se uitau la mine cu insistență. Zira refuzase în mod categoric să mă îmbrace, susținând că aș fi urâtat și mai ridicol cu haine pe mine, semănând atunci cu unul dintre acei oameni dresați de prin bâlciuri. Probabil că avea dreptate. În realitate, trecătorii întorceau capul pentru că eram om, nu un om în pielea goală, o specie care stârnea pe străzi același fel de curiozitate ca un cimpanzeu într-un oraș francez. Adulții își vedeau de drum după ce râdeau. Câțiva copii-maimuțe s-au adunat în jurul meu, încântați de spectacol. Zira m-a tras spre mașina ei, m-a pus să urc în spate, s-a instalat la volan și m-a plimbat pe străzi conducând fără grabă.

După ce doar îl întrezărisem la venire, vedeam acum orașul — capitala unei importante regiuni simiene —

într-adevăr populat de maimuțe-pietoni, maimuțe-auto-mobilisti, maimuțe-comercianți, maimuțe foarte prinse cu treburile lor și maimuțe în uniformă, având sarcina să mențină ordinea. După ce am admis realitatea, nu mi-a produs o impresie extraordinară. Casele erau asemănătoare cu cele de pe Pământ; străzile arătau destul de murdare, ca ale noastre. Circulația era mai puțin aglomerată decât la noi. Dar cel mai mult m-a frapat felul în care pietonii traversau străzile. Nu existau treceri marcate, ci drumuri suspendate, formate din niște grilaje metalice cu ochiuri mari, de care se agățau cu cele patru mâini. Toți purtau mănuși din piele fină, care nu-i împiedicau să apuce.

După o plimbare bună, astfel încât să-mi fac o idee de ansamblu despre oraș, Zira a oprit mașina în fața unei porți metalice înalte, în spatele căreia se zăreau multe flori.

— Parcul, mi-a spus ea. Vom putea să mergem puțin pe jos. Aș fi vrut să-ți arăt alte lucruri, de exemplu, muzeele noastre, care sunt remarcabile, dar încă nu e posibil.

Am asigurat-o că eram încântat să-mi dezmoțesc picioarele.

— Și apoi, aici vom fi liniștiți, a adăugat ea. E puțină lume și a sosit timpul să avem o discuție serioasă.

Capitolul 4

Ered că nu-ți dai seama de pericolele care te pândesc la noi.

— Am cunoscut câteva, dar am impresia că, dacă aş arăta cine sunt cu adevărat, şi acum pot s-o fac prezentând dovezi, maimuţele ar trebui să mă accepte ca fratele lor spiritual.

— Aici greşeşti. Ascultă-mă...

Ne-am plimbat prin parc. Aleile erau aproape pustii şi am întâlnit doar câteva cupluri de îndrăgostiţi cărora prezenţa mea le-a stârnit numai o scurtă curiozitate. Eu însă îi observam fără reţinere, hotărât să mă folosesc de orice ocazie ca să învăţ obiceiurile simiene.

Mergeau cu paşi mici, ţinându-se de mijloc, lungimea braţelor formând din această îmbrăţişare o împletitură strânsă şi complicată. Se opreau deseori la cotitura unei alei ca să se sărute. Alteori, după ce aruncau o privire furişă în jur, se agăţau de crengile joase ale unui copac şi se desprindeau de pământ. Făceau asta fără să se despartă, ajutându-se fiecare de un picior sau de o mână cu o uşurinţă pe care le-o invidiam, şi dispăreau curând în frunziş.

— Ascultă-mă cu atenţie, a spus Zira. Şalupa ta — îi explicasem amănunţit cum ajunsesem până la planetă — a fost

descoperită; cel puțin ce a mai rămas după distrugere. Ea stârnește curiozitatea cercetătorilor noștri. Au recunoscut că n-a fost construită la noi.

— Construiți aparate asemănătoare?

— Nu la fel de perfecționate. După câte mi-ai spus, suntem cu mult în urma voastră. Totuși, am lansat deja sateliți artificiali în jurul planetei noastre, ultimul având la bord o ființă vie: un om. Am fost nevoiți să-l distrugem în zbor, neputând să-l recuperăm.

— Înțeleg, am spus visător. Folosiți oamenii și pentru acest gen de experiență.

— Trebuie s-o facem... Așadar, racheta ta a fost descoperită.

— Și nava noastră, care gravitează de două luni în jurul lui Soror?

— N-am auzit nimic despre ea. Probabil că le-a scăpat astronomilor noștri. Dar nu mă mai întrerupe tot timpul. Unii dintre savanții noștri au emis ipoteza că aparatul vine de pe o altă planetă și că avea ființe la bord. Nu pot să meargă mai departe și să-și imagineze că niște ființe inteligente au formă omenească.

— Dar trebuie să le spui, Zira!, am exclamat eu. M-am săturat să trăiesc prizonier, chiar și în cea mai confortabilă cușcă, chiar îngrijit de tine. De ce mă ascunzi? De ce nu le dezvălui tuturor adevărul?

Zira s-a oprit, s-a uitat în jur și și-a pus mâna pe brațul meu.

— De ce? Fac asta numai în interesul tău. Îl cunoști pe Zaius?

— Sigur. Voiam să-ți vorbesc despre el. Și?

— Ai remarcat efectul produs asupra lui de primele tale încercări de manifestare rațională? Știi că am încercat de nenumărate ori să aflu ce gândește despre tine și să sugerez – o, cu multă prudență! – că poate nu erai animal, în ciuda aparențelor?

— Am văzut că aveți discuții lungi și că nu erați de acord.

— E încăpățânat ca un catâr și prost ca un om!, a izbucnit Zira. Din păcate, așa sunt toți urangutanii! A decretat o dată pentru totdeauna că talentele tale se explică printr-un instinct animalic foarte dezvoltat și nimic nu-l va face să-și schimbe părerea. Nenorocirea e că a pregătit o teză lungă despre cazul tău, unde demonstrează că ești *un om dresat*, adică un om care a fost dresat să facă unele lucruri fără să le înțeleagă, probabil în cursul unei captivități anterioare.

— Animal idiot!

— Bineînțeles. Numai că el reprezintă știința oficială și e puternic. Este una dintre cele mai înalte autorități ale institutului și toate rapoartele mele trebuie să treacă pe la el. Am convingerea că m-ar acuza de erezie științifică dacă aș încerca să dezvălui adevărul despre cazul tău, după cum dorești tu. Aș fi concediată. N-ar fi nimic, dar știi ce s-ar putea întâmpla atunci cu tine?

— Ce soartă poate fi mai jalnică decât viața într-o cușcă?

— Nerecunoscătorule! Chiar nu știi că a fost nevoie să-mi folosesc toată șiretenia ca să nu-l las să te transfere la secția encefalică? Nimic nu l-ar fi putut reține, dacă te-ai fi încăpățânat să pretinzi că ești o creatură conștientă.

— Ce este secția encefalică?, am întrebat, alarmat.

— Acolo practicăm unele operații foarte delicate pe creier: grefe, cercetarea și alterarea centrilor nervoși, ablația parțială și chiar totală.

— Și faceți aceste experiențe pe oameni!

— Firește. Creierul omului, ca întreaga lui anatomie, se aseamănă cel mai mult cu al nostru. E un noroc că natura ne-a pus la dispoziție un animal pe care putem să studiem propriul nostru corp. Omul este folositor și la alte

cercetări, pe care le vei cunoaște treptat... Chiar în acest moment efectuăm unele extrem de importante.

— Și care necesită un material uman considerabil.

— Considerabil. Așa se explică acele partide de vânătoare din junglă, pe care le cerem ca să ne reaprovizionăm. Din păcate, gorilele le organizează și nu le putem împiedica să se dedea distracției lor preferate, adică trasul cu pușca. Un mare număr de subiecți sunt astfel pierduți pentru știință.

— Foarte regretabil, am admis eu, strângând din buze. Dar, revenind la mine...

— Înțelegi de ce am ținut să păstrez secretul?

— Oare sunt condamnat să-mi petrec restul vieții într-o cușcă?

— Nu, dacă planul făcut de mine va reuși. Dar nu trebuie să arăți cine ești decât la momentul potrivit și cu atuuri puternice. Uite ce-ți propun. Peste o lună va avea loc congresul anual al savanților biologi. E un mare eveniment. Este permisă prezența unui public larg și asistă toți reprezentanții marilor ziare. Iar opinia publică este la noi un element mai puternic decât Zaius, mai puternic decât toți urangutanii la un loc, mai puternică chiar decât gorilele. Asta va fi șansa ta. La acest congres, în plină ședință, va trebui să dezvălui adevărul; pentru că vei fi prezentat de Zaius, care, după cum ți-am spus, a pregătit un raport lung despre tine și faimosul tău instinct. Cel mai bine este ca, atunci, să iei cuvântul, chiar tu să-ți explici cazul. Senzația provocată va fi atât de mare, încât Zaius nu te va putea împiedica. Depinde de tine să te exprimi clar în fața adunării și să convingi mulțimea și jurnaliștii cum m-ai convins pe mine.

— Și dacă Zaius și urangutanii se încăpățânează?

— Gorilele, obligate să se încline în fața opiniei publice, îi vor pune la respect pe acești neghiobi. Totuși, unii nu sunt chiar atât de nătărăi ca Zaius, iar printre savanți există

și câțiva cimpanzei, puțini la număr, pe care Academia a fost obligată să-i admită în urma descoperirilor lor senzaționale. Unul dintre ei e Cornelius, logodnicul meu. Lui și numai lui i-am vorbit deja despre tine. Mi-a promis să te sprijine. Bineînțeles, înainte vrea să te vadă și să verifice el însuși relatarea incredibilă făcută de mine. Într-un fel, și pentru asta te-am adus azi aici. Am întâlnire cu el și trebuie să apară.

Cornelius ne aștepta lângă un desiș de ferigi gigantice. Era un cimpanzeu arătos, cu siguranță mai în vârstă decât Zira, dar extrem de tânăr pentru un savant academician. De cum l-am zărit am fost frapat de privirea lui profundă, de o intensitate și o vioiciune excepționale.

— Cum ți se pare?, m-a întrebat Zira pe șoptite, în franceză.

Mi-am dat seama, după această întrebare, că reușisem să câștig definitiv încrederea acelei femele cimpanzeu. Am murmurat o apreciere elogioasă și ne-am apropiat.

Cei doi logodnici s-au îmbrățișat la fel ca îndrăgostiții din parc. El îi deschisese brațele fără să mă privească. Era evident că, deși aflate atâtea despre mine, prezența mea nu conta pentru el mai mult decât cea a unui animal domestic. Zira a uitat și ea un moment de mine și s-au mărutat îndelung pe bot. Apoi a tresărit, s-a desprins brusc din brațele lui și s-a uitat într-o parte, stânjenită.

— Dragule, nu suntem singuri.

— Sunt aici, am spus cu demnitate, în cel mai bun limbaj simian de care eram în stare.

— Ei!, a exclamat cimpanzeul, tresărind violent.

— Am spus că sunt aici. Îmi pare rău că trebuie să v-o amintesc. Efuziunile voastre nu mă privesc, dar s-ar putea să-mi purtați pică mai târziu.

— La naiba!, a izbucnit savantul cimpanzeu.

Zira a socotit că era mai bine să râdă și a făcut prezentările.

— Doctorul Cornelius de la Academie, a spus ea. Ulysse Mérou, un locuitor din sistemul solar, mai exact de pe Pământ.

— Sunt încântat să te cunosc, am spus. Zira mi-a vorbit despre dumneata. Te felicit că ai o logodnică atât de fermecătoare.

Și i-am întins mâna. A făcut un salt în spate, ca și cum un șarpe s-ar fi ridicat în fața lui.

— E adevărat?, a șoptit el, privind spre Zira cu un aer rătăcit.

— Dragule, obișnuiesc să-ți spun minciuni?

Și-a revenit din emoție. Era savant. După o ezitare, a dat mâna cu mine.

— Ce mai faci?

— Binișor, am răspuns. Îmi cer scuze încă o dată că sunt prezentat în această ținută.

— Numai la asta se gândește, a spus Zira, râzând. E complexul lui. Nu-și dă seama ce efect ar produce dacă ar fi îmbrăcat.

— Și chiar vii de... de...?

— De pe Pământ, o planetă a Soarelui.

Cu siguranță că nu acordase decât puțină crezare, până atunci, confidențelor făcute de Zira, preferând să creadă într-o înșelătorie. A început să mă hărțuiască cu întrebări. Ne plimbam cu pași mărunți, ei mergând în față, braț la braț, eu urmându-i la capătul lanțului, ca să nu atragem atenția puținilor trecători cu care ne întâlneam. Dar răspunsurile mele îi stârneau curiozitatea științifică în așa măsură, încât se oprea des, își lăsa logodnica și începeam să discutăm față în față, făcând gesturi mari, desenând figuri pe nisipul aleii. Zira nu se supăra. Ba chiar părea încântată de impresia produsă.

Bineînțeles, Cornelius era pasionat în mod deosebit de apariția pe Pământ a lui *homo sapiens* și m-a pus să repet de nu știu câte ori tot ce știam despre acest subiect. Apoi a rămas mult timp pe gânduri. Mi-a spus că dezvoltările mele constituiau fără îndoială un document de o importanță capitală pentru știință și îndeosebi pentru el, într-o perioadă în care efectua cercetări extrem de delicate asupra fenomenului simian. După câte am înțeles, acesta nu era pentru el o problemă rezolvată, nefind de acord cu teoriile în general admise. Dar a devenit reticent la acest subiect și nu mi-a spus ce gândea la prima întâlnire.

Oricum, prezentam pentru el un interes esențial și și-ar fi dat toată averea să mă aibă în laborator. Am vorbit atunci de situația mea actuală și de Zaius, căruia îi cunoștea prostia și orbirea. A încuviințat planul făcut de Zira; avea să pregătească chiar el terenul prin aluzii la misterul cazului meu în prezența câtorva colegi.

La plecare, mi-a întins mâna fără ezitare, după ce a văzut că aleea era pustie. Apoi, și-a sărutat logodnica și m-a îndepărtat, întorcând totuși capul de mai multe ori, mi se convingă că nu eram o halucinație.

— O tânără maimuță încântătoare, am spus, pe când ne întorceam la mașină.

— Și un foarte mare savant. Cu sprijinul lui, sunt sigură căl vei convinge kongresul.

— Zira, îți voi datora libertatea și viața, am șoptit la urechea ei, după ce m-am așezat pe bancheta din spate.

Mi-am dat seama de tot ce făcuse pentru mine de când fusese capturat. Dacă n-ar fi fost ea, n-aș fi putut nicio dată să comunic cu lumea simiană. Zaius ar fi fost în stare să mi scoată creierul ca să demonstreze că nu eram o ființă cu rațiune. Datorită ei aveam acum aliați și mă puteam gândi la viitor cu ceva mai mult optimism.

— Am făcut-o din dragoste pentru știință, a răspuns ea, roșind. Ești un caz unic, care trebuie protejat cu orice preț.

Inima mea era plină de recunoștință. M-am lăsat sedus de spiritualitatea privirii ei, reușind să fac abstracție de fizic. Mi-am așezat mâna pe laba ei lungă și păroasă. A tresărit și am simțit în acea privire un elan mare de simpatie pentru mine. Eram amândoi profund tulburați și am rămas tăcuți tot restul drumului. Când am intrat în cușcă, am îmbrâncit-o pe Nova, care mă întâmpina cu manifestări de bucurie puerile.

Capitolul 5

Zira mi-a împrumutat pe ascuns o lanternă și mi-a adus cărți pe care le ascundeam sub paie. Acum citeam și vorbeam curent limbajul maimuțelor. Petreceam câteva ore în fiecare noapte studiindu-le civilizația. Nova n protestat la început. A adulmecat o carte, arătându-și dinții, ca și cum ar fi fost un adversar periculos. A fost suficient să îndrept spre ea fasciculul lanternei ca s-o fac să se refugieze într-un colț, tremurând și gemând. Eram mătăpân absolut în cușca mea de când dețineam acel instrument și nu mai aveam nevoie de argumente violente ca s-o fac să stea liniștită. Simțeam că mă considera o ființă de temut și vedeam după multe indicii că și ceilalți prizonieri gândeau la fel. Prestigiul meu sporea considerabil. Abuzam de el. O terorizam uneori fără motiv, îndreptând spre ea lanterna aprinsă. Apoi îmi venea să-i cer iertare pentru cruzimea mea.

Mă mândream că aveam acum o idee destul de precisă despre lumea simiană.

Maimuțele nu trăiau împărțite în națiuni. Întreaga planetă era administrată de un consiliu de miniștri, în fruntea căruia se afla un triumvirat format dintr-o gorilă, un orangutan și un cimpanzeu. Pe lângă acest guvern, exista un Parlament format din trei camere: Camera gorilelor,

cea a urangutanilor și cea a cimpanzeilor. Fiecare dintre ele se ocupa de interesele semenilor lor.

Pe Soror exista doar această împărțire în trei rase. În principiu, toate aveau drepturi egale și puteau să fie admise în orice post. Totuși, cu excepții, fiecare specie se cantona în specialitatea ei.

Din vremuri îndepărtate, când domneau prin forță, gorilele păstrasera înclinația spre autoritate și încă formau clasa cea mai puternică. Nu se amestecau cu mulțimea; nu erau văzute la manifestările populare, dar administrau din funcții înalte majoritatea întreprinderilor mari. Destul de ignorante în general, cunoșteau din instinct modul de folosire a subalternilor. Excelau în arta trasării directivelor generale și a manevrării celorlalte maimuțe. Când un tehnician făcea o descoperire interesantă, de exemplu un tub luminos sau un combustibil nou, o gorilă își lua aproape întotdeauna sarcina s-o exploateze și să obțină tot beneficiul posibil. Fără să fie cu adevărat inteligente, erau mult mai viclene decât urangutanii. Obțineau tot ce doreau de la aceștia, măgulindu-le orgoliul. Astfel, în fruntea institutului nostru, deasupra lui Zaius, care era director științific, administrator era o gorilă, care își făcea foarte rar apariția. Venise în sala unde erau cuștile o singură dată. S-a uitat la mine într-un anumit fel și, instinctiv, am fost gata să iau poziția de drepti. Am remarcat atitudinea servilă pe care o avea Zaius, și chiar Zira părea impresionată de aerele lui.

Gorilele care nu ocupau posturi de conducere îndeplineau funcții subalterne care necesitau forță fizică. De exemplu, Zoram și Zanam se aflau acolo doar pentru treburi brute și mai ales ca să restabilească ordinea când era necesar.

Gorilele erau vânători. Funcția asta le era aproape rezervată. Capturarea animalelor sălbatice și îndeosebi a oamenilor. Am subliniat deja consumul mare de oameni

impus de experiențele efectuate de maimuțe. Acestea ocupau în lumea lor un loc care m-a descumpănit pe măsură ce i-am descoperit importanța. Mi s-a părut că o parte din populația simiană era ocupată cu studiile biologice, dar voi reveni asupra acestei ciudățenii. Oricum, aprovizionarea cu material uman cerea acțiuni organizate. O mulțime de vânători, transportatori și vânzători era folosită în această industrie, la conducerea căreia se aflau tot gorilele. Cred că aceste acțiuni sunt rentabile, pentru că oamenii se vând cu preț mare.

Alături de gorile – era să spun sub, deși orice ierarhie era contestată – se aflau urangutanii și cimpanzeii. Primii, mult mai puțin numeroși, fuseseră definiți de Zira printr-o formulă scurtă: sunt știința oficială.

Era în parte adevărat, dar unii se ocupau uneori de politică, artă și literatură. Și imprimau aceleași caractere în toate aceste activități. Pompoși, solemni, pedanți, lipsiți de originalitate și de simț critic, înverșunați să mențină tradiția, orbi și surzi la orice noutate, plăcându-le la nebunie clișeele și formulele preconcepute, ei formau substratul tuturor academiilor. Înzestrați cu o memorie de invidiat, învățau din cărți multe lucruri pe de rost. Apoi, scriau ei înșiși alte cărți, în care repetau ce citiseră, bucurându-se astfel de considerația fraților urangutani. Poate că sunt puțin influențat în privința lor de părerea pe care o au Zira și logodnicul ei, care îi detestau, ca toți cimpanzeii.

De altfel, erau disprețuiți și de gorile, care le ironizau servilismul, dar îl exploatau în beneficiul propriilor combinații. Aproape toți urangutanii aveau în spatele lor o gorilă sau un consiliu de gorile, care îi împingea sau îi menținea într-un post onorific, având grijă să le obțină titlurile și decorațiile după care se dădeau în vânt; asta până în ziua în care nu mai erau de folos. În acest caz,

erau concediați fără milă și înlocuiți cu alte maimuțe din aceeași specie.

Au mai rămas cimpanzeii. Aceștia păreau să reprezinte elementul intelectual al planetei. Nu din lăudăroșenie susținea Zira că ei făcuseră toate marile descoperiri. Era cel mult o generalizare puțin exagerată, pentru că existau și excepții. În orice caz, scriau majoritatea cărților interesante în cele mai diverse domenii. Păreau însuflețiți de un spirit puternic de cercetare.

Am menționat ce fel de lucrări scriau urangutanii. Nenorocirea – pe care Zira o deplângea deseori – era că făceau astfel toate cărțile de școală, propagând erori grosolane în rândul tineretului simian. Cu puțin timp în urmă, m-a asigurat ea, textele școlare încă spuneau că planeta Soror era centrul lumii, chiar dacă în această erezie nu mai credeau de mult timp maimuțele cu inteligență medie; și asta pentru că existase pe Soror, în urmă cu mii de ani, o maimuță pe nume Haristas, cu o autoritate considerabilă, care făcuse astfel de afirmații, iar urangutanii îi repetau de atunci dogmele. Am înțeles mai bine atitudinea lui Zaius față de mine după ce am aflat că Haristas susținuse că doar maimuțele pot să aibă suflet. Din fericire, cimpanzeii aveau un spirit mult mai critic. Ba chiar se pare că, de câțiva ani, combăteau cu o ciudată îndârjire axiomele vechiului idol.

Gorilele scriau puține cărți. Când o făceau, trebuia lăudată măcar prezentarea, dacă nu fondul. Am răsfoit câteva, cum ar fi: *Necesitatea unei organizări solide la baza cercetării*, *Binefacerile unei politici sociale* sau *Organizarea marilor partide de vânătoare de oameni pe continentul verde*. Erau întotdeauna lucrări bine documentate, fiecare capitol fiind scris de un specialist. Conțineau diagrame, tabele, cifre și, deseori, fotografii atrăgătoare.

Unificarea planetei, absența războaielor și a cheltuielilor militare – nu exista armată, ci doar poliție – îmi

păreau factori potriviți să favorizeze progresul rapid al maimuțelor în toate domeniile. Dar nu era cazul. Deși Soror era probabil puțin mai veche decât Pământul, era evident în urmă în multe privințe.

Aveau electricitate, industrii, automobile, avioane; dar, în privința cuceririi spațiului, ajunseseră doar la stadiul de sateliți artificiali. Părerea mea era că, în domeniul științei pure, cunoștințele lor despre macrocosmos și microcosmos erau inferioare cunoștințelor noastre. Poate că această întârziere era datorată doar hazardului și nu mă îndoiesc că ne vor prinde din urmă într-o zi, dacă iau în considerare sânguința de care sunt în stare și spiritul de cercetare de care dau dovadă cimpanzeii. În realitate, am impresia că au trecut printr-o perioadă obscură de stagnare, care a durat foarte mult timp, mai mult decât la noi, și că au intrat de atunci, de foarte puțini ani, într-o eră de realizări considerabile.

Trebuie să mai subliniez că acest spirit de cercetare era axat în principal pe o direcție: științele biologice și îndeosebi studiul maimuței, omul fiind instrumentul de care se foloseau în acest scop. Așadar, omul juca un rol esențial în existența lor, deși destul de umilitor. Norocul lor că pe planetă exista un număr considerabil de oameni! Am citit un studiu care dovedea că existau mai mulți oameni decât maimuțe. Dar numărul acestora creștea, în timp ce populația umană scădea și, deja, unii savanți erau îngrijorați pentru viitorul aprovizionării laboratoarelor lor.

Toate astea nu lămureau însă cum evoluaseră în acest fel maimuțele. Poate că nu era niciun mister. Apariția lor era probabil la fel de naturală ca a noastră. Luptam totuși contra acestei idei, care mi se părea inacceptabilă, și acum știu că unii dintre savanții lor consideră și ei că fenomenul ascensiunii simiene este departe de a fi elucidat. Cornelius făcea parte din această școală și cred că

era urmat de spiritele cele mai subtile. Ignorând de unde vin, cine sunt și încotro se îndreaptă, poate că sufereau de această neștiință. Oare acest sentiment le insufla un fel de frenezie în cercetarea biologică și conferea o orientare atât de aparte activităților lor științifice? Cugetarea mea din cursul nopții s-a încheiat cu aceste întrebări.

Capitolul 6

Zira mă ducea destul de des la plimbare în parc. Acolo îl întâlneam uneori pe Cornelius și pregăteam împreună discursul pe care trebuia să-l rostesc la congres. Data se apropia, ceea ce mă făcea destul de nervos. Zira mă asigura că totul va fi bine. Cornelius era nerăbdător să-mi fie recunoscută condiția și să mi se redea libertatea, ca să mă poată studia în profunzime... să colaboreze cu mine, s-a corectat el, văzându-mi gestul de enervare pe care nu mi-l puteam stăpâni când vorbea așa.

În ziua aceea, fiindcă logodnicul ei nu venea, Zira mi-a propus să mergem să vedem grădina zoologică din vecinătatea parcului. Aș fi vrut să merg la un spectacol sau să vizitez un muzeu, dar aceste distracții îmi erau încă interzise. Numai din cărți am putut dobândi câteva noțiuni despre artele simiene. Admirasem reproducerile unor tablouri clasice, portrete de maimuțe celebre, scene câmpenești, nuduri de femele lascive în jurul cărora zburătăcea o maimuțică înaripată reprezentând Iubirea, compoziții militare datând din perioada când încă mai erau războaie, unde erau reprezentate gorile înspăimântătoare îmbrăcate în uniforme pline de fireturi. Maimuțele nu vuseseră și ele impresioniștii lor și câțiva contemporani să ridica la arta abstractă. Toate acestea le descoperisem

în cușca mea, la lumina lanternei. Nu puteam să asist decât la spectacole în aer liber. Zira mă dusesese să văd un joc care semăna cu fotbalul nostru, o partidă de box între două gorile, care mă înfiorase, și o întrecere de atletism, unde cimpanzeii se ridicau în aer cu o prăjină până la o înălțime uluitoare.

Am acceptat să vizităm grădina zoologică. La început, n-am fost deloc surprins. Animalele semănau cu cele de pe Pământ. Erau feline, pachiderme, rumegătoare, reptile și păsări. Chiar dacă am remarcat o specie de cămilă cu trei cocoase și un mistreț care purta coarne ca o căprioară, asta nu putea în niciun fel să mă minuneze, după câte văzusem pe planeta Soror.

Uimirea mea a început cu zona rezervată oamenilor. Zira a încercat să nu mă lase să mă apropiu, regretând, cred, că mă adusesese acolo, dar curiozitatea mea era prea mare și am tras de lesă până când a cedat.

În prima cușcă în fața căreia ne-am oprit se aflau cel puțin cincizeci de indivizi, bărbați, femei, copii, expuși acolo spre marea bucurie a curioșilor. Oamenii se dedau unei activități febrile și dezordonate, țopăind, îmbrâncindu-se, dându-se în spectacol, făcând tot felul de ghidușii.

Era într-adevăr un spectacol. Trebuiau să câștige bunăvoința micilor maimuțe din jurul cuștii, care le aruncau din când în când fructe sau bucăți de prăjituri, pe care o maimuță bătrână le vindea la intrarea grădinii. Recompensa era destinată masculului, dintre adulți sau copii, care ar fi reușit cea mai grozavă acrobație – escaladarea grilajului, mersul în patru labe, mersul în mâini –, iar când acesta cădea în mijlocul grupului, se încăierau, se zgâriau și se trăgeau de păr, totul fiind însoțit de țipete stridente de animale furioase.

Unii oameni, mai liniștiți, nu luau parte la hărmălaie. Stăteau deoparte, lângă gratii, și, când vedeau un copil-maimuță vârand degetele într-o fantă, întindeau spre el o

mână imploratoare. Acesta, dacă era mic, deseori se trăgea înapoi, speriat, dar părinții sau prietenii lui mai în vârstă râdeau de el, până când se hotăra, tremurând, să-i dea recompensa direct în mână. Apariția unui om în afara cuștii a provocat oarecare uimire atât printre cei închiși, cât și în rândul asistenței simiene. Primii și-au întrerupt un moment țopăielile ca să mă examineze cu suspiciune, dar, văzând că tăceam chitic și refuzam cu demnitate pomenile pe care cei mici ar fi vrut să mi le întindă, nici unii și nici ceilalți nu m-au mai băgat în seamă și am putut să observ totul în voie. Lașitatea acelor creaturi mă scârbea și mă simțeam roșind de rușine, constatând încă o dată cât de mult îmi semănau fizic. Celelalte cuști ofereau aceleași exhibiții degradante. Când să mă las dus de Zira, profund îndurerat, brusc, mi-am înăbușit cu mare greutate un strigăt de surpriză. Acolo, în fața mea, în turma oamenilor, era chiar el, tovarășul meu de călătorie, profesorul Antelle, șeful meu care, mai puțin norocos decât mine, fusese vândut grădinii zoologice.

Bucuria că îl știam viu și îl regăsisem a fost atât de mare, încât mi-au dat lacrimile. Apoi m-am înfiorat văzând în cetate ajunsese marele savant. Emoția mi s-a transformat treptat într-o stupoare dureroasă când am observat că se comporta exact ca oamenii ceilalți. Eram obligat să cred ce vedeam cu ochii, în ciuda purtării sale incredibile. Făcea parte dintre acei oameni cuminți care nu se amestecau în încăierări, ci întindeau mâna printre gratii, cu o grimasă de cerșetor. L-am observat pe când se comporta astfel și nimic din atitudinea lui nu lăsa să i se perceapă adevărata natură. O maimuță mică i-a dat un fruct. Savantul l-a luat, s-a așezat jos, cu picioarele încrucișate, și a început să-l mănânce cu lăcomie, uitându-se la binefăcătorul lui cu o privire avidă, ca și cum ar fi tras speranța unui alt gest generos din partea lui. Am lăcrimat din nou în fața acelui spectacol jalnic. Pe șoptite, i-am explicat însoțitoarei mele

de ce eram tulburat. Aș fi vrut să mă apropii de el și să-i vorbesc, dar s-a opus cu energie. Acum nu puteam să fac nimic pentru el și, din pricina emoției regăsirii, am fi riscat să provocăm un scandal dăunător intereselor noastre, care ar fi putut foarte bine să-mi năruie planurile.

— După congres, după ce vei fi recunoscut și acceptat ca ființă rațională, ne vom ocupa de el, mi-a spus ea.

Avea dreptate, și m-am lăsat dus de acolo cu regret. În timp ce ne întorceam la mașină, i-am explicat cine era profesorul Antelle și ce reputație avea pe Pământ și în lumea savanților. Zira a rămas mult timp pe gânduri și mi-a promis că se va strădui să-l scoată de la grădina zoologică. M-a readus astfel la institut puțin mai consolată, dar, în seara aceea, am refuzat mâncarea adusă de gorile.

Capitolul 7

In săptămâna dinaintea congresului, Zaius mi-a făcut numeroase vizite, înmulțind testele ciudate. Secretara a umplut câteva caiete cu observații și concluzii despre mine. M-am străduit în mod ipocrit să nu par mai deștept decât își dorea el.

În sfârșit, a sosit și data mult așteptată, dar au venit să mă ia abia în ziua a treia a congresului, maimuțele înfruntându-se întâi în dezbateri teoretice. Zira mă ținea la curent cu tot ce se discuta. Zaius prezentase deja un raport lung despre mine, descriindu-mă ca un om cu instincte deosebit de ascuțite, dar ajungând la concluzia că nu aveam deloc conștiință. Cornelius îi pusese câteva întrebări perfide, ca să afle cum explica în acest caz unele trăsături ale comportamentului meu. Asta trezise din nou vechile certuri, și ultima ședință fusese destul de agitată. Savanții erau împărțiți în două tabere: cei care negau existența vreunui suflet la animal și cei care vedeau doar o diferență mică între psihismul animalelor și cel al maimuțelor. Bineînțeles, nimeni nu bănuia adevărul în totalitatea lui, în afară de Cornelius și Zira. Totuși, raportul lui Zaius prezenta trăsături atât de surprinzătoare încât, fără ca acel nătărău să bănuiască, îi tulburase pe unii observatori imparțiali, dacă nu pe savanțiidecorați,

iar în oraș începuse să se răspândească zvonul că fusese descoperit un om cu totul extraordinar.

Zira mi-a șoptit la ureche, pe când mă scotea din cușcă:

— O să fie multă lume, ca în zilele mari, și toată presa. Au mirosit ceva și presimt un eveniment neobișnuit. E foarte bine pentru tine. Curaj!

Aveam nevoie de sprijinul ei moral. Mă simțeam foarte nervos. Îmi repetasem discursul toată noaptea. Îl știam pe de rost și trebuia să convingă mințile cele mai înguste, dar eram obsedat de spaima că nu mă vor lăsa să vorbesc.

Gorilele m-au dus spre un camion cu grilaj, unde m-am pomenit în compania altor subiecți umani, considerați și ei demni să fie prezentați doctei adunări, în virtutea vreunei particularități. Am ajuns în fața unei clădiri enorme având deasupra o cupolă. Gardienii ne-au dus într-un hol cu mai multe cuști aflat în vecinătatea sălii de reuniune. Acolo am așteptat la bunul plac al savanților. Din când în când, o gorilă maiestuoasă, purtând un fel de uniformă neagră, deschidea o ușă și venea să strige un număr. Atunci, gardienii îi puneau o lesă unuia dintre oameni și îl trăgeau după ei. Inima îmi bătea cu putere la fiecare apariție a ușierului. Prin ușa întredeschisă auzeam zarva din sală, uneori exclamații, dar și aplauze.

Subiecții fiind duși de acolo imediat după ce fuseseră prezentați, am rămas în cele din urmă singur în hol cu gardienii, repetând cu febrilitate frazele principale ale discursului meu. Fusesem păstrat la urmă, ca o vedetă. Gorila neagră s-a ivit din nou și mi-a strigat numărul. M-am ridicat spontan, am luat din mâinile unei maimuțe uluite lesa pe care se pregătea s-o fixeze la zgarda mea și am prins-o singur. Astfel, încadrat de două gărzi de corp, am intrat cu un pas ferm în sala de reuniune. De cum am intrat, m-am oprit uimit și încurcat.

Mai asistasem la spectacole ciudate de la sosirea mea pe planeta Soror. Socoteam că eram atât de obișnuit cu

prezența maimuțelor și cu manifestările lor, încât să nu mă mai uimească nimic. Totuși, văzând caracterul neobișnuit și amploarea scenei care se desfășura în fața mea, am fost cuprins de amețeală și m-am întrebat încă o dată dacă nu visam.

Mă aflu în partea de jos a unui amfiteatru enorm (care m-a făcut să mă gândesc în mod bizar la infernul conic al lui Dante), unde toate băncile, în jur și deasupra mea, erau pline cu maimuțe. Erau acolo câteva mii. Niciodată n-am văzut atâtea maimuțe adunate la un loc; mulțimea lor depășea visele cele mai nebunești ale bieteii mele imaginații de pământean, numărul lor mă copleșea.

M-am clătinat și am încercat să-mi recapăt calmul, căutând repere în această mulțime. Gardienii mă împingeau spre centrul cercului, care semăna cu o arenă de circ, unde era instalată o estradă. M-am uitat încet de jur împrejur. Rânduri de maimuțe se ridicau până la tavan, la o înălțime care mi s-a părut uimitoare. Locurile de lângă mine erau ocupate de membrii Congresului, toți savanți hârșiți, îmbrăcați în pantaloni în dungi și redingote negre, toți decorați, aproape toți de o vârstă venerabilă și aproape toți urangutani. Am distins totuși în grupul lor un mic număr de gorile și de cimpanzei. L-am căutat pe Cornelius printre aceștia, dar nu l-am găsit.

Dincolo de oficiali, în spatele unei balustrade, câteva rânduri erau rezervate colaboratorilor subalterni ai savanților. O tribună era amenajată la același nivel pentru jurnaliști și fotografi. În sfârșit, mai sus, în spatele unei alte bariere, se înghesuia mulțimea, un public simian ce mi s-a părut surescitat după intensitatea murmurului care mi-au salutat apariția.

Am căutat-o cu privirea și pe Zira, care probabil se afla printre asistenți. Simțeam nevoia să fiu susținut de privirea ei. Și de data asta am fost dezamăgit și n-am putut să descopăr o maimuță cunoscută în rândurile infernalei legiuni a maimuțelor care mă înconjurau.

Mi-am îndreptat atenția spre somități. Fiecare era așezat într-un fotoliu roșu, în timp ce ceilalți aveau dreptul doar la scaune și bănci. Aspectul lor amintea mult de cel al lui Zaius. Cu capul aplecat, aproape la nivelul umerilor, cu un braț exagerat de lung îndoit la jumătate și rezemat în fața lor pe o mapă de birou, scriau uneori câteva rânduri, dacă nu cumva făceau un desen pueril. În contrast cu surescitarea care domnea în băncile de sus, ei mi s-au părut pleoștiți. Am avut impresia că intrarea mea, anunțată la un difuzor, venea la timp ca să le trezească atenția slăbită. Într-adevăr, îmi amintesc că îi văzusem foarte bine pe trei dintre acești urangutani tresărind violent și ridicându-și brusc gulerul, ca și cum ar fi fost treziți dintr-un somn profund.

Acum erau toți foarte treji. Prezentarea mea trebuia să fie atracția reuniunii și mă simțeam ținta a mii de perechi de ochi simieni, cu expresii total diferite, de la indiferență la entuziasm.

Gărzile m-au împins pe estradă, unde ședea o gorilă arătoasă. Zira îmi explicase că acel congres nu era condus de un savant, ca pe vremuri – atunci, maimuțele din domeniul științei se pierdeau între ele în discuții fără sfârșit, fără să ajungă niciodată la o concluzie –, ci de un organizator. În stânga acestui personaj impozant stătea secretara lui, un cimpanzeu, care nota raportul ședinței. În dreapta luau loc succesiv savanții cărora le venea rândul să-și expună teza sau să prezinte un subiect. Zaius tocmai ocupase acest fotoliu, salutat doar cu câteva aplauze. Grație unui sistem de difuzoare și de reflectoare puternice, chiar și cei din băncile de sus vedeau tot ce se petrecea pe estradă.

Gorila președinte și-a agitat clopoțelul, a reușit să impună tăcerea și a declarat că îi dădea cuvântul ilustrului Zaius pentru prezentarea omului despre care îi vorbise deja adunării. Urangutanul s-a ridicat, a salutat și și-a început discursul. În acest timp mă străduiam să am o atitudine

cât mai receptivă cu putință. Când a vorbit despre mine, m-am înclinat și am dus mâna la inimă, ceea ce a stârnit un început de ilaritate, repede oprit de clopoțel. Am înțeles că nu-mi serveam deloc cauza dedându-mă acestor bufonerii, care puteau fi interpretate ca fiind rezultatul unui bun dresaj. Am tăcut mult, așteptând sfârșitul expunerii.

Zaius a amintit concluziile raportului său și a anunțat minunățiile pe care mă va pune să le fac, pe estradă fiind pregătite deja accesoriile blestematelor lui experiențe. A încheiat declarând că eram în stare și să repet câteva cuvinte, ca unele păsări, și că spera că mă va putea face să execut această ispravă în fața adunării. Apoi s-a întors spre mine, a luat cutia cu închizători multiple și mi-a întins-o. Dar, în loc să desfac închizătorile, am făcut cu totul altceva.

Venise momentul meu. Am ridicat mâna, apoi, trăgând ușor de lesa pe care o ținea gardianul, m-am apropiat de un microfon și m-am adresat președintelui:

— Preailustre președinte, voi deschide această cutie cu cea mai mare plăcere și voi executa cu mare bucurie toate exercițiile din program, i-am spus. Totuși, înainte de a îndeplini această sarcină, destul de ușoară pentru mine, cer încuviințarea de a face o declarație care, jur, va uimi această savantă adunare.

Articulasem foarte distinct și fiecare cuvânt avusese efect. Rezultatul a fost cel scontat. Toate maimuțele ră-măseseră parcă strivite pe scaune, năucite, cu respirația tăiată. Jurnaliștii au uitat chiar să ia notițe și niciun fotograf nu a avut destulă prezență de spirit să facă o poză în acel moment istoric.

Președintele m-a privit prost. Zaius părea înfuriat.

— Domnule președinte, protestez..., a răcnit el.

Dar s-a oprit brusc, copleșit de ridicolul unei discuții cu un om. Am profitat ca să iau din nou cuvântul.

— Domnule președinte, insist cu cel mai profund respect, dar energic, să-mi fie acordată această favoare. După

ce voi termina ce am de spus, jur pe onoarea mea că mă voi supune cerințelor preailustrului Zaius.

După un moment de tăcere, un uragan a zguduit adunarea. O furtună de nebunie trecea peste bănci, transformând toate maimuțele într-o masă isterică, în care se amestecau exclamații, râsete, plânsete și ovații; totul într-un păcănit continuu de blițuri, fotografii recăpătându-și în sfârșit sângele rece. Tumultul a durat cinci minute încheiate, în care președintele, care își recăpătase puțin calmul, s-a uitat permanent la mine. În sfârșit, a luat o hotărâre și a agitat clopoțelul.

— Ăăă..., a bâiguit el. Nu prea știu cum să vă numesc.

— Pur și simplu, domnule, am răspuns.

— Da, ei bine, do... domnule, cred că, în fața unui caz atât de special, congresul științific, pe care am onoarea să-l prezidez, trebuie să vă asculte declarația.

Un nou val de aplauze a salutat înțelepciunea acestei hotărâri. Nu voiam mai mult. M-am proțăpit drept în mijlocul estradei, am fixat microfonul la înălțimea mea și am rostit discursul următor.

Capitolul 8

I lustre președinte, nobile gorile, înțelepți urangutani, subtili cimpanzei! O, maimuțe! Permiteți-i unui om să vi se adreseze. Știu că înfățișarea mea e grotescă, forma, neplăcută, profilul, animalic, mirosul, infect, culoarea pielii, respingătoare. Știu că vederea acestui corp ridicol este o ofensă pentru voi, dar mai știu că mă adresez celor mai savante și celor mai înțelepte dintre toate maimuțele, aceea al căror spirit e în stare să se ridice mai presus de impresiile sensibile și să perceapă esența subtilă a ființei dincolo de jalnicul înveliș material...

Umilința pompoasă a acestui început îmi fusese impusă de Zira și Cornelius, care știau că îi va mișca pe urangutani. Am continuat într-o tăcere adâncă:

— Ascultați-mă, o, maimuțe! Căci vorbesc, și vă asigur, nu ca o mașinărie sau ca un papagal! Gândesc și vorbesc și înțeleg la fel de bine ceea ce spuneți, precum și ceea ce pun eu însumi. Puțin mai târziu, dacă Înălțimile Voastre binevoiesc să-mi pună întrebări, va fi o plăcere pentru mine să răspund cât pot de bine întrebărilor lor. Înainte, vreau să dezvălui un adevăr stupefiant: nu numai că sunt o creatură care gândește, nu numai că un suflet sălășluiește în mod paradoxal în acest corp uman, ci vin și de pe o planetă îndepărtată, Pământul, de pe acel Pământ unde,

printr-o fantezie încă inexplicabilă a naturii, oamenii de-țin înțelepciunea și rațiunea. Cer îngăduința să precizez locul originii mele, desigur, nu pentru iluștrii doctori pe care îi văd în jurul meu, ci pentru unii dintre auditorii mei care, poate, nu sunt atât de familiarizați cu diferitele sisteme stelare.

M-am apropiat de tabla neagră și, cu ajutorul câtorva scheme, am descris cum m-am priceput mai bine sistemul solar și locul lui în galaxie. Expunerea mea a fost ascultată într-o tăcere desăvârșită. Dar când, după ce am terminat de făcut schițele, mi-am lovit de câteva ori palmele una de alta ca să scutur praful de cretă, acest simplu gest a iscat un entuziasm zgomotos în rândul mulțimii din băncile de sus. Am continuat, cu fața la public:

— Așadar, pe acest Pământ, spiritul se întrupează în oameni. Așa stau lucrurile și nu pot să fac nimic în privința asta. În timp ce maimuțele – și sunt profund tulburat de asta de când v-am descoperit lumea – au rămas în stare sălbatică, cei care au evoluat au fost oamenii. Creierul s-a dezvoltat și s-a organizat în capul omului. Oamenii au inventat limbajul, au descoperit focul, au folosit uneltele. Tot ei au amenajat planeta și i-au transformat fața; în sfârșit, au construit o civilizație atât de rafinată, încât, în multe privințe, o, maimuțe, o amintesc pe a voastră.

Și m-am străduit să dau multe exemple dintre frumoasele noastre realizări. Am descris orașele, industriile, mijloacele de comunicare, guvernările, legile, distracțiile. Apoi m-am adresat îndeosebi savanților și am încercat să-i ajut să-și facă o idee despre cuceririle noastre în domeniile nobile ale științelor și artelor. Vocea îmi devenea tot mai fermă pe măsură ce vorbeam. Am început să simt un fel de beție, ca un proprietar care își face inventarul bogățiilor.

Apoi am ajuns la relatarea propriilor aventuri. Am explicat felul în care ajunsesem până în sistemul Bételgeuse

și pe planeta Soror, cum fusesem capturat, pus în cușcă, modul în care am încercat să comunic cu Zira, le-am vorbit despre ajutorul ei prețios și despre cel al doctorului Cornelius. Și am încheiat astfel:

— Iată ce aveam să vă spun, o, maimuțe! Acum va trebui să hotărâți dacă trebuie să fiu tratat ca un animal și să-mi sfârșesc zilele într-o cușcă, după atâtea aventuri excepționale. Îmi mai rămâne să adaug că am venit spre voi fără nicio intenție ostilă, animat doar de dorința de a face descoperiri. De când am început să vă cunosc, mi-ați devenit extrem de simpatice și vă admir din tot sufletul. Așadar, iată planul pe care îl sugerez marilor spirite de pe această planetă. Cu siguranță, pot să vă fiu util grație cunoștințelor mele pământene; la rândul meu, am învățat mai multe lucruri în câteva luni de captivitate la voi decât în existența mea anterioară. Să ne unim eforturile! Să stabilim contacte cu Pământul! Să mergem, maimuțe și oameni, mână în mână, și nicio putere, niciun secret al cosmosului nu ne vor putea rezista!

M-am oprit, epuizat, într-o tăcere deplină. M-am întors din reflex spre masa președintelui, am apucat paharul cu apă aflat acolo și l-am golit pe nerăsuflate. La fel ca frecatul mâinilor, acest simplu gest a produs un efect enorm și a dat semnalul tumultului. Sala s-a dezlănțuit, brusc, într-un entuziasm pe care niciun condei n-ar putea să-l descrie. Știam că îmi câștigasem auditoriul, dar nu aș fi crezut posibil ca vreo adunare din lume să poată exploda cu atâta zgomot. Am rămas uimit, cu destul sânge-rece totuși ca să observ unul dintre motivele aceluia vacarm fantastic: maimuțele, în mod natural exuberante, aplaudă cu toate patru mâinile când le place spectacolul. Astfel, aveam în jurul meu un vârtej de creaturi înfocate, stând în echilibru pe fese și bătând din cele patru membre cu atâta frenezie, încât te așteptai să se prăbușească cupola; totul însoțit de urlete dominate de vocea groasă a gorilelor. A fost una

dintre ultimele imagini rămase de la ședința memorabilă. Am simțit că mă clatin. Am privit cu îngrijorare în jur. Zaius își părăsise furios fotoliul și se plimba pe estradă, cu mâinile la spate, așa cum făcea în fața cuștii mele. Am zărit, ca într-un vis, fotoliul gol și m-am prăbușit în el. Această atitudine a fost salutată de o nouă explozie de aclamații, pe care am avut timp să le aud înainte de a-mi pierde cunoștința.

Capitolul 9

Mi-am recăpătat cunoștința mult mai târziu, atât de mult mă afectase tensiunea puternică a acelei ședințe. Mă aflam într-o încăpere, întins pe un pat. Zira și Cornelius mă îngrijeau, în timp ce gorile în uniformă țineau la depărtare un grup de jurnaliști și de curioși, care voiau morțiș să se apropie de mine.

— Admirabil!, mi-a șoptit Zira la ureche. Ai câștigat!

— Ulysse, vom face împreună lucruri mari, mi-a spus Cornelius.

Mi-a adus la cunoștință că Marele Consiliu de pe Soror a ținut o ședință extraordinară și a hotărât eliberarea mea imediată.

— Câțiva s-au opus, a adăugat el. Dar opinia publică o cerea și nu puteau să facă altfel.

El însuși ceruse și obținuse să mă ia drept colaborator, așa că își freca mâinile, gândindu-se la ajutorul pe care îl voi aduce cercetărilor sale.

— Vei locui aici. Sper să-ți placă acest apartament. E situat foarte aproape de al meu, într-o aripă a institutului rezervată personalului superior.

Am aruncat o privire speriată în jur, crezând că visez. Camera era înzestrată cu tot confortul; era începutul unei noi ere. După ce dorisem atât de mult această clipă, mă

simțeam cuprins brusc de un sentiment ciudat de nostalgie. M-am uitat la Zira și am înțeles că îmi ghicea gândul. A zâmbit destul de ambiguu.

— Evident, aici nu o vei avea pe Nova, a spus ea.

Am roșit, am dat din umeri și m-am ridicat în capul oaselor. Îmi recăpătasem forțele și eram nerăbdător să pornesc în noua mea viață.

— Te simți în stare să asisti la o mică reuniune?, m-a întrebat Zira. Am invitat câțiva prieteni, toți cimpanzei, ca să sărbătorim această zi mare.

Am răspuns că nimic nu mi-ar fi făcut mai multă plăcere, dar că nu voiam să mă mai plimb în pielea goală. Am remarcat atunci că purtam o pijama, împrumutată de Cornelius. Dar dacă, la nevoie, puteam să îmbrac o pijama de cimpanzeu, aş fi arătat grotesc cu unul dintre costumele sale.

— Măine vei avea o garderobă completă și, din seara asta, un costum acceptabil. Iată-l pe croitor!

Un cimpanzeu mic de statură a intrat chiar atunci, salutându-mă cu multă amabilitate. Am aflat că, pe când eram leșinat, cei mai cunoscuți croitori își disputaseră onoarea de a mă îmbrăca. Acesta, cel mai reputat, făcea haine pentru cele mai importante gorile din Capitală.

I-am admirat îndemânarea și rapiditatea. În mai puțin de două ore reușise să-mi confecționeze un costum acceptabil. Am fost foarte surprins când m-am simțit îmbrăcat, și Zira mă privea cu ochi mari. În timp ce priceputul croitor făcea retușurile, Cornelius i-a lăsat să intre pe jurnaliștii care se înghesuiau la ușă. Am fost în postura de vedetă mai bine de o oră, hărțuit cu întrebări, mitraliat de aparatele fotografiilor, obligat să dau detaliile cele mai picante despre planeta Pământ și viața pe care o duceau acolo oamenii. Am luat parte cu bunăvoință la această ceremonie. Jurnalist eu însumi, înțelegeam mana cerească pe care o reprezentam pentru confracții mei și știam că presa era pentru mine un sprijin de nădejde.

Se făcuse târziu când au plecat. Urma să ne întâlnim cu prietenii lui Cornelius. Când să ieșim, am fost reținuți de venirea lui Zanam. Probabil că era la curent cu ultimele evenimente, pentru că m-a salutat cu o plecăciune adâncă. O căuta pe Zira, ca să-i spună ce se întâmplase între timp. Furioasă de absența mea prelungită, Nova făcea mare scandal. Nervozitatea ei se transmisese tuturor prizonierilor și nu puteau fi calmați nici cu lovituri de suliță.

— Mă duc acolo, a spus Zira. Așteptați-mă aici.

I-am aruncat o privire imploratoare. A șovăit, apoi a ridicat din umeri.

— Hai cu mine, dacă vrei, a spus ea. La urma urmelor, ești liber și poate că vei ști s-o liniștești mai bine decât mine.

Am intrat cu ea în sala cuștilor. Prizonierii s-au calmat de cum m-au zărit și o tăcere ciudată a urmat hărmălaiei. Cu siguranță că mă recunoșteau, deși eram îmbrăcat, și păreau să înțeleagă că se petrecea un eveniment miraculos.

M-am îndreptat tremurând spre cușca în care se afla Nova: cușca mea. M-am apropiat de ea. I-am zâmbit. I-am vorbit. Am avut un moment impresia că îmi urmărea gândul și că avea să-mi răspundă. Nu era cu puțință, dar simpla mea prezență o calmase, ca și pe ceilalți. A acceptat bucăți de zahăr pe care i-am întins-o și a mâncat-o în timp ce mă îndepărtam cu inima grea.

Despre seara aceea, care a avut loc într-un cabaret la modă – Cornelius hotărâse să mă impună dintr-odată societății simiene, deoarece eram acum destinat să trăiesc în rândul ei –, am păstrat o amintire confuză și destul de tulburătoare.

Confuzia era pricinuită de alcoolul pe care l-am băut de cum am ajuns acolo și cu care organismul meu nu era obișnuit. Efectul tulburător era o senzație neobișnuită, care

avea să pună stăpânire pe mine în multe alte ocazii mai târziu. Nu pot s-o descriu mai bine decât ca pe o diminuare treptată în mintea mea a naturii simiene a personajelor din jurul meu, pe care le vedeam în funcție de profesiunea sau rolul pe care îl jucau în societate. De exemplu, șeful chelnerilor, care s-a apropiat cu slugărnicie să ne conducă la masa noastră: vedeam în el doar *șeful chelnerilor*, gorila având tendința să se estompeze. O femelă bătrână, fardată exagerat, devenea o *cocotă bătrână* și, când am dansat cu Zira, am uitat complet că este o maimuță, simțind în brațele mele doar talia unei dansatoare. Orchestra de cimpanzei nu mai era decât o orchestră banală și elegantele maimuțe de lume, care rosteau vorbe de duh în jurul meu, deveneau simple persoane de lume.

Nu voi insista asupra senzației provocate de prezența mea printre ei. Eram ținta tuturor privirilor. Am fost nevoit să dau autografe multor amatori, și cele două gorile pe care Cornelius avusese prudența să le aducă au avut de furcă să mă apere de vârtejul de femele de toate vârstele, care își disputau onoarea să ciocnească un pahar sau să danseze cu mine.

Se făcuse foarte târziu. Eram pe jumătate beat când gândul mi-a zburat la profesorul Antelle. M-am simțit copleșit de o mare remușcare. Eram la un pas să plâng din pricina infamiei mele, gândindu-mă că stăteam acolo distrându-mă și bând cu maimuțele, în timp ce tovarășul meu zăcea în paie, într-o cușcă.

Zira m-a întrebat ce mă întrista. I-am spus. Cornelius mi-a adus la cunoștință că se interesase de profesor și că acesta era sănătos. Nimic nu mai stătea acum în calea eliberării sale. Am spus vehement că nu mai puteam aștepta niciun minut, că voiam să-i aduc neîntârziat această veste.

— La urma urmelor, nu-ți putem refuza nimic într-o astfel de zi, a încuviințat Cornelius, după un moment

de gândire. Să mergem. Îl cunosc pe directorul grădinii zoologice.

Am părăsit toți trei cabaretul și ne-am dus la grădina zoologică. Directorul, trezit din somn, s-a grăbit să ne facă pe plac. Cunoștea povestea mea. Cornelius i-a adus la cunoștință adevărata identitate a unuia dintre oamenii pe care îi ținea într-o cușcă. Nu-i venea să creadă, dar nu voia nici el să mă refuze. Evident, trebuia să așteptăm să se facă ziua și să îndeplinim câteva formalități ca să-l poată elibera pe profesor, dar nimic nu mă împiedica să vorbesc cu el imediat. S-a oferit să mă însoțească.

Se lumina de ziua când am ajuns în fața cuștii unde nefericitul savant trăia ca un animal, în mijlocul a cincizeci de bărbați și femei. Aceștia dormeau încă, în cupluri sau în grupuri de câte patru-cinci. Au deschis ochii îndată ce directorul a aprins lumina.

Nu mi-a trebuit mult să-mi descopăr semenul.

Stătea întins pe jos ca și ceilalți, ghemuit lângă corpul unei femei destul de tinere, mi s-a părut mie. M-am înfiorat văzându-l astfel și m-am simțit totodată răscolit de abjecția în care fusesem obligat să trăiesc și eu timp de patru luni.

Eram atât de tulburat, încât nu puteam vorbi. Oamenii, acum treji, nu se arătau deloc surprinși. Erau îmblânziți și bine dresați. Au început să execute figurile lor obișnuite, în speranța vreunei recompense. Directorul le-a aruncat rămășițe de prăjitură. Imediat au urmat îmbrâncelile și încăierările, ca în cursul zilei, pe când cei mai liniștiți se așezau în poziția preferată, pe vine, lângă gratii, cu mâinile întinse.

Profesorul Antelle i-a imitat pe aceștia din urmă. S-a apropiat și el cât a putut de director și a cerșit o prăjitură. Acest comportament nedemn m-a tulburat profund și s-a transformat curând într-o spaimă insuportabilă. Se afla

la trei pași de mine; se uita și nu părea să mă recunoască. Într-adevăr, privirea lui, atât de vioaie altădată, își pierduse strălucirea și sugera același gol spiritual ca al celorlalți prizonieri. Am descoperit în ei cu înfricoșare doar puțină teamă, aceeași, exact aceeași pe care o provoca printre prizonieri prezența unui om îmbrăcat.

Am făcut un efort violent și am reușit în sfârșit să vorbesc ca să alung coșmarul.

— Professore, maestre, sunt eu, Ulysse Mérou!, i-am spus. Suntem salvați. Am venit să te anunț că...

M-am oprit, descumpănit. La sunetul vocii mele, avuse-se aceeași reacție ca oamenii de pe planeta Soror. Întinse-se brusc gâtul și făcuse un pas înapoi.

— Professore, profesore Antelle, sunt eu, eu, Ulysse Mérou, tovarășul dumitale de călătorie!, am insistat. Sunt liber și peste câteva ore vei fi la fel ca mine. Maimuțele pe care le vezi aici sunt prietenii noștri. Știu cine suntem și ne primesc ca pe niște frați.

Nu mi-a răspuns și nu a arătat în niciun fel că ar fi înțeles ceva. Dar, cu o nouă mișcare furișă, asemenea unui animal speriat, a mai făcut un pas înapoi.

Eram disperat și maimuțele păreau foarte mirate. Cornelius s-a încruntat, ca și cum ar fi căutat soluția problemei. Mi-a trecut prin minte că profesorul, speriat de prezența lor, putea foarte bine să se prefacă. Le-am cerut să se îndepărteze și să mă lase singur că el, ceea ce au făcut cu dragă inimă. După ce au dispărut, am dat ocol cuștii ca să mă apropiu de punctul unde savantul se refugiasse, și i-am vorbit din nou.

— Maestre, îți înțeleg prudența, i-am spus cu glas implorator. Știu la ce se expun oamenii de pe Pământ pe această planetă. Dar suntem singuri, jur, și suferințele au luat sfârșit. Eu îți spun asta, eu, tovarășul, discipolul, prietenul, eu, Ulysse Mérou.

A făcut un salt înapoi, aruncându-mi priviri furișe. Atunci, cum stăteam acolo, tremurând, neștiind cu ce cuvinte să-l înduplec, gura i s-a întredeschis.

Reușisem în sfârșit să-l conving? L-am privit, tremurând de nerăbdare. Dar am rămas mut de oroare în fața genului de manifestare care îi exprima emoția. Am spus că gura i se întredeschisese, dar nu era manifestarea voită a unei creaturi care se pregătea să vorbească. Din gâtul lui a ieșit un sunet asemănător celor pe care le scoteau oamenii ciudați de pe acea planetă ca să-și exprime satisfacția sau teama. Acolo, în fața mea, fără să miște buzele, în timp ce spaima îmi îngheța inima, profesorul Antelle a scos un țipăt prelung.

Partea a treia

Capitolul 1

M-am trezit devreme, după un somn agitat. M-am întors de vreo trei-patru ori de pe o parte pe alta și m-am frecat la ochi înainte de a mă dezmetici, încă neobișnuit cu viața de ființă civilizată pe care o duceam de o lună, îngrijorat în fiecare dimineață să nu aud trosnind paiele și să nu simt trupul cald al frumoasei Nova.

În sfârșit, m-am dezmeticit. Locuiam într-unul dintre apartamentele cele mai confortabile din institut. Maimuțele se arătaseră generoase. Aveam un pat, o baie, haine, cărți, un televizor. Citeam toate ziarele; eram liber; puteam să ies, să mă plimb pe străzi, să asist la orice spectacol. Prezența mea într-un loc public provoca întotdeauna un interes considerabil, dar vâlva din primele zile începuse să se risipească.

Cornelius devenise acum marele conducător științific al institutului. Zaius fusese destituit – i se acordaseră totuși un alt post și o nouă decorație – și în locul lui fusese numit logodnicul prietenei mele, Zira. Avusese loc o întinerire a cadrelor, o promovare generală a taberei cimpanzeilor și un avânt al activității în toate secțiile. Zira devenise adjuncta noului director.

Eu participam la cercetările savantului nu în calitate de cobai, ci de colaborator. Cornelius obținuse această

favoare cu multă greutate și trebuise să înfrângă multe reticențe din partea Marelui Consiliu. Autoritățile păreau să fi admis fără tragere de inimă natura și originea mea.

M-am îmbrăcat rapid, am ieșit din cameră și m-am îndreptat spre clădirea institutului, unde fusesem cândva prizonier, către serviciul condus de Zira și de care se ocupa și acum, pe lângă noile sarcini. Cu încuviințarea lui Cornelius, începusem acolo un studiu sistematic al oamenilor.

Mă aflu în sala cuștilor, trecând pe culoar prin fața grătilor ca unul dintre stăpânii acelei planete. Să mărturisesc că făceam aici vizite frecvente, mai dese decât îmi erau necesare pentru studiu? Uneori, prezența permanentă a maimuțelor mi se părea apăsătoare și găseam acolo un fel de refugiu.

Prizonierii mă cunoșteau acum foarte bine și îmi admiteau autoritatea. Făceau oare vreo diferență între mine, Zira și gardienii care le aduceau de mâncare? Aș dori să fie așa, dar mă îndoiesc. De o lună, în pofida răbdării și a eforturilor, nu reușisem nici eu să-i fac să ajungă la performanțe superioare celor ale unor animale bine dresate. Un instinct secret mă avertizase că au totuși posibilități mai mari.

Aș fi vrut să-i învăț să vorbească. Asta era marea mea ambiție. Desigur, nu am reușit. Abia câțiva au putut să repete două-trei sunete monosilabice, ceea ce fac unii cimpanzei de la noi. Era puțin, dar mă încăpățânam. Mă încuraja insistența cu care toate privirile o căutau pe a mea, priviri care mi se părea că se transformau de la o vreme și aveam impresia că vedeam ivindu-se o oarecare curiozitate, de o esență superioară perplexității animale.

Am făcut lent turul sălii, oprindu-mă la fiecare. Le-am vorbit cu blândețe, cu răbdare. S-au obișnuit acum cu această manifestare insolită din partea mea. Par să

asculte. Am continuat timp de câteva minute, apoi am renunțat la fraze și am pronunțat cuvinte simple, repetându-le de câteva ori, așteptând o reacție din partea lor. Unul dintre ei a articulat cu stângăcie o silabă, dar asta va fi tot pe ziua de azi. Subiectul a obosit repede, a renunțat la o sarcină supraomenească și s-a culcat pe paie, ca după o muncă istovitoare. Am oftat și am trecut la altul. În sfârșit, am ajuns la cușca în care acum lânțezește Nova, singură și tristă; tristă, cel puțin așa cred, cu îngâmfarea de om de pe Pământ, străduindu-mă să descopăr acest sentiment pe chipul ei frumos, dar inexpresiv. Zira nu i-a repartizat alt partener și îi sunt recunoscător pentru asta.

Mă gândeam adesea la Nova. Nu puteam să uit orele petrecute cu ea. Dar nu mai intrasem niciodată în cușca ei. Respectul uman îmi interzicea. Oare nu era un animal? Cum m-aș fi putut preta la o astfel de promiscuitate acum, când mă mișcam în înalte sfere științifice? Roșeam la amintirea intimității noastre din trecut. De când schimbasem tabăra, îmi interzisesem chiar să-i arăt mai multă prietenie decât semenilor ei. Totuși, eram obligat să constat că era un subiect de elită și asta mă bucura. Obțineam cu ea rezultate mai bune decât cu ceilalți. A venit să se lipească de gratii când m-am apropiat și gura i s-a contractat într-o grimasă care ar fi putut chiar să pară un zâmbet. Chiar mai înainte să deschid gura, a încercat să pronunțe cele patru-cinci silabe pe care le-a învățat. Se vedea bine că își dădea toată silința. Era în mod natural mai înzestrată decât ceilalți? Sau contactul cu mine o civilizase și o făcuse mai receptivă la lecțiile mele? Îmi plăcea să cred, cu oarecare vanitate, că asta era adevărul.

Am pronunțat numele ei, apoi pe al meu, arătând pe rând cu degetul spre unul și spre celălalt. A schițat și ea același gest. Dar și-a schimbat brusc expresia feței și și-a arătat dinții, în timp ce în spatele meu răsună un râs cunoscut.

Era Zira, care râdea fără răutate de eforturile mele, și prezența ei îi stârnea întotdeauna furia tinerei femei. Era însoțită de Cornelius, care se interesa de experimentele mele și venea deseori să vadă rezultatele. Astăzi dorea să mă caute pentru altceva. Părea destul de surescitat.

— Ți-ar plăcea să faci o călătorie împreună cu mine, Ulysse?

— O călătorie?

— Destul de departe, aproape la antipodi. Arheologii au descoperit acolo ruine extrem de ciudate, dacă este să dau crezare rapoartelor pe care le primim. Săpăturile sunt conduse de un urangutan și nu se poate conta pe el pentru interpretarea corectă a acestor vestigii. Este o enigmă care mă pasionează și poate să aducă elemente decisive pentru unele cercetări pe care le-am întreprins. Academia mă trimite acolo în misiune și cred că prezența ta ar fi foarte utilă.

Nu vedeam cum l-aș fi putut ajuta, dar am acceptat cu bucurie ocazia să văd alte zone ale planetei Soror. M-a condus într-un birou ca să-mi dea și alte detalii.

Am fost încântat de această diversiune, care era o scuză ca să nu-mi termin vizita, pentru că îmi mai rămăsese un prizonier de vizitat: profesorul Antelle. Era în aceeași stare, ceea ce făcea imposibilă punerea lui în libertate. Datorită mie fusese plasat totuși separat, izolat într-o celulă destul de confortabilă. Vizitarea lui era o îndatorire penibilă pentru mine. Nu răspundea la solicitările mele și se comporta în continuare ca un animal.

Capitolul 2

Am plecat o săptămână mai târziu. Zira ne însoțea, dar trebuia să se întoarcă după câteva zile ca să se ocupe de institut în absența lui Cornelius. Savantul intenționa să stea mai mult în zona săpăturilor arheologice dacă ar fi fost atât de interesante după cum se presupunea. Ni se pusese la dispoziție un avion special, un aparat cu reacție destul de asemănător cu primele noastre tipuri de acest gen, dar foarte confortabil, prevăzut cu un mic salon izolat fonic, unde puteai să discuți nestingherit. Acolo m-am întâlnit cu Zira la puțin timp după decolare. Eram bucuros de această călătorie. Mă obișnuisem cu lumea maimuțelor. N-am fost nici surprins, nici speriat să văd acel avion mare pilotat de o maimuță. Mă gândeam doar să mă bucur de peisaj și de spectacolul impresionant care avea loc atunci când răsărea Bételgeuse. Am atins o altitudine de aproximativ zece mii de metri. Aerul era de o puritate remarcabilă și astrul gigantic se detașa la orizont ca soarele nostru observat prin lunetă. Zira nu se mai sătura admirându-l.

— Sunt și pe Pământ dimineți așa splendide?, m-a întrebat ea. Soarele tău e la fel de frumos ca al nostru?

I-am răspuns că era mai mic și mai puțin roșu, dar că era de-ajuns pentru ambițiile noastre. În schimb, astrul

nostru nocturn era mai mare și răspândea o lumină palidă mai intensă decât cea a lui Soror. Ne simțeam veseli ca niște școlari în vacanță și glumeam cu ea cum aș fi făcut cu o prietenă foarte dragă. Când a venit și Cornelius, după câțva timp, aproape că mi-a fost necaz că ne-a stricat această intimitate. Era preocupat. De altfel, de la un timp, părea nervos. Muncea enorm, continuând cercetări personale care îl absorbeau atât de mult, încât avea uneori momente de absență totală. Păstrase întotdeauna secretul în privința subiectului acestor lucrări și credeam că Zira nu-l cunoștea nici ea. Știam doar că erau legate de originea maimuței și că savantul cimpanzeu tindea din ce în ce mai mult să se îndepărteze de teoriile clasice. În dimineața aceea mi-a dezvăluit pentru prima dată câteva aspecte și am înțeles curând de ce existența mea de om civilizat era atât de importantă pentru el. A început prin a relua un subiect pe care îl dezbătusem de nenumărate ori.

— Mi-ai spus, Ulysse, că pe Pământ maimuțele sunt adevărate animale? Că omul s-a ridicat la un grad de civilizație care îl egalează pe al nostru și care, în multe privințe, chiar...? Să nu-ți fie teamă că ai să mă ofensezi, spiritul științific ignoră vanitatea.

— ...Care, în multe privințe, îl depășește. E incontestabil. Una dintre cele mai bune dovezi este că mă aflu aici. Se pare că ați ajuns în punctul...

— Știu, știu, m-a întrerupt el, agasat. Am discutat despre toate astea. Am ajuns acum să înțelegem secretele pe care voi le-ați descoperit acum câteva secole... Și nu mă frământă numai declarațiile tale, a continuat el, începând să se plimbe nervos prin micul salon. Sunt de mult timp chinuit de intuiția – o intuiție susținută de unele indicii concrete – că alte inteligențe dețineau cheia acestor secrete chiar aici, pe planeta noastră, într-un trecut îndepărtat.

Aș fi putut să-i răspund că această impresie de redescoperire afectase și unele spirite de pe Pământ. Poate că

era universal răspândită și servea drept bază credinței noastre într-un Dumnezeu. Dar m-am ferit să-l întrerup. Urmărea un gând confuz încă, pe care îl exprima într-o manieră foarte reticentă.

— Inteligențe, a repetat el, gânditor. Și care, poate, nu erau...

S-a întrerupt brusc. Avea un aer nefericit, chinuit parcă de perceperea unui adevăr pe care mintea lui nu putea să-l admită.

— Mi-ai mai spus că maimuțele au la voi un spirit de imitație foarte dezvoltat...

— Imită tot ce facem, adică toate mișcările care nu cer cu adevărat raționament. În privința asta, verbul *a maimuțări* este pentru noi sinonim cu a imita.

— Zira, oare nu ne caracterizează și pe noi acest spirit de *maimuțăreală*?, a întrebat el, șoptit.

Fără să-i lase logodnicei sale timp să protesteze, Cornelius a continuat cu însuflețire:

— Asta începe din copilăria noastră. Tot învățământul nostru e bazat pe imitație.

— Urangutanii sunt cei care...

— Ei! Au o importanță esențială, pentru că instruiesc tineretul prin cărțile lor. Îl obligă pe copilul-maimuță să repete toate erorile strămoșilor săi. Așa se explică lentoarea progreselor noastre. De zece mii de ani am rămas aceiași, n-am mai evoluat.

Această lentoare a dezvoltării la maimuțe merită câteva comentarii. Am fost frapat de asta studiindu-le istoria, simțind diferențe importante față de avântul luat de mintea umană. Sigur, am cunoscut și noi o eră de cvasistagnare. Am avut urangutanii noștri, învățământul nostru denaturat, programe ridicole, iar această perioadă a durat foarte mult timp. Totuși, nu atât de mult ca la maimuțe și, mai ales, nu în același stadiu al evoluției. Perioada obscură pe care o deplângea cimpanzeul se întindea pe aproape

zece mii de ani. În acest răstimp nu fusese realizat niciun progres notabil, poate doar în ultima jumătate de secol. Dar, pentru mine, lucrul cel mai ciudat era că primele lor legende, primele cronici, primele *amintiri* atestau existența unei civilizații deja foarte avansate, aproape asemănătoare, în realitate, cu aceea de azi. Aceste documente, vechi de zece mii de ani, aduceau dovada unor cunoștințe generale și a unor realizări comparabile cu realizările și cunoștințele actuale; iar înainte de ele, stăruia o beznă completă: nicio tradiție orală sau scrisă, niciun indiciu. Pe scurt, părea că civilizația simiană și-ar fi făcut apariția în mod miraculos, dintr-odată, în urmă cu zece mii de ani, și s-ar fi păstrat de atunci aproape fără modificări. Maimuța de rând fusese obișnuită să considere acest lucru natural, neimaginându-și o stare de conștiință diferită, dar o minte subtilă ca a lui Cornelius intuia aici o enigmă și asta îl frământa.

— Există maimuțe capabile de creații originale, a protestat Zira.

— Sigur, a admis Cornelius. E adevărat, mai ales de câțiva ani. Cu timpul, spiritul se poate întruchipa în gest. Ba chiar trebuie să facă asta; e cursul natural al evoluției... Dar ce caut eu cu pasiune, Zira, și vreau să găsesc, este cum au început toate astea... Astăzi nu mi se pare imposibil ca la originea erei noastre să fi fost o simplă imitație.

— Imitație a ce, a cui?

Și-a reluat atitudinea reticentă, a lăsat ochii în jos, parcă regretând că spusese prea mult.

— Încă nu pot să ajung la o concluzie, a răspuns el în cele din urmă. Am nevoie de dovezi. Poate le vom găsi în ruinele orașului îngropat. Din rapoartele primite se pare că exista cu mult înainte de zece mii de ani, într-o epocă despre care nu știm nimic.

Capitolul 3

Cornelius nu a spus mai mult și părea că nici nu vrea sau nu poate, dar ceea ce întrezăream deja în teoriile lui făcea să mă cuprindă o exaltare ciudată.

Arheologii scosese ră la lumina zilei un oraș întreg, un oraș îngropat sub nisipul deșertului, din care nu rămăseseră, din păcate, decât ruine. Dar aveam convingerea că acele ruine ascundeau un secret extraordinar, pe care am jurat să-l descopăr. Lucrul acesta trebuia să fie posibil pentru cineva care știa să observe și să cugete, ceea ce urangutanul care conducea săpăturile nu părea să fie în stare. L-a primit pe Cornelius cu respectul datorat funcției sale înalte, dar cu un dispreț abia reținut față de tinerețea lui și de ideile originale pe care le emitea uneori.

Să faci cercetări printre pietre care se fărâmițează la fiecare atingere și prin nisipul care se prăvălește sub pașii tăi e o muncă migăloasă. A trecut o lună de când munceam pe acest șantier. Zira ne părăsise de mult timp, dar Cornelius se încapățâna să-și prelungească șederea. Era la fel de pasionat ca mine, convins că aici, printre acele vestigii ale trecutului, se afla soluția marilor probleme care îl obsedau.

Amploarea cunoștințelor sale era cu adevărat uimitoare. Întâi a ținut să verifice el însuși vechimea orașului.

Maimuțele au în privința asta procedee comparabile cu ale noastre, folosind noțiuni aprofundate de chimie, fizică și geologie. Asupra acestui punct, cimpanzeul a căzut de acord cu savanții oficiali: orașul era foarte, foarte vechi. Avea mai mult de zece mii de ani, adică constituia un document unic, care poate dovedi că civilizația simiană actuală nu apăruse din neant, prin miracol.

Existase ceva înainte de era actuală? Ce? După această lună de investigații febrile am fost dezamăgiți, deoarece părea că acel oraș preistoric nu era nici el foarte diferit de cele de azi. Am găsit ruinele unor case, urme de uzine, vestigii care dovedeau că acei strămoși aveau automobile și avioane, ca și maimuțele de azi. Asta situa originile rațiunii foarte departe în trecut. Dar intuiam că nu numai asta aștepta Cornelius. Și nici eu.

În dimineața aceea, Cornelius a ajuns înaintea mea pe șantier, unde lucrătorii dezgropaseră o casă cu ziduri groase, construită dintr-un fel de beton, care părea mai bine conservată decât celelalte. Interiorul era plin cu nisip și dărâmături, care fuseseră cercetate cu mare grijă. Până ieri nu găsiseră nimic în plus față de celelalte secțiuni: fragmente de țevi, de aparate casnice, de ustensile de bucătărie. Leneveam încă puțin la intrarea cortului pe care îl împărțeam cu savantul. Îl zăream din acel loc pe urangutanul care îi dădea ordine șefului de echipă, un cimpanzeu tânăr, cu privirea șmecheroasă. Nu îl vedeam pe Cornelius. Era în groapă, alături de lucrători. Dădea deseori o mână de ajutor, temându-se ca să nu facă ceilalți vreo prostie și să le scape vreun element interesant.

Tocmai atunci ieșea din groapă și mi-am dat repede seama că făcuse o descoperire excepțională. Ținea în mâini un obiect mic, pe care nu-l vedeam bine. L-a dat la o parte fără menajamente pe bătrânul urangutan care voia să i-l ia și l-a așezat pe sol cu mare grijă. S-a uitat în direcția mea și m-a chemat cu gesturi mari. Când m-am apropiat, am fost frapat de tulburarea de pe chipul lui.

— Ulysse! Ulysse!

Niciodată nu-l mai văzusem într-o astfel de stare. Abia putea să vorbească. Lucrătorii, care ieșiseră și ei din groapă, au făcut cerc în jurul descoperirii și mă împiedicau s-o văd. Și-o arătau cu degetul și păreau doar amuzați. Unii râdeau de-a dreptul. Aproape toți erau gorile robuste. Cornelius le ținea la distanță.

— Ulysse!

— Ce s-a întâmplat?

Am descoperit și eu obiectul așezat pe nisip, în timp ce el murmura cu o voce sugrumată:

— O păpușă, Ulysse, o păpușă!

Era o păpușă, o simplă păpușă din porțelan. Un miracol o conservase aproape intactă, cu rămășițe de păr și ochii care încă mai purtau câteva coji colorate. Era ceva atât de familiar pentru mine, încât nu înțelegeam la început emoția lui Cornelius. Mi-au trebuit câteva secunde ca să-mi dau seama. Am priceput! Insolitul a pus stăpânire pe mine și m-a tulburat profund pe dată. Era o păpușă *umană*, care reprezenta o fetiță, o fetiță de la noi. Dar am refuzat să mă las pradă himerelor. Înainte de a decreta că era un miracol, trebuiau examinate toate posibilitățile, căci explicația putea fi banală. Un savant precum Cornelius probabil că o făcuse. Ia să vedem: printre păpușile de copii-maimuță, existau unele, puține, totuși câteva, care aveau o formă animală și chiar umană. Nu numai prezența acesteia putuse să-l impresioneze atât de mult pe cimpanzeu. Încă ceva: jucăriile micuțelor maimuțe care înfățișau animale nu erau din porțelan; și, mai ales, în general, nu erau *îmbrăcate*; în orice caz, nu îmbrăcate ca niște ființe raționale. Iar păpușa descoperită, vă spun, era îmbrăcată ca o păpușă de la noi – se puteau distinge fragmente foarte clare de fustă, de bluză, de jupon și de chiloți –, îmbrăcată cu gustul de care ar fi dat dovadă o fetiță de pe Pământ dacă și-ar fi îmbrăcat păpușa preferată, cu grija pe care

ar fi avut-o o maimuțică de pe Soror dacă și-ar fi îmbrăcat păpușa maimuțică. O grijă de care niciodată, *niciodată* nu ar fi dat dovadă ca să îmbrace un animal precum omul. Înțelegeam, înțelegeam din ce în ce mai bine emoția subtilului meu prieten cimpanzeu.

Dar asta nu era totul. Jucăria mai prezenta o anomalie, o altă bizarerie, care îi făcuse pe toți lucrătorii să râdă și chiar să zâmbească solemn pe urangutanul care conducea săpăturile. Păpușa *vorbea*. Vorbea ca o păpușă de la noi. Așezând-o jos, Cornelius apăsase din întâmplare mecanismul rămas intact și ea vorbise. O, n-a ținut un discurs! A rostit un cuvânt, un cuvânt simplu din două silabe: *ta-ta*. *Tata*, a repetat păpușa, în timp ce Cornelius o răsucea pe toate părțile în mâinile lui agile. Cuvântul era același în franceză și în limbaj simian, poate că și în alte limbaje din acest cosmos misterios, având aceeași semnificație. *Tata*, a spus din nou mica păpușă umană, și îndeosebi asta a făcut să roșească botul savantului meu prieten; asta m-a tulburat atât de mult, încât a trebuit să mă abțin să nu strig, în timp ce mă trăgea deoparte, luând cu el prețioasa descoperire.

— Idiot monstruos!, a șoptit el, după o lungă tăcere.

Știam despre cine vorbea și îi împărtășeam indignarea. Bătrânul urangutan decorat văzuse în păpușă doar o simplă jucărie de maimuțică, pe care un fabricant excentric, dintr-un trecut îndepărtat, ar fi înzestrat-o cu vorbire. Era inutil să-i propui o altă explicație. Cornelius nici măcar nu a încercat. Cea care îi venea în mod normal în minte îi părea atât de tulburătoare, încât o păstra pentru el. Nu mi-a spus o vorbă nici mie, dar știa că o ghicisem.

A rămas cufundat în gânduri și tăcut tot restul zilei. Aveam impresia că, acum, îi era teamă să-și continue cercetările și regreta cele câteva confidențe pe care mi le făcuse. După ce i-a dispărut surescitarea, îi părea rău că fusesem martorul descoperirii sale.

Îi părea rău că mă luase cu el și a doua zi am avut și dovada. După o noapte de gândire, mi-a adus la cunoștință, evitându-mi privirea, că a luat hotărârea să mă trimită înapoi la institut, unde voi putea să continui studii mai importante decât acele ruine. Totul fusese aranjat. Urma să plec în douăzeci și patru de ore.

Capitolul 4

Mi-am spus: să presupunem că oamenii au domnit pe vremuri peste această planetă; să presupunem că o civilizație umană, asemănătoare cu a noastră, a înflorit pe planeta Soror, în urmă cu mai bine de zece mii de ani...

Nu era deloc o ipoteză absurdă, dimpotrivă! Imediat ce am formulat-o, am simțit exaltarea pe care mi-o stârnea descoperirea singurei piste corecte dintre cele înșelătoare. Știam că numai mergând pe această cale va fi descoperită soluția iritantului mister simian. Mi-am dat seama că inconștientul meu visase întotdeauna o explicație de acest gen.

Mă aflu în avionul care mă ducea înapoi în Capitală, însoțit de un secretar al lui Cornelius, un cimpanzeu nu foarte vorbăreț. Nu simt nevoia să conversez cu el. Avionul m-a predispus întotdeauna la meditație. Nu puteam găsi o ocazie mai bună să-mi pun ordine în gânduri.

... Așadar, să presupunem existența îndepărtată a unei civilizații asemănătoare cu a noastră pe planeta Soror.

Oare era cu putință ca niște creaturi lipsite de înțelepciune să fi perpetuat-o printr-un simplu proces de imitație? Răspunsul la această întrebare mi se părea îndrăzneț, dar, tot gândindu-mă la asta, mi-au venit în minte o mulțime de

argumente care îl fac din ce în ce mai puțin extravagant. Ideea că niște mașini perfecționate ar putea să ne ia locul într-o zi era ceva obișnuit pe Pământ. Și nu numai în rândul poezilor și romancierilor, ci și al tuturor claselor societății. Probabil că irita atât de mult elita intelectuală pentru că era foarte răspândită, născută spontan din imaginația populară. Probabil că din același motiv conținea și o parte de adevăr. Numai o parte: mașinile vor fi întotdeauna mașini; robotul cel mai perfecționat tot robot rămâne. Dar dacă ar fi vorba despre creaturi vii, având un anumit grad de psihism, ca maimuțele? Iar maimuțele erau înzestrate cu un simț ascuțit al imitației!

Am închis ochii. M-am lăsat legănat de duduitul motoarelor. Simțeam nevoia să discut cu mine ca să-mi justific poziția.

Ce caracteriza o civilizație? Oare geniul excepțional? Nu, viața de toate zilele... Hm! Să favorizăm cultura spirituală. Să admitem că e vorba mai întâi de arte și, în primul rând, de literatură. Aceasta chiar nu le este accesibilă marilor noastre maimuțe antropoide, dacă acceptăm că sunt în stare să îmbine cuvinte? Din ce era făcută literatura noastră? Din capodopere? Răspunsul era tot „nu”. Dar, după ce a fost scrisă o carte originală – nu există mai mult de una sau două într-un secol –, oamenii de litere o *imitau*, adică o copiau astfel încât erau publicate sute de mii de lucrări tratând exact aceleași subiecte, cu titluri puțin diferite și combinații de fraze modificate. Probabil că maimuțele, prin esență imitatoare, sunt în stare să realizeze asta, cu condiția, din nou, să poată folosi limbajul.

În fond, limbajul constituia singura obiecție valabilă. Dar, atenție! Nu era indispensabil ca maimuțele să înțeleagă ceea ce copiau ca să compună o sută de mii de volume pornind de la unul singur. Evident, asta nu le era mai necesar decât nouă. Ca și noi, le-ar fi fost de-ajuns să poată repeta fraze după ce le-au auzit. Tot restul procesului

literar era pur mecanic. Aici căpăta întreaga ei valoare opinia unor savanți biologi: nu exista nimic în anatomia maimuței, susțineau ei, care să se opună uzului vorbirii; nimic, doar voința. Putem foarte bine să ne imaginăm că această voință i-a venit într-o bună zi în urma unei mutații bruște.

Perpetuarea unei literaturi ca a noastră de către maimuțe vorbitoare nu șoca așadar în niciun fel înțelegerea. Mai târziu, poate, câteva *maimuțe de litere* au urcat o treaptă pe scara intelectuală. După cum spunea savantul meu prieten Cornelius, spiritul se întrupează în gest — aici, în mecanismul vorbirii — și au putut să apară câteva idei originale în noua lume simiană, în cadența de una pe secol, ca la noi.

Urmând voinicește firul acestui raționament, am ajuns repede să mă conving că animalele bine dresate puteau pur și simplu să fi executat picturile și sculpturile pe care le admirasem în Capitală și, în general, să se dovedească experte în toate artele umane, inclusiv în arta cinematografică.

După ce abordasem întâi cele mai înalte activități ale spiritului, îmi era foarte ușor să-mi extind teza la celelalte activități. Industria noastră nu a rezistat mult analizei mele. Mi-a apărut evident că nu necesita prezența niciunei inițiative raționale ca să se propage în timp. La baza ei stăteau muncitori care efectuau permanent aceleași gesturi, cărora maimuțele puteau să le ia locul fără nicio problemă; la eșaloanele superioare se aflau cadre, al căror rol era să alcătuiască unele rapoarte și să rostească anumite cuvinte în împrejurări date. Era vorba de reflexe condiționate. Pe treptele cele mai de sus ale administrației, maimuțarea mi se părea și mai ușor de admis. Ca să ne continue sistemul, gorilele n-ar fi avut decât să imite câteva atitudini și să țină câteva discursuri plicticoase, toate copiate întocmai după același model.

Am ajuns astfel să privesc cu ochi noi cele mai diferite activități de pe Pământul nostru și să mi le imaginez executate de maimuțe. M-am dat cu oarecare satisfacție acestui joc, care nu-mi impunea niciun efort intelectual. Am revăzut astfel câteva reuniuni politice la care asistasem ca jurnalist. Mi-am reamintit răspunsurile pline de formalism ale personalităților cărora le luasem un interviu. Am re trăit cu o intensitate deosebită un proces celebru, pe care îl urmărisem cu câțiva ani în urmă. Apărătorul era un maestru al baroului. De ce îmi apărea acum având trăsăturile unei gorile fudule, ca de altfel și procurorul, o altă somitate? De ce asemuia declanșarea gesturilor și intervențiilor lor cu niște reflexe condiționate, formate în urma unui dresaj pe cinste? De ce președintele tribunalului se confunda cu un urangutan solemn, recitând fraze învățate pe de rost, a căror rostire era automată, declanșată și ea de vreun cuvânt al unui martor sau de murmurele mulțimii?

Până la finalul călătoriei am fost obsedat de asemănări care mai de care mai sugestive. Când am abordat lumea finanțelor și a afacerilor, ultimul exemplu pe care mi-l aminteam a fost un spectacol curat simian, amintire recentă de pe planeta Soror. Era vorba despre o ședință la Bursă, unde un prieten al lui Cornelius ținuse să mă ducă, deoarece era una dintre curiozitățile orașului. Acolo am văzut un tablou care se recompunea în mintea mea cu o claritate ciudată, în ultimele minute ale călătoriei de întoarcere.

Bursa era o clădire mare, învăluită într-o atmosferă stranie încă de afară, creată de un murmur dens și confuz ce creștea când te apropiai de ea, până când devenea un vacarm amețitor. Am intrat și am ajuns imediat în mijlocul tumultului. M-am lipit de o coloană. Eram obișnuit cu maimuțele ca indivizi, dar eram cuprins din nou de stupoare

când în jurul meu era o mulțime compactă. Așa se întâmpla și acum, iar spectacolul mi s-a părut și mai deplasat decât cel al adunării de savanți, la faimosul congres. Trebuie să vă imaginați o sală imensă ca dimensiuni și plină, înțesată de maimuțe care strigau, gesticulau, alergau într-un mod complet dezordonat, maimuțe cuprinse de isterie, maimuțe care nu numai că se încrucișau și se izbeau una de alta pe podea, ci forfoteau pe pereți până la tavan, situat la o înălțime care îmi provoca amețeală. Într-adevăr, acolo erau instalate scări, trapeze, frânghii, care le serveau să se deplaseze. Umpleau astfel întregul volum al localului, acesta căpătând aspectul unei cuști gigantice, amenajate pentru exhibițiile grotești ale patrupedelor.

Maimuțele zburau literalmente în acel spațiu, agățându-se tot timpul de unul dintre acele aparate de gimnastică în momentul în care credeam că aveau să cadă; totul într-un vacarm infernal de exclamații, interpelări, strigăte și sunete care nu aminteau de niciun limbaj civilizat. Erau acolo maimuțe care *lătrau*; chiar așa, lătrau fără un motiv aparent, avântându-se de la un capăt la altul al sălii.

— Ai mai văzut vreodată așa ceva?, m-a întrebat mândru prietenul lui Cornelius.

Am recunoscut cu mâna pe inimă că nu. Adevărul e că aveam nevoie de toate cunoștințele anterioare despre maimuțe ca să reușesc să le consider creaturi raționale. Orice ființă cu judecată, adusă în acel circ, ajungea inevitabil la concluzia că asista la agitația unor nebuni sau a unor animale furioase. Inteligența nu le mai strălucea în privire și toți cei de acolo se asemanau. Nu-l puteam deosebi pe unul de celălalt. Toți, îmbrăcați la fel, purtau aceeași mască: a nebuniei.

Lucrul cel mai tulburător în viziunea mea de acum era că, printr-un fenomen invers, care mă făcuse mai devreme să atribui o formă de gorilă sau de urangutan personajelor

dintr-o scenă pământească, vedeam aici membrii acelei mulțimi demente căpătând înfățișare umană.

Îmi păreau oameni, urlând, răcnind și suspendându-se de o sfoară ca să ajungă cât mai repede la țintă. Surescitarea mă făcea să retrăiesc și alte aspecte ale acestei scene. Îmi aminteam că, după ce observasem mult timp, reușisem să văd câteva detalii care sugerau vag că acea gloată făcea totuși parte dintr-o structură civilizată. Un cuvânt articulat se detașa uneori de urletele animalice. Urcată pe un eșafodaj la o înălțime amețitoare, o gorilă, fără să-și întrerupă gesticulația isterică a mâinilor, apucase cu un picior o bucată de cretă și scrisese pe o tablă o cifră având probabil o anumită semnificație. Și acestei gorile i-am atribuit trăsături omenești.

Nu am reușit să scap de acest fel de halucinație decât revenind la teoria mea despre originile civilizației simiene și am descoperit în această reminiscență a lumii finanțelor argumente noi în favoarea ei.

Avionul a aterizat. Mă înapoiasem în Capitală. Zira venise să mă ia de la aeroport. I-am zărit de departe pălărioara lăsată pe o ureche și am simțit o mare bucurie. Când ne-am întâlnit, după formalitățile vamale, a trebuit să mă înfrânez ca să nu o iau în brațe.

Capitolul 5

Iuna care a urmat întoarcerii mele am petrecut-o în pat, chinuit de o boală contractată probabil în zona săpăturilor și care se manifesta prin accese violente de febră, asemănătoare cu cele ale malariei. Nu mă durea nimic, dar simțeam că îmi ia foc creierul gândindu-mă tot timpul la elementele înspăimântătorului adevăr pe care îl întrezărisem. Nu mai încăpea nicio îndoială pentru mine că o eră umană precedase perioada simiană pe planeta Soror, iar această convingere îmi stârnea o exaltare curioasă.

Totuși, gândindu-mă bine, nu știam dacă trebuia să fiu mândru de această descoperire sau să mă simt profund umilit. Orgoliul constată cu satisfacție că maimuțele nu inventaseră nimic, că fuseseră simpli imitatori. Sentimentul de umilință era stârnit de faptul că o civilizație umană fusese atât de ușor asimilată de maimuțe.

Cum s-a putut întâmpla așa ceva? În delirul meu eram obsedat permanent de această problemă. Sigur, știm de mult timp că civilizațiile sunt sortite să piară, dar o dispariție totală demoralizează. Nimicire? Cataclism? Sau lenta degradare a unora și ascensiunea treptată a celorlalți? Înclinam spre această ultimă ipoteză și descopeream

indicii extrem de sugestive ale acestei evoluții în situația și în preocupările actuale ale maimuțelor.

De exemplu, importanța pe care o acordau cercetărilor biologice... Ei bine, eu le-am priceput clar originea! Pe vremuri, probabil că multe maimuțe serveau drept cobai pentru experiențele oamenilor, așa cum se întâmplă în laboratoarele noastre. Acestea preluaseră ștafeta, fuseseră pionierii revoluției. Atunci ar fi început în mod normal prin a imita gesturile și atitudinile observate la stăpânii lor, iar acești stăpâni erau cercetători, savanți biologi, medici, infirmieri și gardieni. De aici, acea „stampilă” neobișnuită observată de mine în tot ce făceau și care stăruie și acum.

Dar ce se întâmplase cu oamenii în tot acest timp?

Făcusem destule speculații pe seama maimuțelor! Nu-i mai văzusem de două luni pe foștii mei tovarăși de captivitate, frații mei oameni. Astăzi m-am simțit mai bine. Nu mai aveam febră. I-am spus ieri prietenei mele Zira, care mă îngrijise ca o soră cât timp fusesem bolnav, că intenționam să-mi reiau studiile în cadrul serviciului ei. Asta nu a părut să o încânte, dar nu a avut nicio obiecție. Era timpul să-i vizitez.

Iată-mă din nou în sala cuștilor. O emoție ciudată mă reținea în prag. Vedeam acum acele creaturi într-o lumină nouă. M-am întrebat cu teamă, înainte de a mă hotărî să intru, dacă mă vor recunoaște după lunga mea absență. Dar m-au recunoscut. Toate privirile s-au îndreptat spre mine, ca altădată, și chiar cu un fel de respect. Oare visam descoperind în ochii lor o nuanță nouă, destinată mie, de o altă calitate decât cele acordate gardienilor maimuțe? O lucire imposibil de descris, dar în care mi se părea că disting curiozitatea trezită, o emoție neobișnuită, umbre de amintiri ancestrale, care încercau să răbufnească din animalitate și, poate... strălucirea nesigură a speranței.

Cred că această speranță o nutream eu însumi în mod inconștient de la o vreme. Oare nu-mi stârnea o exaltare febrilă? Nu eram eu, eu, Ulysse Mérou, omul pe care destinul l-a dus pe această planetă pentru a fi instrumentul regenerării umane?

Iată în sfârșit clarificat acest gând tulbure care mă obseda de o lună. Bunul Dumnezeu nu joacă zaruri, cum spunea cândva un fizician. Nu există hazard în cosmos. Călătoria mea spre sistemul Bételgeuse fusese hotărâtă de o conștiință superioară. Acum era rândul meu să mă dovedesc demn de această alegere și să fiu noul Mântuitor al acestei omeniri decăzute.

Ca și altădată, am făcut lent turul sălii. Mă străduiesc să nu alerg spre cușca unde se afla Nova. Trimisul destinului era oare îndreptățit să aibă preferați? M-am adresat fiecăruia dintre subiecții mei... Nu vor vorbi azi; m-am consolată în privința asta; aveam toată viața la dispoziție să-mi îndeplinesc misiunea.

M-am apropiat de fosta mea cușcă cu o degajare calculată. M-am uitat cu coada ochiului, dar nu am zărit brațele frumoasei Nova întinse printre gratii; nu am auzit strigătele de bucurie cu care obișnuia să mă întâmpine. Am fost cuprins de un presentiment sumbru. Nu m-am mai putut stăpâni. Am dat fuga: cușca era goală!

L-am strigat pe unul dintre gardieni, cu o voce autoritară care i-a făcut să tresară pe prizonieri. A venit Zanam. Nu-i prea plăcea să-i dau ordine, dar Zira îi ceruse să fie la dispoziția mea.

— Unde e Nova?

Mi-a răspuns cu un aer morocănos că nu știa. Fusese luată într-o zi fără să i se dea explicații. Am insistat, dar fără succes. În sfârșit, din fericire, a apărut Zira, care venise să-și facă inspecția. M-a văzut în fața cuștii goale și mi-a ghicit tulburarea. Părea jenată și mi-a vorbit mai întâi despre altceva.

— S-a întors Cornelius. Ar vrea să te vadă.

Dar în momentul acela mă durea în cot de Cornelius, de toți cimpanzeii, de toate gorilele și de ceilalți monștri care puteau să bântuie cerul și iadul. I-am arătat celula cu degetul.

— Nova?

— Suferindă, a răspuns Zira. A fost mutată într-o clădire specială.

Mi-a făcut un semn și m-a scos afară, departe de gardian.

— Administratorul m-a pus să promit că voi păstra secretul. Cred totuși că trebuie să știi.

— E bolnavă?

— Nimic grav, dar e un eveniment destul de important ca să alerteze autoritățile noastre. Nova trebuie să fete.

— E...

— Vreau să spun că e însărcinată, a explicat ea, privind-mă cu un aer curios.

Capitolul 6

Am rămas stupefiat, fără să-mi dau încă seama de tot ce implica acest eveniment. Am fost copleșit la început de o mulțime de detalii triviale și, mai ales, chinuit de o întrebare îngrijorătoare: cum de nu fusesem anunțat? Zira nu mi-a lăsat timp să protestez.

— Am observat acum două luni, când m-am întors din călătorie. Gorilele nu și-au dat seama. I-am telefonat lui Cornelius, care a avut o discuție lungă cu administratorul. Au căzut de acord că era preferabil să păstreze secretul. Nimeni nu știe, doar ei și eu. Acum se află într-o cușcă izolată și numai eu mă ocup de ea.

Am simțit ascunderea adevărului ca o trădare din partea lui Cornelius și vedeam bine că Zira se arăta stânjenită. Aveam impresia că se uneltea ceva în umbră.

— Fii liniștit! E bine tratată și nu-i lipsește nimic. Am mare grijă de ea. Niciodată sarcina unei femele umane nu s-a bucurat de atâtea măsuri de precauție.

Am lăsat ochii în jos, ca un licean prins copiind, sub privirea ei malițioasă. Se străduia să ia un ton ironic, dar simțeam că era tulburată. Sigur, știam că intimitatea mea fizică cu Nova nu-i fusese pe plac din momentul în care a descoperit că sunt o ființă rațională, dar în privirea ei mai era și altceva în afară de ciudă. Atașamentul față

de mine îi stârnea îngrijorarea. Aceste mistere legate de Nova nu prevesteau nimic bun. Mi-am zis că nu-mi spunea tot adevărul, că Marele Consiliu cunoștea situația și că discuțiile au avut loc la un nivel foarte ridicat.

— Când trebuie să nască?

— Peste trei-patru luni.

Partea tragicomică a situației m-a tulburat brusc. Voi deveni tată în sistemul Bételgeuse. Voi avea un copil pe planeta Soror, de la o femeie pentru care simt o mare atracție fizică, uneori milă, dar care are creierul unui animal. Nicio ființă nu trăise o astfel de aventură în cosmos. Îmi venea să plâng și să râd în același timp.

— Zira, vreau s-o văd!

Femela cimpanzeu a făcut o grimasă contrariată.

— Știam că îmi vei cere asta. I-am spus deja lui Cornelius și cred că nu se va împotrivi. Te așteaptă în biroul lui.

— Cornelius e un trădător!

— N-ai dreptul să spui asta. E stăpânit de dragostea față de știință și totodată de datoria lui de maimuță. E normal ca această naștere apropiată să-i inspire mari temeri.

Teama mea a crescut în timp ce mă deplasam pe culoarele institutului. Ghiceam punctul de vedere al savanților maimuțe și temerea lor de a vedea născându-se o rasă nouă care... Sigur că da! Vedeam acum foarte bine cum se putea îndeplini misiunea hărăzită mie!

Cornelius m-a primit cu vorbe amabile, dar între noi stăruia o stânjeneală permanentă. Din când în când se uita la mine cu un fel de spaimă. M-am străduit să nu abordez imediat subiectul care îmi stătea pe suflet. I-am cerut vești despre călătorie și despre sfârșitul șederii lui printre ruine.

— Pasionant. Acum sunt în posesia unor dovezi de netăgăduit.

Ochii lui mici și inteligenți s-au însuflețit. Nu a putut să se abțină să nu-și declare succesul. Zira avea dreptate: era împărțit între dragostea pentru știință și datoria lui de maimuță. În acel moment vorbea savantul, savantul entuziasmat, pentru care conta numai triumful propriilor teorii.

— Schelete, a spus el. Nu unul, ci foarte multe. Condițiile și ordinea în care le-am găsit dovedesc fără tăgadă că e vorba de un cimitir. Destul ca să-i convingă pe cei mai obtuzi. Bineînțeles, urangutanii noștri se încapățânează să considere toate astea doar coincidențe ciudate.

— Și scheletele?

— Nu sunt simiene.

— Înțeleg.

Ne-am privit în ochi. Entuziasmul lui a dispărut în parte. A continuat lent:

— Nu pot să-ți ascund asta. Ai ghicit deja: sunt schelete de oameni.

Cu siguranță că Zira știa și ea, pentru că nu și-a manifestat surprinderea. M-au privit amândoi cu insistență. În sfârșit, Cornelius s-a hotărât să abordeze deschis problema.

— Acum sunt sigur că pe planeta noastră a existat pe vremuri o rasă de ființe umane, înzestrate cu o minte comparabilă cu a ta și a oamenilor care populează Pământul vostru, o rasă care a degenerat și s-a reîntors în stare animalică... De altfel, am găsit aici, la întoarcere, alte dovezi în sprijinul ipotezei mele.

— Alte dovezi?

— Da. Le-a descoperit directorul secțiunii encefalice, un tânăr cimpanzeu de mare viitor. Are chiar geniu! Ai greși însă dacă ai crede că maimuțele au fost întotdeauna imitatoare, a continuat el cu o ironie plină de tristețe. Am făcut inovații remarcabile în unele ramuri ale științei, îndeosebi în ceea ce privește aceste experiențe pe creier.

Îți voi arăta într-o zi rezultatele, dacă pot. Sunt sigur că te vor uimi.

Mi se părea că voia să se convingă pe sine de geniul simian și se exprima cu o agresivitate inutilă. Nu-l contrazisese niciodată în privința asta. El deplângea, în urmă cu două luni, lipsa de spirit creator al maimuțelor. A continuat, cu un elan de mândrie:

— Crede-mă, va veni o zi în care îi vom depăși pe oameni în toate domeniile. Și nu le-am luat locul în urma unui accident, cum ți-ai putea imagina. Acest eveniment se înscrie în liniile normale ale evoluției. Omului rezonabil îi trecuse timpul și o ființă superioară trebuia să-i urmeze, să conserve rezultatele esențiale ale cuceririlor sale, să le asimileze într-o perioadă de stagnare aparentă, ca apoi să-și ia zborul spre un nou progres.

Era un nou mod de a vedea evenimentul. Aș fi putut să-i răspund că mulți oameni de pe Pământ au avut presentimentul unei ființe superioare care le va succeda într-o zi, dar că niciun savant, filosof sau poet nu și-a imaginat vreodată omul sub trăsăturile unei maimuțe. Dar nu eram dispus să discutăm despre asta. La urma urmelor, esențialul nu era oare ca spiritul să se întrupeze într-un organism? Forma acestuia conta prea puțin. Aveam multe alte subiecte în minte; am deschis subiectul Nova și starea ei. N-a făcut niciun comentariu și a încercat să mă consoleze.

— Nu-ți face griji. Sper că totul se va rezolva. Se va naște probabil un copil ca toți copiii oamenilor de pe Soror.

— Sper că nu. Sunt sigur că va vorbi!

Nu am putut să mă abțin să nu protestez cu vehemență. Zira s-a încruntat ca să mă facă să tac.

— Să nu-ți dorești foarte mult asta, a spus cu gravitate Cornelius. În interesul lui și al tău.

Și a adăugat pe un ton familiar:

— Dacă ar vorbi, nu știu dacă aş putea să te mai protejez cum o fac acum. Chiar nu-ți dai seama că Marele Consiliu e alarmat și că am primit ordine foarte stricte să țin secretă această naștere? Dacă autoritățile ar ști că ți-am spus, aş fi destituit, la fel și Zira, iar tu ai rămâne singur în fața unor...

— În fața unor dușmani?

Și-a ferit privirea. La asta mă gândeam și eu: sunt considerat un pericol pentru rasa simiană. Totuși, sunt fericit să simt în Cornelius un aliat, dacă nu un prieten. Probabil că Zira mi-a pledat cauza cu mai multă căldură decât m-a lăsat să înțeleg, și el nu va face nimic care să nu-i fie pe plac. Mi-a dat voie s-o văd pe Nova, pe ascuns, bineînțeles.

Zira m-a condus spre o clădire mică și izolată; cheia de la intrare era la ea. Sala în care am intrat nu era mare. Se aflau acolo doar trei cuști și două erau goale. În a treia stătea Nova. Ne-a auzit venind și instinctul a avertizat-o de prezența mea, pentru că s-a ridicat și a întins brațele înainte să mă vadă. I-am strâns mâinile și mi-am frecat fața de a ei. Zira a dat din umeri cu un aer disprețuitor, dar mi-a dat cheia cuștii și va sta de pază pe culoar. Ce suflet frumos avea! Ce femei ar fi în stare de o asemenea delicatețe sufletească? Ghicise că aveam să ne spunem o mulțime de lucruri și ne lăsase singuri.

Să ne spunem lucruri? Din păcate, uitasem iar condiția animalică a frumoasei Nova! M-am repezit în cușcă; am strâns-o în brațe; i-am vorbit ca și cum ar fi putut să înțeleagă, ca și cum aş fi vorbit, de exemplu, cu Zira.

Nu înțelegea? Nu avea măcar o intuiție vagă a misiunii hărăzite nouă, amândurora, de aici înainte?

M-am întins pe paie lângă ea. Am pipăit rodul iubirii noastre neobișnuite. Mi se părea totuși că situația ei actuală îi conferise o personalitate și o demnitate pe care nu

le avea înaintea. A tresărit când mi-am plimbat degetele pe pântecele rotund. Privirea ei căpătase o intensitate nouă, eram sigur. Brusc, a început să bâiguie cu greu silabele numelui meu, pe care învățase să le pronunțe. Nu uitase lecțiile mele. Eram copleșit de bucurie. Dar privirea i-a redevenit ternă și s-a întors ca să devoreze fructele pe care i le-am adus.

Zira a revenit; era timpul să ne despărțim. Am ieșit împreună cu ea. Simțindu-mă descumpănit, m-a însoțit până la apartamentul meu, unde am început să plâng ca un copil.

— O, Zira, Zira!

În timp ce mă alinta ca o mamă, am început să-i vorbesc, să-i vorbesc cu tandrețe, fără să mă opresc, eliberându-mă în sfârșit de valul de sentimente și de gânduri pe care Nova nu le putea prețui.

Capitolul 7

Admirabilă ființă! Datorită ei am putut s-o văd pe Nova destul de des în această perioadă, fără știrea autorităților. Am stat ore întregi pândind luminița intermitentă din privirea ei; săptămânile treceau și așteptam cu nerăbdare nașterea.

Într-o zi, Cornelius s-a hotărât să-mi arate secția encefalică, pentru care avea numai elogii. M-a prezentat directorului serviciului, un cimpanzeu tânăr pe nume Helius, pe care îl lăudase pentru geniul lui, și s-a scuzat că nu mă putea însoți el însuși din cauza unor treburi urgente.

— Mă voi întoarce peste o oră să-ți arăt chiar eu perla acestor experiențe, cea care aduce dovezile despre care ți-am vorbit, mi-a spus el. Până atunci, sunt convins că vei fi interesat de cazurile clasice.

Helius m-a poftit să intru într-o sală asemănătoare cu toate celelalte din institut, unde se aflau două șiruri de cuști. Am fost frapat, când am intrat, de un miros de farmacie, care îmi amintea de cloroform. Într-adevăr, era vorba de un anestezic. Toate operațiile chirurgicale, mi-a spus ghidul meu, erau efectuate acum pe subiecți adormiți. A insistat mult asupra acestui lucru, deoarece dovedea gradul înalt atins de civilizația simiană, care avea grijă

să suprimă toate suferințele inutile, chiar și la oameni. Așadar, puteam să fiu liniștit.

Eram însă doar pe jumătate. Și am fost și mai puțin când a încheiat, menționând o excepție de la această regulă: exact cazul experiențelor pentru studierea durerii și localizarea centrilor nervoși unde se forma. Dar nu făceau parte din programul meu din ziua aceea.

Ceea ce-mi spunea nu avea deloc darul să-mi liniștească sensibilitatea omenească. Mi-am amintit că Zira încercase să mă convingă să nu vizitez această secție, unde nu venea nici ea decât atunci când era obligată. Am fost tentat să mă întorc, dar Helius nu mi-a dat răgazul necesar.

— Dacă vrei să asisti la o operație, vei constata singur că pacientul nu suferă. Nu? Atunci, să vedem rezultatele.

Lăsând în urmă celula închisă de unde venea mirosul de medicamente, m-a condus spre cuști. În prima am văzut un tânăr destul de arătos, dar extrem de slab. Stătea întins pe paie. În fața lui, aproape sub nas, fusese așezat un blid cu un terci de cereale dulci, pe care le mâncau cu cea mai mare plăcere toți oamenii. El însă îl privea buimac, fără să facă nici cel mai mic gest.

— Vezi, mi-a spus directorul. Acestui tânăr îi e foame; n-a mâncat de douăzeci și patru de ore. Totuși, nu reacționează în prezența mâncării preferate. E rezultatul ablației unei părți a creierului mare, efectuată acum câteva luni. De atunci este în aceeași stare și trebuie alimentat cu forța. Uite cât e de slab!

I-a făcut un semn unui infirmier, care a intrat în cușcă și i-a băgat tânărului fața în blid. Atunci, el a început să lipăie terciul.

— Un caz banal. Iată altele mai interesante. Toți acești subiecți au suferit o operație care le-a alterat diferite regiuni ale scoarței cerebrale.

Am trecut prin fața unui șir de cuști unde se găseau bărbați și femei de toate vârstele. La ușa fiecărei cuști,

o tăbliță preciza intervenția chirurgicală cu mare lux de amănunte.

— Unele dintre aceste regiuni sunt legate de reflexele naturale; altele, de reflexele dobândite. De exemplu, acesta...

Tăblița arăta că subiectului îi fusese extirpată o întreagă zonă din regiunea occipitală. Bărbatul nu mai distingea distanța și forma obiectelor, ceea ce s-a manifestat printr-o serie de gesturi dezordonate atunci când un infirmier s-a apropiat de el. Nu era în stare să evite un baston care îi bara calea. În schimb, un fruct oferit îi stârnea tulburarea și tindea să se depărteze de el cu spaimă. Nu reușea să apuce barele cuștii și făcea eforturi grotești, strângând degetele în gol.

— Ăsta era altădată un subiect remarcabil, a spus cimpanzeul, făcându-mi cu ochiul. Reușisem să-l dresăm într-un mod uimitor. Își cunoștea numele și asculta într-o anumită măsură de ordine simple. Rezolvase probleme destul de complicate și se obișnuise să folosească unele unelte rudimentare. Astăzi, a uitat tot ce a învățat. Nu-și știe numele, nu mai știe să facă nimic. A devenit cel mai prost dintre oameni, în urma unei operații deosebit de delicate: extragerea lobilor temporali.

Dezgustat de acest șir de orori, comentate de un cimpanzeu cu fața stăpânită de grimase, am văzut oameni paralizați parțial sau total, alții lipsiți în mod artificial de vedere. Am văzut o tânără mamă al cărei instinct matern, altădată foarte dezvoltat, după cum m-a asigurat Helius, dispăruse complet în urma unei intervenții asupra cortexului cervical. Își respingea cu violență unul dintre copiii foarte mici de fiecare dată când încerca să se apropie de ea. Asta era prea mult pentru mine. Gândul mi-a zburat la Nova, la nașterea apropiată și am strâns pumnii cu furie. Din fericire, Helius m-a condus în altă sală, ceea ce mi-a lăsat timp să mă calmez.

— Aici avem de-a face cu cercetări mai delicate, mi-a spus el, cu un aer misterios. Nu mai acționează bisturiul, ci un agent mai subtil. Este vorba de stimularea electrică a unor puncte din creier. Am reușit experiențe remarcabile. Se practică și pe Pământ?

— Pe maimuțe!, am exclamat eu cu furie.

Cimpanzeul nu s-a supărat și a zâmbit.

— Bineînțeles. Totuși, nu cred că ați obținut vreodată rezultate perfecte ca ale noastre, comparabile cu cele pe care doctorul Cornelius vrea să vi le arate chiar el. Până atunci, să continuăm trecerea în revistă a cazurilor obișnuite.

M-a dus iar în fața unor cuști unde operau infirmierii. Subiecții erau întinși pe un fel de masă. O incizie în craniu dezvelea o anumită regiune a creierului. O maimuță aplica electrozii, în timp ce alta supraveghea anestezia.

— Vei constata că și aici anesteziam subiecții. Un anesteziec ușor, altfel rezultatele ar fi denaturate. Dar subiectul nu simte nicio durere.

În funcție de punctul de aplicare a electrozilor, subiectul făcea mișcări diferite, care afectau aproape întotdeauna o singură jumătate de corp. Un bărbat îndoia piciorul stâng la fiecare impuls electric, apoi îl întindea îndată ce contactul era întrerupt. Altul efectua aceeași mișcare cu un braț. Următorul începea să miște spasmodic tot umărul sub acțiunea curentului. Puțin mai departe, în cazul unui pacient foarte tânăr, curentul electric afecta regiunea care comanda mușchii maxilarului. Atunci, nefericitul începea să mestece, să mestece fără oprire, cu un rictus înspăimântător, în timp ce restul corpului de adolescent rămânea nemișcat.

— Observă ce se întâmplă când durata contactului e prelungită, m-a îndemnat Helius. Iată o experiență împinsă la limita extremă.

Acest tratament era aplicat unei tinere frumoase, care îmi amintea de Nova după unele trăsături. Mai mulți infirmieri, maimuțe masculi și femele în halate albe, se agitau în jurul corpului ei gol. Electrozii au fost fixați de o maimuță cu chip gânditor. Tânăra a început imediat să agite degetele de la mâna stângă. Maimuța a menținut contactul, în loc să-l întrerupă după câteva clipe, ca în celelalte cazuri. Atunci, mișcarea degetelor a devenit frenetică și, treptat, s-a pus în mișcare și încheietura mâinii. După un moment, au urmat antebrațul, apoi brațul și umărul. Agitația s-a întins curând, pe de o parte, spre șold, coapsă, picior și până la degete, pe de altă parte, la mușchii feței. Astfel, după zece minute, toată partea stângă a nefericitei era agitată de spasme convulsive, oribile, din ce în ce mai precipitate, mai violente.

— Acesta este fenomenul *extensiunii*, a spus foarte calm Helius. E bine cunoscut și duce la o stare de convulsie care prezintă toate simptomele epilepsiei, epilepsie foarte ciudată, de altfel, care afectează doar o jumătate a corpului.

— Destul!

Nu mă putusem abține să nu strig. Toate maimuțele au tresărit și și-au întors spre mine capul, dezaprobatore. Cornelius, care tocmai se înapoiase, m-a bătut familiar pe umăr.

— Recunosc, aceste experiențe sunt destul de impresionante când nu ești obișnuit cu ele. Dar gândește-te că, grație lor, medicina și chirurgia noastră au făcut progrese enorme de un sfert de secol.

Acest argument nu mă convingea deloc, cum nu mă convingea nici amintirea aceluiași tratament aplicat unor cimpanzei în laboratoarele terestre. Cornelius a dat din umeri și m-a împins spre un coridor îngust, care ducea către o sală mai mică.

— Aici vei vedea o realizare extraordinară și cu totul nouă, mi-a spus pe un ton solemn. Doar trei persoane intră

în încăperea asta. Helius, care se ocupă personal de aceste cercetări și le-a dus la bun sfârșit, eu și un ajutor ales de noi cu mare grijă. E o gorilă. E mută. Îmi este devotată trup și suflet și, în plus, e de-o prostie perfectă. Așadar, intuiești importanța pe care o acord secretului acestor cercetări. Am fost de acord să ți le arăt pentru că știu că vei fi discret. E în interesul tău.

Capitolul 8

Am intrat în sală și, la început, n-am văzut nimic care să justifice aerele lui misterioase. Aparatura semăna cu aceea din sala precedentă: generatoare, transformatoare, electrozi. Acolo erau numai doi subiecți, un bărbat și o femeie, întinși pe paturi paralele, legați cu o curea. Când am intrat, au început să ne privească cu o fixitate ciudată.

Gorila asistent ne-a întâmpinat cu un mormăit nearticulat. Helius a schimbat cu ea câteva fraze în limbajul surdomuților. Nu era deloc un spectacol banal să vezi o gorilă și un cimpanzeu agitând astfel degetele. Nu știu de ce, dar mi s-a părut culmea grotescului și am fost gata să izbucnesc în râs.

— Totul e bine. Sunt calmi. Putem să trecem imediat la o încercare.

— Despre ce este vorba?, l-am întrebat pe un ton implorator.

— Prefer să ai o surpriză, mi-a răspuns Cornelius, râzând ușor.

Gorila i-a anesteziat pe cei doi pacienți, care au adormit curând liniștiți, și a pus în funcțiune diferite aparate. Helius s-a apropiat de bărbat, a desfăcut cu mare grijă un pansament care îi acoperea capul și, vizând un

anumit punct, a aplicat electrozii. Bărbatul nu s-a mișcat deloc. M-am uitat întrebător la Cornelius, apoi s-a produs miracolul.

Bărbatul vorbea. Vocea lui a răsunat în încăpere atât de neașteptat, încât m-a făcut să tresar, acoperind bâzâitul generatorului. Nu aveam halucinații. Se exprima în limbaj simian cu glasul unui om de pe Pământ sau al unei maimuțe de pe această planetă.

Pe chipurile celor doi savanți apăruse imaginea triumfului. Mă priveau cu ochii lucind de șiretenie și se bucurau de stupoarea mea. Când să scot o exclamație, mi-au făcut semn să tac și să ascult. Vorbele bărbatului erau dezlânate și lipsite de originalitate. Probabil că, de mult timp captiv în institut, repeta frânturi din frazele rostite deseori de infirmieri sau savanți. Cornelius a cerut curând oprirea experienței.

— De la el nu vom obține nimic mai mult, doar acest lucru esențial: vorbește.

— Extraordinar, am bâiguit eu.

— Încă n-ai văzut tot. Vorbește ca un papagal sau ca un fonograf, a spus Helius. Am obținut rezultate mai bune cu femeia.

Mi-a arătat femeia, care dormea liniștită.

— Rezultate mai bune?

— De o mie de ori mai bune, a confirmat Cornelius, care împărtășea surescitarea colegului său. Ascultă-mă cu atenție. Femeia asta vorbește și ea; o vei auzi; dar nu repetă cuvintele auzite în captivitate. Vorbele ei au o semnificație excepțională. Printr-o combinație de procedee fizico-chimice, de a căror descriere te scutesc, genialul Helius a reușit să trezească în ea nu numai memoria individuală, ci și memoria speciei. Este vorba de amintirile unui șir foarte îndepărtat de strămoși, care revin în limbajul ei sub excitare electrică, amintiri atavice care reînvie un trecut vechi de câteva mii de ani. Înțelegi, Ulysse?

Am rămas uimit de spusele lui absurde, crezând că savantul Cornelius își pierduse mințile, căci nebunia atingea și maimuțele, mai ales intelectuale! Dar celălalt cimpanzeu pregătise deja electrozii și îi aplica pe creierul femeii. Aceasta a rămas un timp inertă, ca și bărbatul, apoi a scos un oftat lung și a început să vorbească. Se exprima tot în limbaj simian, cu o voce puțin înăbușită, deși foarte distinctă, dar care se modifica deseori, ca și cum ar fi aparținut unor personaje diferite. Toate frazele pe care le-a rostit s-au întipărit în memoria mea.

— Aceste maimuțe, toate aceste maimuțe, spunea vocea cu o nuanță de îngrijorare, de la o vreme se înmulțesc fără încetare, deși specia lor părea că ar fi trebuit să se stingă într-o anumită epocă. Dacă vor continua tot așa, vor deveni aproape la fel de numeroase ca noi... Și nu e numai asta. Devin arogante. Ne înfruntă privirea. Am greșit domesticindu-le și lăsându-le o anumită libertate celor pe care le folosim ca servitori. Acestea sunt cele mai insolente. Zilele trecute am fost îmbrâncită pe stradă de un cimpanzeu. Când am ridicat mâna, m-a privit cu un aer atât de amenințător, încât n-am îndrăznit să-l bat. Anna, care lucrează la laborator, mi-a spus că multe lucruri s-au schimbat și acolo. Nu mai îndrăznește să intre singură în cuști. Mi-a spus că, seara, se aud un fel de șușoteli și chiar rânjete. Una dintre gorile își ia peste picior stăpânul imitându-i un tic.

Femeia a făcut o pauză, a scos câteva oftaturi neliniștite, apoi a continuat:

— Gata! Una dintre ele a reușit să vorbească. E sigur, am citit în *Ziarul Femeii*. I-a dat și fotografia. Este un cimpanzeu.

— Un cimpanzeu, primul! Eram sigur!, a exclamat Cornelius.

— Dar nu e singura. Ziarul semnalează zilnic alte cazuri. Unii savanți consideră asta un mare succes științific.

Chiar nu văd unde ne poate duce asta. Se pare că unul dintre cimpanzei a proferat injurii grosolane. Primul fel în care își folosesc limbajul este să protesteze când vrem să-i facem să fie ascultători.

Femeia a tăcut din nou un moment și a continuat cu voce diferită, o voce de bărbat, destul de doctorală:

— Ceea ce ni se întâmplă era previzibil. O lene cerebrală a pus stăpânire pe noi. Fără cărți, chiar și romanele polițiste au devenit o oboseală intelectuală prea mare. Fără jocuri; o pasiență, la nevoie. Nici măcar filmele pentru copii nu ne mai tentează. În acest timp, maimuțele meditează în tăcere. Creierul lor se dezvoltă în cugetări singuratic... și vorbesc. O, puțin! Aproape niciodată cu noi, cu excepția vreunui refuz disprețuitor adresat celor mai temerari dintre oamenii care îndrăznesc încă să le dea ordine. Dar noaptea, în lipsa noastră, schimbă impresii și se instruiesc reciproc.

După altă tăcere, a continuat o voce de femeie plină de temeri:

— Îmi era foarte frică. Nu mai puteam să trăiesc așa. Am preferat să-i cedez locul gorilei mele. Am fugit din propria casă. Era la mine de mulți ani și mă servea cu credință. Treptat, s-a schimbat. A început să iasă seara, să ia parte la reuniuni. A învățat să vorbească. A refuzat să mai muncească. Acum o lună mi-a ordonat să fac de mâncare și să spăl vasele. A început să mănânce din farfuriile mele, cu tacâmurile mele. Săptămâna trecută m-a alungat din dormitor. Am fost nevoită să dorm pe un fotoliu, în salon. Neîndrăznind s-o cert și nici s-o pedepsesc, am încercat s-o iau cu vorba bună. A râs de mine și și-a sporit pretențiile. Eram prea nefericită. Am renunțat. M-am refugiat într-o tabără, cu alte femei aflate în aceeași situație. Aici sunt și bărbați; mulți n-au mai mult curaj decât noi. Ducem o viață mizerabilă, în afara orașului. Ne e rușine, aproape că nu mai vorbim. În primele zile făceam pasiențe. Acum nu-mi mai arde.

Femeia s-a întrerupt din nou și a continuat cu o voce de mascul:

— Cred că găsisem leacul cancerului. Voiam să-l încerc, așa cum am făcut întotdeauna cu celelalte descoperiri ale mele. Aveam o temere. De la un timp, maimuțele acceptau aceste experiențe fără tragere de inimă. N-am intrat în cușca lui Georges, cimpanzeul, decât după ce le-am cerut celor doi asistenți să-l țină. Mă pregăteam să-i fac injecția, cea care provoacă boala de cancer. Trebuia să-i provoc cancerul ca să-l pot vindeca. Georges avea un aer resemnat. Nu mișca, dar ochii lui șireți priveau pe deasupra umărului meu. Am înțeles prea târziu. Gorilele, cele șase gorile pe care le țineam pentru ciumă, se eliberaseră. O conspirație. Au pus mâna pe noi. Georges comanda manevra în limbajul nostru. Îmi copia exact atitudinea. A dat ordin să fim legați pe masă, ceea ce gorilele au făcut foarte corect. Apoi a luat seringă și ne-a injectat la toți trei lichidul mortal. Așa că am cancer. E sigur. Poate în privința eficacității remediului mai sunt îndoieli, dar serul fatal a fost pus la punct de mult timp și a arătat ce poate. După ce a golit seringă, Georges m-a bătut ușor pe obraz cu familiaritate, cum făceam deseori cu maimuțele mele. Întotdeauna m-am purtat frumos cu ele. Ale mele primeau mai multe mângâieri decât lovituri. După câteva zile, în cușcă, unde mă închiseseră, am recunoscut primele simptome ale bolii. La fel și Georges, și l-am auzit spunându-le celorlalți că va începe cura. Asta mi-a provocat o nouă spaimă. Totuși, mă știu condamnat. Acum nu mai am încredere în noul leac. Măcar să mă facă să mor mai repede! Am reușit în cursul nopții să forțez ușa și să fug. M-am refugiat în tabăra din afara orașului. Mai am două luni de trăit. Le petrec făcând pasiențe și moțâind.

A urmat o altă voce de femeie:

— Eram dresoare. Prezентam un număr cu doisprezece urangutani, niște animale splendide. Azi, eu stau în cușca

lor, împreună cu alte artiste de circ. Trebuie să fim sinceri. Maimuțele ne tratează bine și ne dau de mâncare din belșug. Ne schimbă paiele când sunt prea murdare. Nu sunt răutăcioase; îi altoiesc doar pe aceia dintre noi care dau dovadă de rea-voință și refuză să execute acrobațiile pe care și-au pus în cap să ne facă să le învățăm. Oamenii se încăpățânează degeaba! Eu mă supun capriciilor lor fără să discut. Merg în patru labe; fac tumbe. De aceea, sunt foarte drăguți cu mine. Nu sunt nefericită. Nu mai am nici griji, nici responsabilități. Cei mai mulți dintre noi s-au acomodat cu acest regim.

Femeia a păstrat apoi o tăcere foarte lungă, timp în care Cornelius s-a uitat la mine cu o insistență jenantă. Înțelegeam foarte bine ce gândea. O omenire atât de lipsită de vlagă, care se resemna atât de ușor, nu-și trăise oare traiul pe planetă și nu trebuia să cedeze locul unei rase mai nobile? Am roșit și mi-am ferit privirea. Femeia a continuat pe un ton din ce în ce mai speriat:

— Acum controlează întreg orașul. Am mai rămas doar câteva sute în acest loc și situația noastră e precară. Formăm ultimul nucleu uman din împrejurimile orașului, dar maimuțele nu ne vor tolera în libertate atât de aproape de ele. Din alte tabere, câțiva oameni au fugit departe, în junglă, ceilalți s-au predat ca să poată mânca pe săturate. Noi am rămas pe loc mai ales din lene. Dormim, nu suntem în stare să ne organizăm ca să opunem rezistență... De asta mă și temeam. Aud un amestec barbar de voci. Ai zice că e o parodie de muzică militară. Ajutor! Sunt ele, sunt maimuțele! Ne încercuiesc. Sunt conduse de gorile enorme. Ne-au luat trompetele, tobele și uniforme, dar și armele, bineînțeles... Nu, nu au arme. Ce cumplită umilință, ce ofensă supremă! Vine armata lor și n-au în mâini decât bice!

Capitolul 9

Anele dintre rezultatele obținute de Helius au transpirat până la urmă. Probabil că însuși cimpanzeul n-a putut să-și țină gura, amețit de entuziasmul succesului. În oraș se șoptea că un savant a reușit să-i facă pe oameni să vorbească. În plus, descoperirile din orașul îngropat stârniseră comentariile presei și, cu toate că semnificația era în general deformată, unii jurnaliști aproape că bănuiau adevărul. Asta a provocat în rândul populației tulburare, care a dus la o neîncredere sporită a conducătorilor față de mine și la o atitudine din zi în zi mai îngrijorătoare.

Cornelius avea dușmani. Nu a îndrăznit să-și anunțe deschis descoperirea. Dacă ar fi vrut s-o facă, autoritățile s-ar fi opus în mod sigur. Clanul urangutanilor, cu Zaius în frunte, urzea intrigi împotriva lui. Vorbeau de conspirație contra rasei simiene și spuneau, mai direct, mai pe ferite, că eram unul dintre răzvrătiți. Gorilele nu au luat o poziție oficială, dar erau întotdeauna contra a tot ceea ce tulbura ordinea publică. Azi am simțit o mare emoție. Evenimentul atât de mult așteptat a avut loc. Mai întâi am fost cuprins de o mare bucurie, dar, gândindu-mă mai bine, m-am înfiorat în fața noului pericol pe care îl reprezenta. Nova a născut un băiat.

Am un copil, am un fiu pe planeta Soror. L-am văzut. N-a fost ușor. Ordinele pentru păstrarea secretului au devenit din ce în ce mai severe și n-am putut s-o vizitez pe Nova în săptămâna dinaintea nașterii. Zira mi-a adus vestea. Ea cel puțin va rămâne o prietenă fidelă, orice s-ar întâmpla. M-a găsit atât de agitat, încât și-a luat sarcina să-mi înlesnească o întrevedere cu noua mea familie. M-a dus la ea la câteva zile după naștere, noaptea târziu, pentru că nou-născutul era supravegheat permanent în cursul zilei.

L-am văzut. E un bebeluș de toată frumusețea. Stătea întins pe paie, ca un nou Hristos, ghemuit la sânul mamei. Semăna cu mine, dar avea și frumusețea ei. Nova a scos un mormăit amenințător când am deschis ușa. E și ea îngrijorată. S-a ridicat, cu unghiile pregătite să sfâșie, dar s-a liniștit când m-a recunoscut. Sunt sigur că această naștere a făcut-o să urce câteva trepte pe scara ființelor. În ochii ei, o strălucire permanentă a luat locul scânteii fugare. Mi-am îmbrățișat fiul cu pasiune, fără să vreau să mă gândesc la norii negri care se adunau deasupra capetelor noastre.

Va fi un om adevărat, sunt sigur. Spiritul i se zugrăvea pe chip și în ochi. Am reaprins focul sacru. Datorită mie, omenirea renăște și avea să înflorească pe această planetă. Când va fi mare, va întemeia o familie și...

Când va fi mare! Mă înfioram gândindu-mă la condițiile copilăriei sale și la toate obstacolele care se vor ridica în calea sa. Nu avea importanță! Noi trei vom triumfa, eram sigur. Spun noi trei, pentru că Nova putea fi considerată acum de-a noastră. Era de-ajuns să vezi felul în care își contempla copilul. Chiar dacă încă îl linge la fel ca mamele de pe această ciudată planetă, fizionomia i se spiritualizase.

L-am pus la loc pe paie. Eram liniștit în privința naturii sale. Încă nu vorbea, dar... divagam. Avea trei zile! Dar va

vorbi... La un moment dat a început să plângă, să plângă ca un bebeluș uman, nu să scâncească. Nova a înțeles și se uita la el într-un extaz plin de admirație.

Zira a înțeles și ea. S-a apropiat, urechile ei păroase s-au ridicat și a privit îndelung bebelușul, în tăcere, cu aer grav. Apoi mi-a dat de înțeles că nu puteam să mai stau. Ar fi fost prea periculos pentru toți dacă am fi fost surprinși acolo. Mi-a promis că va avea grijă de fiul meu și sunt convins că se va ține de cuvânt. Dar știu că e bănuită de bunăvoință față de mine și eventualitatea concedierii sale mă face să mă înfior. Nu trebuie s-o expun la acest risc.

Mi-am îmbrățișat familia cu fervoare și m-am îndepărtat. Întorcând capul, am văzut-o pe Zira aplecându-se și ea spre bebelușul uman și așezându-și încetișor botul pe fruntea lui, înainte de a închide cușca. Iar Nova n-a protestat! A admis mângâierea, care a devenit probabil obișnuită. Gândindu-mă la antipatia pe care o avea înainte față de Zira, nu m-am putut abține să nu văd asta ca un nou miracol.

Am ieșit. Tremuram tot și am observat că și Zira era la fel de emoționată ca și mine.

— Ulysse, mi se pare uneori că acest copil e și al meu!, a exclamat ea, ștergându-și o lacrimă.

Capitolul 10

Vizitele periodice pe care mă sileam să le i fac profesorului Antelle erau pentru mine o datorie din ce în ce mai penibilă. Se afla tot la institut, dar se văzuseră nevoiți să-l scoată din celula destul de confortabilă unde fusese plasat la rugămintea mea. Se stingea pe zi ce trecea și, din când în când, avea accese de furie care îl făceau periculos. Voia să-i muște pe gardieni. Atunci Cornelius a încercat alt sistem. A ordonat să fie plasat într-o cușcă obișnuită, pe paie, și i-a dat o parteneră: tânăra cu care dormea la grădina zoologică. Profesorul a primit-o manifestându-și zgomotos o bucurie animalică și comportamentul i s-a schimbat imediat. A prins gust de viață.

Îl găseam în această companie și părea fericit. Se îngrășase și părea mai tânăr. Am făcut imposibilul ca să comunic cu el. Am încercat și azi, fără succes. Nu era interesat decât de prăjiturile pe care i le dădeam. Când sacul se golea, se întindea lângă partenera lui, care începea să-i lingă fața.

— Vezi bine că spiritul se poate pierde, după cum se poate și dobândi, a spus în șoaptă cineva în spatele meu.

Era Cornelius. Mă căuta, dar nu ca să discutăm despre profesor. Avea ceva serios de vorbit cu mine. L-am urmat în biroul lui, unde ne aștepta și Zira. Avea ochii roșii, ca

și cum ar fi plâns. Am intuit că voiau să-mi aducă la cunoștință o veste gravă, dar niciunul dintre ei nu îndrăznea să vorbească.

— Fiul meu?

— E foarte bine, a răspuns repede Zira.

— *Prea bine*, a subliniat Cornelius, cu un aer posac.

Știam că era un copil superb, dar nu-l mai văzusem de o lună. Ordinele deveniseră și mai stricte. Zira, suspectată de autorități, era supravegheată îndeaproape.

— Mult prea bine, a insistat Cornelius. Zâmbește. Plânge ca un bebeluș maimuță... și începe să vorbească.

— La trei luni!

— Cum fac copiii mici, dar totul dovedește că va vorbi. În realitate, e de o precocitate miraculoasă.

M-am umflat în pene. Zira era indignată de aerul meu supermulțumit.

— Chiar nu înțelegi că asta e o catastrofă? Niciodată nu-l vor lăsa în libertate.

— Știu din sursă sigură că Marele Consiliu, care se va întruni peste cincisprezece zile, va lua hotărâri foarte importante în privința lui, a spus încet Cornelius.

— Hotărâri grave?

— Foarte grave. Nu se pune problema suprimării lui... Cel puțin deocamdată. Dar îi va fi luat mamei.

— Și eu, eu îl voi putea vedea?

— Mai puțin decât oricare altul. Dar lasă-mă să vorbesc, a continuat cu fermitate cimpanzeul. Nu ne-am adunat să ne lamentăm, ci să acționăm. Așadar, am informații sigure. Fiul tău va fi plasat într-un fel de fortăreață, sub supravegherea urangutanilor. Da, Zaius trage sforile de mult timp și va obține câștig de cauză.

La aceste ultime cuvinte, Cornelius a strâns pumnii cu furie și a bombănit câteva injurii dure. Apoi a continuat:

— Consiliul cunoaște foarte bine valoarea științifică a acestui individ, dar se preface a fi convins că el e mai

calificat decât mine să studieze acest subiect excepțional deoarece este considerat un pericol pentru rasa noastră. Contează pe Zaius să-l aducă în situația de a nu ne fi dăunător.

Eram consternat. Nu era posibil să-mi las fiul în mâinile celui neghiob periculos. Dar Cornelius nu terminase.

— Dar nu e amenințat doar copilul.

N-am scos un cuvânt și m-am uitat la Zira, care a lăsat capul în jos.

— Urangutanii te urăsc pentru că ești dovada vie a răătăcirilor lor științifice, iar gorilele te consideră prea periculos ca să poți circula mai departe liber. Se tem să nu te înmulțești pe această planetă. Chiar făcând abstracție de eventuala ta descendență, le e teamă, de exemplu, ca nu cumva tu singur să stârnești o perturbare în rândul oamenilor. Unele rapoarte semnalează o nervozitate neobișnuită printre cei care ajung în prezența ta.

Era adevărat. În cursul ultimei mele vizite în sala cuștilor am observat o schimbare notabilă în rândul oamenilor. Părea că un instinct misterios îi avertizase despre nașterea miraculoasă. Mi-au salutat prezența cu țipete prelungi.

— Ți spun sincer, tare mi-e teamă că, peste cincisprezece zile, consiliul va hotărî suprimarea ta sau... cel puțin extirparea unei părți din creier, sub pretextul experiențelor, a conchis cu brutalitate Cornelius. De asemenea, cred că se va lua hotărârea ca și Nova să fie neutralizată, pentru că ți-a fost mult prea apropiată.

Nu era cu puțință! Eu, care mă crezusem menit cu o misiune aproape divină, redeveneam cea mai amărâtă ființă și mă lăsam cuprins de o disperare îngrozitoare! Zira și-a pus mâna pe umărul meu.

— Cornelius a făcut bine că nu ți-a ascuns gravitatea situației. Dar încă nu ți-a spus că nu te vom părăsi. Am

hotărât să vă salvăm pe toți trei și vom fi ajutați de un mic grup de cimpanzei curajoși.

— Ce-aș putea face, fiind singurul de felul meu?

— Trebuie să fugi. Trebuie să părăsești această planetă, unde n-ar fi trebuit să vii niciodată. Trebuie să te întorci acasă, pe Pământ. E obligatoriu pentru salvarea ta și a fiului tău.

Vocea i s-a stins, ca și cum ar fi urmat să plângă. Era mai atașată de mine decât aș fi crezut. Mă simțeam și eu profund tulburat de durerea ei, dar și de perspectiva de a o părăsi pentru totdeauna. Dar cum aveam să evaderez de pe această planetă? Cornelius voia să-mi explice:

— E adevărat, a spus el. I-am promis logodnicei mele că te voi ajuta să fugi și o voi face, chiar dacă va fi să-mi pierd slujba. Dacă ne amenință un pericol, el va fi înlăturat prin întoarcerea ta pe Pământ. Mi-ai spus mai demult că nava ta spațială e intactă și că ar putea să te ducă acasă...

— În mod sigur. Are destul combustibil, oxigen și alimente ca să ne ducă în străfundul universului. Dar cum pot să ajung la ea?

— Gravitează în continuare în jurul planetei noastre. Un prieten astronom a reperat-o și cunoaște toate elementele traiectoriei. Cât privește mijlocul de a ajunge la ea... Ascultă-mă cu atenție! Exact peste zece zile trebuie să lansăm un satelit artificial cu ființe la bord, oameni bineînțeles, cu ajutorul căruia dorim să experimentăm influența unor radiații... Nu mă întrerupe! A fost prevăzut un număr de trei pasageri: un bărbat, o femeie și un copil.

Am priceput cât ai clipi intenția lui și i-am apreciat ingeniozitatea. Dar câte obstacole în cale!

— Unii savanți responsabili de lansare îmi sunt prieteni și i-am atras de partea mea. Satelitul va fi plasat pe traiectoria navei tale și va putea fi dirijat într-o anumită măsură. Cuplul de oameni a fost antrenat să efectueze câteva manevre cu ajutorul unor reflexe condiționate.

Cred că veți fi mai îndemânatici decât ei! Așadar, planul nostru este să vă substituiți toți trei pasagerilor. Nu va fi greu. Ți-am spus, ajutorul complicilor mei va fi esențial: cimpanzeii urăsc asasinatul. Ceilalți nici măcar nu vor observa festa jucată.

Într-adevăr, era foarte probabil. Pentru majoritatea maimuțelor, un om e un om și nimic mai mult. Nu sesizează diferențele dintre un individ și altul.

— Te voi supune unui antrenament intens în aceste zece zile. Crezi că ai putea să te cuplezi cu nava ta?

Ar trebui să fie posibil. Dar nu la dificultăți și la pericole mă gândeam în acel moment. Nu mă puteam apăra de valul de melancolie care mă copleșise, mai adineauri, la gândul că voi părăsi planeta Soror, pe Zira și pe frații mei, da, frații mei oameni. Față de ei mă simt dezertor. Totuși, trebuie, înainte de orice, să-mi salvez fiul și pe Nova. Dar mă voi întoarce. Da, mai târziu, jur, gândindu-mă la prizonierii din cuști, că voi reveni cu alți sorți de izbândă.

Eram atât de tulburat, încât gândeam cu glas tare.

Cornelius a zâmbit.

— Peste patru-cinci ani ai timpului tău, călătorule, dar peste mai bine de o mie de ani pentru noi, care stăm pe loc. Nu uita că și noi am descoperit relativitatea. Până atunci... Am discutat despre risc cu prietenii mei cimpanzei și am hotărât să ni-l asumăm.

Ne-am despărțit, după ce ne-am dat întâlnire a doua zi. Zira a ieșit prima. Rămas un moment singur cu Cornelius, am profitat să-i mulțumesc cu efuziune. M-am întrebat în sinea mea de ce făcea toate astea pentru mine. Mi-a ghicit gândul.

— Mulțumește-i logodnicei mele, a spus el. Ți datorezi viața. Singur, nu știu dacă mi-aș fi dat atâta osteneală și aș fi riscat atât de mult. Dar nu m-ar ierta niciodată dacă aș fi complice la un asasinat și... pe de altă parte...

A ezitat. Zira mă aștepta pe culoar. Cornelius s-a asigurat că nu ne aude și a adăugat foarte repede, pe șoptite:

— Pe de altă parte, pentru ea, ca și pentru mine, e preferabil să dispari de pe această planetă.

A deschis ușa. Am rămas singur cu Zira și am făcut câțiva pași pe culoar.

— Zira!

M-am oprit și am luat-o în brațe. E la fel de tulburată ca și mine. Văd o lacrimă curgându-i pe bot, în timp ce o strâng în brațe. A! Ce importanță avea acel înveliș material oribil! Sufletele noastre erau stăpânite de aceleași sentimente. Am închis ochii ca să nu-i văd chipul grotesc, pe care emoția îl făcea și mai urât. Îi simțeam corpul diform tremurând, lipit de al meu. M-am străduit să-mi ating obrazul de al ei. Când să ne sărutăm ca doi iubiți, Zira a avut o tresărire instinctivă și m-a respins cu violență.

Am rămas destul de mirat, neștiind cum să mă comport, în timp ce ea și-a ascuns botul în labele lungi și păroase. Iar acea maimuță hidoasă mi-a spus cu oarecare disperare, izbucnind în lacrimi:

— Dragul meu, nu se poate. E păcat, dar nu pot, nu pot. Ești prea urât!

Capitolul 11

J-am păcălit. Acum călătoream din nou în spațiu, la bordul navei cosmice, gonind ca o cometă în direcția sistemului solar, cu o viteză care creștea cu fiecare secundă.

Nu eram singur. Îi luasem cu mine pe Nova și pe Sirius, rodul iubirii noastre interplanetare, care știa să spună „tată“, „mamă“ și multe alte cuvinte. De asemenea, la bord aveam un cocoș și o găină, un iepure și o iepuroaică, dar și diferite semințe, pe care savanții le puseseră în satelit pentru studierea efectului radiației asupra unor organisme foarte diverse. Toate îmi vor fi de folos.

Planul lui Cornelius a fost executat întocmai. Am luat locul celor trei ființe omenești fără nicio greutate. Femeia a schimbat locul cu Nova la institut; copilul îi va fi încredințat lui Zaius. Acesta va arăta că nu vorbește și că e doar un animal. Poate că atunci nu mă vor mai considera periculos și îl vor lăsa în viață pe bărbatul rămas în locul meu, care nici el nu va vorbi. E puțin probabil să bănuiască cineva vreodată substituirea. Urangutanii, am mai spus, nu făceau diferența între un om și altul. Zaius va triumfa. Cornelius va avea poate câteva necazuri, dar totul va fi repede uitat... Ce spun! A fost deja uitat, pentru că acolo au trecut o mulțime de ani în cele câteva luni de când

gonim prin spațiu. Amintirile mi s-au estompat repede, așa cum s-a estompat corpul material al supergiganticei Bételgeuse, pe măsură ce prăpastia spațiu-timp se întindea între noi: monstrul s-a transformat într-un mic balon, apoi într-o portocală. Acum a redevenit un punct minuscul strălucitor în galaxie. Tot așa se întâmpla și cu gândurile mele despre Soror.

Aș fi fost nebun să mă chinuiesc. Reușisem să salvez ființele dragi mie. Pe cine aș fi regretat acolo? Zira? Da, Zira. Dar sentimentul care se născuse între noi nu avea un nume pe Pământ, nici în vreo altă regiune a cosmosului. Despărțirea se impunea. Probabil că își regăsisese pacea crescând bebeluși cimpanzei, după ce se căsătorise cu savantul Cornelius. Profesorul Antelle? La naiba cu profesorul! Nu mai puteam să fac nimic pentru el și, după toate aparențele, găsisese o soluție satisfăcătoare la problema existenței. Mă înfioram uneori numai gândindu-mă că, plasat în aceleași condiții, fără Zira, aș fi putut să cad și eu la fel de jos.

Cuplarea cu nava noastră decursese bine. Am putut să mă apropii puțin câte puțin, manevrând satelitul, să pătrund în compartimentul rămas deschis, prevăzut pentru întoarcerea șalupei noastre. În acel moment, mecanismele automate au intrat în acțiune și au închis toate ieșirile. Ajunsesem la bord. Aparatura era intactă și computerul și-a luat sarcina să facă toate operațiile de plecare. Pe planeta Soror, complicii noștri au pretins că satelitul fusese distrus în zbor, neputând fi plasat pe orbită.

Navigăm de mai bine de un an din timpul nostru. Am atins viteza luminii cu o diferență de o fracțiune infinitesimală, am străbătut într-un timp foarte scurt un spațiu imens și am ajuns deja în perioada de frânare, care trebuia să dureze încă un an. În micul nostru univers, îmi admiram neobosit noua familie.

Nova suporta foarte bine călătoria. Devenea din ce în ce mai rațională. Maternitatea o transformase. Petrecea ore în șir contemplându-și, pierdută de admirație, fiul, care se dovedea pentru ea un profesor mai bun decât mine. Acum articula corect cuvintele pe care le rostea. Încă nu-mi vorbea, dar stabilisem un cod de gesturi suficient ca să ne înțelegem. Aveam impresia că trăisem dintotdeauna cu ea. Iar Sirius era perla cosmosului. Avea un an și jumătate. Mergea, în pofida gravitației puternice, și gângurea tot timpul. Eram nerăbdător să-l arăt oamenilor de pe Pământ.

Azi-dimineață am fost emoționat când am constatat că Soarele începea să capete o dimensiune perceptibilă! Îl vedeam acum ca o bilă de biliard și avea o nuanță galbenă. I l-am arătat cu degetul frumoasei Nova și lui Sirius. Le-am explicat ce este acea lume nouă pentru ei și m-au înțeles. Sirius vorbea acum curent și Nova aproape la fel de bine. Învățase odată cu el. Miracolul maternității; miracol a cărui cauză sunt eu. Nu-i salvasem de la înjosire pe toți oamenii de pe Soror, dar reușita cu Nova era totală.

Soarele se mărea văzând cu ochii. Încercam să reperez aștrii cu telescopul. Mă orientam cu ușurință. Am descoperit planetele: Jupiter, Marte și... Pământul. Iată Pământul!

Mi-au dat lacrimile. Numai cine a trăit mai bine de un an pe planeta maimuțelor mi-ar putea înțelege emoția. Știam că, după șapte sute de ani, nu-mi voi găsi nici părinții, nici prietenii, dar tare îmi era dor să revăd oameni adevărați.

Lipiți de hublouri, priveam cum se apropia Pământul. Nu mai era nevoie de telescop ca să distingem continentele. Am intrat pe orbită. Ne roteam în jurul bătrânei mele planete. Vedeam trecând Australia, America și Franța... Da, iată Franța! Ne-am îmbrățișat toți trei plângând.

Am trecut la bordul celei de-a doua șalupe a navei. Toate calculele fuseseră făcute în vederea unei aterizări în patria mea și, speram, nu departe de Paris.

Am pătruns în atmosferă. Retrofuzeele au intrat în acțiune. Nova s-a uitat la mine zâmbind. Învățase să zâmbească și să plângă. Fiul meu și-a întins brațele și a deschis ochii fermecat. Sub noi se afla Parisul. Turnul Eiffel era tot acolo.

Am preluat comenzile și am condus aparatul cu toată precizia. Miracolul tehnicii! După șapte sute de ani de absență, am reușit să aterizez la Orly, care nu se schimbase mult, la capătul pistei, destul de departe de clădiri. Probabil că fusesem observat; nu-mi mai rămânea decât să aștept. Nu mi se părea că era trafic aerian. Oare dezafectaseră aeroportul? Nu, vedeam un aparat. Semăna întru totul cu avioanele din epoca mea!

Un autovehicul a pornit de la clădiri, îndreptându-se spre noi. Am oprit fuzeele, cuprins de o agitație din ce în ce mai mare. Câte lucruri le voi putea povesti fraților mei oameni! Poate că nu aveau să mă creadă la început, dar aveam dovezi. Îi aveam pe Nova, pe fiul meu.

Autovehiculul se apropia. Era o camionetă, un model destul de vechi: patru roți și un motor cu explozie. Am înregistrat automat toate aceste detalii. M-aș fi așteptat ca aceste vehicule să fie acum doar în muzee.

Mi-aș fi imaginat cu dragă inimă și o primire puțin mai solemnă. Veniseră puțini să mă întâmpine. Mi se părea că numai doi oameni. Ce prost eram! Nu aveau de unde să știe. Dar când vor afla!

Da, erau doi. Nu-i vedeam prea bine din pricina soarelui la asfințit, care bătea în geamuri; geamuri murdare. Șoferul și un însoțitor. Acesta purta uniformă. Era ofițer; îi văzusem strălucirea galoanelor. Probabil comandantul aeroportului. Ceilalți vor veni după el.

Camioneta s-a oprit la cincizeci de metri de noi. Mi-am luat fiul în brațe și am ieșit din șalupă. Nova ne-a urmat puțin șovăitoare. Părea temătoare. Îi va trece repede.

Șoferul a coborât. Cu spatele la mine, era pe jumătate ascuns de iarba înaltă care creștea între noi și mașină. A deschis portiera ca să-i permită însoțitorului să coboare. Nu m-am înșelat, era un ofițer, vedeam lucind multe ga-loane. A coborât din mașină. A făcut câțiva pași spre noi, a ieșit din iarbă și mi-a apărut în sfârșit în plină lumină. Nova a scos un urlet, mi-a smuls fiul din brațe și a luat-o la fugă să se refugieze cu el în șalupă, în timp ce eu am rămas ținut locului, neputând să fac vreun gest sau să rostesc vreun cuvânt.

Era o gorilă!

Capitolul 12

Phyllis și Jinn își ridicară în același timp capul aplecat peste manuscris și se priviră un lung moment în tăcere.

— O mistificare foarte frumoasă, spuse în sfârșit Jinn, forțându-se puțin să râdă.

Phyllis era însă visătoare. Unele pasaje o emoționaseră și păreau veridice. Îi spuse și prietenului ei.

— Asta dovedește că există poeți peste tot, în toate colțurile cosmosului, dar și farsori.

Ea rămase pe gânduri. Îi venea greu să se lase convinsă. Apoi cedă, oftând.

— Ai dreptate, Jinn. Sunt și eu de aceeași părere... Oameni înzestrați cu rațiune? Oameni cu înțelepciune? Oameni inspirați de spirit? Nu, nu-i cu puțință. Povestitorul a exagerat aici. Dar e păcat!

— De acord cu tine, spuse Jinn. Acum e timpul să ne întoarcem.

Desfășură toată pânza, expunând-o în întregime radiației conjugate a celor trei sori. Apoi începu să manevreze manetele de comandă, folosindu-și cele patru mâini agile, în timp ce Phyllis, după ce își alungase o ultimă îndoială scuturând energic urechile păroase, își scoase pudriera și, în vederea întoarcerii în port, își învioră cu un dram de pudră roz botul adorabil de cimpanzeu femelă.

Sfârșit

